

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

KOEN VAN RAEMDONCK, De invloed van de wet van 8 december 1992 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens op de banksector (1e deel) 897

Rechtspraak

Gemeenschappen en gewesten – Bevoegdheid – Boswetboek – Gelijkheid en niet-discriminatie – Beheer van bossen Arbitragehof, 5 maart 1996 914

Strafvordering – Dagvaarding – Betekening – Nietigheid Cass., 29 maart 1995 (*met noot van L. Van Overbeke*, «Onregelmatigheid van de dagvaarding in strafzaken») 915

Werkloosheid – Recht op uitkering – Arbeid voor zichzelf – Economisch ruilverkeer – Gewoon beheer van eigen bezit – Omvangrijke verbouwings- of voltooiingswerkzaamheden aan eigen woning Cass., 29 mei 1995 917

Paritair Comité – 1. Ressort – Criterium – Hoofdactiviteit van de onderneming – 2. P.C. bedienden scheikundige nijverheid – Onderneming – Hoofdactiviteit – Verkoop van cosmetische producten Cass., 17 juni 1996 917

Lastgeving – Beëindiging – Overlijden van de lastgever – Voortzetting van de lopende zaken door de lasthebber indien uitstel tot nadeel strekt – In verkeersongeval betrokken voertuig aan expertise onderwerpen en laten herstellen Hof Gent, 1 maart 1994 918

Mediarecht – Pers – Recht van antwoord – Ontvankelijkheid van de vordering – Art. 25 Gw. – Weigering – Noodzakelijke vermelding van derden – Criteria Hof Brussel, 30 mei 1996 919

Post – Postcheque – Diefstal van postchequewaarborgkaart en blanco formulieren – Gevolgen Hof Gent, 7 juni 1996 921

Wegverkeer – Vluchtmisdrijf – Begrip Corr. Turnhout, 25 april 1996 (*met noot van A. Vandeplas*, «Over vluchtmisdrijf en dienstige vaststellingen») 922

Vennootschap – Coöperatieve vennootschap – Wet van 20 juli 1991

Kh. Brugge, 10 oktober 1996 (*met noot van Filip Melis*, «De niet-aanpassing van de statuten van de C.V.B.A. aan de wet van 20 juli 1991 en het onbeperkt aansprakelijkheids-syndroom») 923

Erfdiensbaarheid – Contractuele erfdiensbaarheid – Artt. 684 en 710bis B.W. – Draagwijdte Vred. Wolvertem, 11 juli 1996 924

Rechtspraak in kort bestek

Onrechtmatige daad – Aansprakelijkheid – Zaken – Gebrek – Begrip – Niet per se een intrinsiek gebrek Cass., 2 maart 1995 (*met noot*) 926

Wegverkeer – Snelheid – Dubbele voorzichtigheid – Rijgedrag van een kind – Kan onvoorziene hindernis vormen Cass., 13 juni 1996 926

Rechten van de mens – Eerlijke behandeling van de zaak – Gezag van het strafrechterlijk gewijsde – Gelding tegenover derden – Behoudens tegenbewijs Cass., 14 juni 1996 926

Wetgeving in kort bestek

Wijziging artikel 472 Sv. 927

Arbeidsbescherming – Biologische agentia op het werk 927

Bewaring van bepaalde titels aan toonder 928

Hoge Raad voor de Werkgelegenheid 928

Vreemdelingenwetgeving 928

Beurswetgeving – Informatieplicht van emittenten 929

Pan-Europese aandelenmarkt – EASDAQ 929

Export Vlaanderen 930

Instellingen voor schuldbemiddeling 930

Alternerende tewerkstelling/opleiding jongeren 930

Beroepsziekten – Administratieve procedure 931

Landinrichting 931

Sociaal statuut zelfstandigen – Bijdrageregeling voor bijberoepen en gepensioneerden 931

Sociaal statuut zelfstandigen – Achterstallige bijdragen 931

Overheidsopdrachten – Uitvoeringsbepalingen 932

Beurswetgeving – Eerste markt 932

Vlaamse begroting 933

Beslag, delegatie en overdracht van loon – Bericht 933

Grond- en pandenbeleid 933

Vierde Wereldvrouwenconferentie – Controle op de toepassing van resoluties 933

Stedenbouw en ruimtelijke ordening – Vlaamse Commissie Ruimtelijke Ordening 934

Boeken

N. Verheij en H.G. Lubberdink. Algemene wet bestuursrecht (derde tranche) (*door Marnix van Damme*) 934

M. Schreuder-Vlasblom, De algemene wet bestuursrecht. Het bestuursprocesrecht (*door Sabien Lust*) 934

T. Duffhues, O. Moorman van Kappen en J. Roes. Verleden in het Land van Maas en Waal (*door A. Vandeplas*) 936

Mededelingen

Studienamiddag: Internationale verkoop van goederen 936

Studiedag: De aansprakelijkheid van de milieuadviseur 936

Informatiesessie: De overschakeling naar de Euro vanaf 1999 936

Statistisch Jaarboek van de Sociale Zekerheid 1993-1994 936

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931. Hoofdredacteuren: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: C. Caenepeel, J.R. Rauws,
A. Vandeplas, A. Van Oevelen, E. Dirix

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
P. Arnou
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
J. Gerlo
P. Humblet
J. Laenens
W. Lambrechts
P. Lemmens
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
L.P. Suetens (†)
M. van Damme
J. Wouters

Abonnementen, advertenties: INTERSENTIA UITGEVERS N.V., Churchillaan 108, 2900 Schoten
Tel.: 03/658.01.69 - Fax: 03/658.71.21 Abonnementprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f..

— UNIFORMIER —

Kledingfabrikanten en specialisten in toga's

DIRK NEVENS

Nieuwe steenweg 8 - 1731 Zellik ☎ (02) 466 09 05

Fax (02) 466 63 24

Molenstraat 23 - 9300 Aalst ☎ (053) 21 47 77

rue du Midi 175 - 1000 Bruxelles ☎ (02) 511 88 06

Notaris te Kortrijk
biedt een voltijdse betrekking aan voor

EEN JURIST,

eventueel lic. in het notariaat,
in de sector familiaal vermogensrecht
(in het bijzonder: vereffening en verdeling
van huwelijksvermogen en nalatenschap).

Ervaring aan de Balie of in een Notariaat
is een pluspunt.

Uw kandidatuurstelling met c.v. kunt u richten aan het notariaat
te 8511 Kortrijk (Aalbeke), Moeskroensesteenweg 124.

DE INVLOED VAN DE WET VAN 8 DECEMBER 1992 TER BESCHERMING VAN DE PERSOONLIJKE LEVENSSFEER T.O.V. DE VERWERKING VAN PERSOONSgegevens OP DE BANKSECTOR

(deel 1)

1. Deze bijdrage is erop gericht na te gaan welke invloed de wet van 8 december 1992 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer op de banksector heeft. Het uitgangspunt hierbij is het nauwe verband tussen de vertrouwelijkheid in bankzaken en de persoonlijke levenssfeer.

2. In een eerste hoofdstuk wordt het uitgangspunt toegelicht en wordt het begrip «persoonlijke levenssfeer» afgebakend t.o.v. aanverwante begrippen. Het tweede hoofdstuk geeft een overzicht van het normatief kader inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. De Wet Bescherming Persoonsgegevens wordt systematisch behandeld in hoofdstuk drie. Daarbij wordt aandacht besteed aan het toepassingsgebied, de verplichtingen van de houder, de rechten van de betrokkene en de mededeling van persoonsgegevens aan derden. Hoofdstuk vier belicht dan kort de verhouding tussen de Wet Verwerking Persoonsgegevens en de sectorale privacywetgeving. Verder wordt het grensoverschrijdend verkeer van persoonsgegevens behandeld in hoofdstuk vijf. Het volgende hoofdstuk wordt gewijd aan de bepalingen van de Wet Verwerking Persoonsgegevens m.b.t. de controle en het toezicht. Een laatste, rechtsvergelijkend hoofdstuk geeft een overzicht van de regels aangaande de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Nederland. Ten slotte worden, bij wijze van algemeen besluit, enkele conclusies en bedenkingen geformuleerd.

I. PROBLEEMSTELLING EN AFBAKENING T.A.V. AANVERWANTE BEGRIPPEN

A. DE BETROKKENHEID VAN DE BANKSECTOR BIJ DE BESCHERMING VAN DE PERSOONLIJKE LEVENSSFEER

3. De banksector heeft, vooral door toedoen van de Belgische Vereniging van Banken,¹ de ontwikkelingen, zowel op het Belgisch als op het Europees vlak, inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer bij de verwerking van persoonsgegevens, nauwgezet opgevolgd. Bij de redactie van de uitvoeringsbesluiten, die overigens twee jaar en langer op

zich hebben laten wachten, heeft de banksector zelf inspraak gekregen.²

De sterke betrokkenheid van de banksector heeft zelf zijn redenen:³

1) Er is een nauw verband tussen privacybescherming en informatisering. De informatica is niet weg te denken uit de bankwereld.

2) De werking van de bank impliceert de aanwezigheid, de registratie en de verwerking van een enorme hoeveelheid gegevens. Bovendien lijkt deze hoeveelheid nog voortdurend toe te nemen.⁴ Dit is o.m. te wijten aan de uitgebreide cliënteel, de stijging van het aantal verrichtingen als gevolg van de automatisering en de groeiende hoeveelheid bankproducten door de branchevervaging.

3) Diverse (sociologische) studies tonen aan dat financiële gegevens gerekend werden tot de uiterst persoonlijke gegevens met een zeer hoge gevoeligheidsgraad, vooral wanneer deze gegevens negatief blijken te zijn.

4. Uit het bovenstaande blijkt dat vooral praktische en organisatorische redenen (hoe kan een bank een dergelijke hoeveelheid gegevens verwerken zonder automatisering?) naast commerciële redenen de belangrijkste oorzaak zijn van de massale verwerking van persoonsgegevens in de banksector. Soms is het echter de wet zelf die de banken verplicht om bepaalde (persoonlijke) gegevens te verwerken en te bewaren.⁵ Hierbij kan o.m. gedacht worden aan art. 15 Wet

² ROBBER, F., «De verwerking van gevoelige en gerechtelijke gegevens in het licht van de Belgische Wet Verwerking Persoonsgegevens», *T. Comp.*, 1995/3, 90-99; ROBBER, F., «De uitvoeringsbesluiten nrs. 9 en 12 van de Belgische Wet Verwerking Persoonsgegevens», *T. Comp.*, 1995/4, 146-156; K.B. nrs. 7, 8, 9 van 7 februari 1995 ter uitvoering van de Belgische Wet Verwerking Persoonsgegevens, *B.S.*, 28 februari 1995 en K.B. nr. 12 van 7 maart 1995 ter uitvoering van de Belgische Wet Verwerking Persoonsgegevens, *B.S.*, 14 maart 1995.

³ MEYSMANS, E., «Bancaire bestanden en Privacy-bescherming in België», *T. Comp.*, 1992, 9-10; MEYSMANS, E., «De Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, gevolgen voor de banksector», in *De bescherming van de persoonlijke levenssfeer: toepassing van de Wet van 8 december 1992 in de banksector*, Brussel, Belgische Vereniging van Banken, 1993, 1-2.

⁴ LÉONARD, Th., «Banques et vie privée; deux problèmes d'application de la loi du 8 décembre 1992», in *Droit de l'informatique: enjeux - nouvelles responsabilités*, Brussel, Ed. du Jeune Barreau, 1993, 445.

⁵ MEYSMANS, E., «De Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens. Gevolgen voor de banksector», in *De bescherming van de persoon-*

¹ Talrijke congressen en studiedagen werden door de Vereniging van Banken georganiseerd, o.m. op 23 maart 1993 en op 23 juni 1995. Telkens werd een referatenboek uitgegeven. Daarnaast stuurt de Vereniging van Banken aan haar leden-banken vaak «ter informatie» circulaires; deze bevatten nu eens informatie, dan weer een eisenbundel die de Vereniging van Banken als pressiegroep van de banken wil naar voren schuiven.

Consumentenkrediet ⁶ dat bepaalt dat de kredietgever slechts een krediet mag verstrekken wanneer hij, gelet op de gegevens waar hij over beschikt of zou moeten beschikken, redelijkerwijze kan verwachten dat de consument in staat zal zijn contractuele verplichtingen na te komen. Verder verplicht art. 6 van de wet van 17 juli 1975 m.b.t. de boekhouding en de jaarrekening van ondernemingen ⁷ en art. 7 van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financieel stelsel voor het witwassen van geld ⁸ de bankier om tot vijf jaar na het beëindigen van de cliëntenrelatie een kopie te bewaren van alle bewijsstukken die voor de identificatie van de cliënt hebben gediend.

5. Voorlopig kan geconcludeerd worden dat de banken zich in een weinig benijdenswaardige positie bevinden, nu zij enerzijds de privacy en het verwachtingspatroon van discretie van de cliënt centraal willen stellen, maar anderzijds tevens genoodzaakt zijn om in bepaalde gevallen te informeren naar of informatie te verlenen over het vermogen van dezelfde cliënt. Terecht wordt gesproken van een spanningsveld tussen het recht op informatie over andermans vermogen van de ene en het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de andere. ⁹ Hoe dan ook, de bescherming van de persoonlijke levenssfeer is zeker geen onbekende voor de banksector, integendeel, ze drukt haar stempel op de werking van de bankwereld.

B. DE DIVERSE BANCAIRE BESTANDEN

6. De gegevens waarover de banken beschikken, worden opgeslagen in diverse bestanden die zich op de verschillende niveaus bevinden: ¹⁰ lokaal (de agentschappen), regionaal (de zetels), nationaal (de hoofdzetel), interbancair (dochter- en zustermaatschappijen) ¹¹ en internationaal (in groepsverband).

7. Sedert geruime tijd is in de banksector geopteerd voor een systeemgerichte benadering met geïntegreerde bestanden. Geïntegreerde systemen veronderstellen: ¹²

- 1) de bepaling van welke informatie op lokaal vlak en welke informatie op centraal vlak bijgehouden wordt;
- 2) de organisatie van de gegevensstromen tussen het centrale systeem en de lokale bestanden.

lijke levenssfeer: toepassing van de Wet van 8 december 1992 in de banksector, Brussel, Belgische Vereniging van Banken, 1993, 2.

⁶ Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *B.S.*, 9 juli 1991.

⁷ Wet van 17 juli 1975 m.b.t. de boekhouding en de jaarrekening van ondernemingen, *B.S.*, 4 september 1975.

⁸ Wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financieel stelsel voor het witwassen van geld, *B.S.*, 9 februari 1993.

⁹ Deze problematiek werd uitstekend geanalyseerd door VERBEKE, A., «Informatie over andermans vermogen; belangenafweging tussen het recht op privacy van de schuldenaar en het recht op informatie van de schuldeiser», *R.W.*, 1993-1994, 1141 e.v.

¹⁰ MEYSMANS, E., «Bancaire bestanden en privacy-bescherming in België», *T. Comp.*, 1992, 10.

¹¹ Bijvoorbeeld een bestand cliënten KB en HSA.

¹² COX, J.-C., «La loi sur la protection des données à caractère personnel et les réalités opérationnelles des banques», in *Bescherming van de persoonlijke levenssfeer: gevolgen voor de banken*, Brussel, Vereniging van Banken, 1993, 6-9.

Dergelijke geïntegreerde systemen maken het mogelijk om een volledig beeld van elke cliënt te krijgen. ¹³ Hierop is ook het zogenaamde «relatiebankieren» geënt. Deze geïntegreerde aanpak betekent echter ook een reëel gevaar voor de bescherming van het privé-leven van de cliënt, zeker wanneer het geheel van deze gegevens vlot toegankelijk is voor alle werknemers van de bank. In dit opzicht is een toepassingsgericht systeem met disparate bestanden een grotere waarborg voor de bescherming van het privé-leven van de cliënt. De verspreiding van de informatie genereert een toegangsbelemmering. Op grond van het principe van de proportionaliteit dient immers niet gezocht te worden naar de meest efficiënte informatiever spreiding, maar wel naar de minst schadelijke voor de bescherming van de privacy van de cliënt. ¹⁴ De bestaande geïntegreerde gegevenssystemen van de bank dienden dan ook te worden aangepast teneinde zich minstens te conformeren met het proportionaliteitsvereiste. ¹⁵ Minimaal betekende dit dat men bankintern aan elk personeelslid, naar gelang van zijn functie, een «sleutel» verstrekt heeft, waardoor hij op het netwerk slechts toegang kreeg tot die bestanden die werkelijk nodig zijn voor de uitoefening van zijn functie.

8. Inhoudelijk wordt traditioneel een onderscheid gemaakt tussen vijf types bestanden: ¹⁶

- 1) Het *cliëntenbestand* met identificatiegegevens over natuurlijke personen en rechtspersonen. Dit bestand heeft een centrale positie tussen de andere bestanden.
- 2) De *productiebestanden* waarin productiegebonden informatie is opgeslagen (kredietinformatie, safesbestand, overschrijvingenbestand).
- 3) Een *prospectiebestand* met gegevens over personen die nog geen cliënt zijn.
- 4) De *zogenaamde negatieve bestanden*: ze worden soms ook «zwarte lijsten» genoemd. Ze worden samengesteld op basis van eigen ervaringen met een cliënt, uitwisseling van informatie tussen de banken en openbare gegevens (vgl. geprotesteerde wissels).
- 5) De *niet-clientgerichte* bestanden zoals het personeelsbestand en de bestanden van de studiedienst.

C. DE BEGRIPPEN PRIVACY, DISCRETIEPLICHT, BEROEPSGEHEIM EN BANKGEHEIM IN HUN ONDERLING VERBAND

9. De bankier is niet gehouden door een beroepsgeheim, i.c. het bankgeheim. Beroeps- of bankgeheim zouden, conform art. 458 Sw. een strafrechtelijk gesanctioneerde zwijgplicht met zich brengen. Het Hof van Cassatie heeft immers duidelijk gezegd dat noch de aard van de door de bankier uitgeoefende taken, noch enige wettelijke bepaling aan de bankier de hoedanigheid verlenen van een persoon die er toe gehouden is het beroepsgeheim, als bepaald in art. 458

¹³ LÉONARD, Th., «Banques et vie privée: deux problèmes d'application de la loi du 8 décembre 1992», in *Droit de l'informatique*, Brussel, Ed. du Jeune Barreau, 1993, 449 e.v.

¹⁴ VERBEKE, A., *l.c.*, 1155.

¹⁵ Cfr. infra sub nrs. 46 en 47.

¹⁶ MEYSMANS, E., «Bancaire bestanden en privacy-bescherming in België», *T. Comp.*, 1992, 10.

Sw., te eerbiedigen.¹⁷ In Luxemburg wordt het bankgeheim wel erkend.¹⁸

10. Toch is de Belgische bankier duidelijk gehouden door een discretieplicht. Gegevens van vertrouwelijke aard die hem meegedeeld worden, alsook informatie die hijzelf door eigen verwerking genereert, moeten vertrouwelijk blijven, tenzij de wet uitzonderingen bepaalt of de cliënt zelf toestemming tot openbaarmaking verleent. Het bankgeheim is aldus gereduceerd tot een op straffe van schadevergoeding gesanctioneerde discretieplicht.¹⁹ Als grondslagen van die discretieplicht tijdens de contractuele relatie worden aan-gevoerd:²⁰

- 1) de discretieplicht als een vaststaand gebruik in de bank-sector;
- 2) de discretieplicht als een contractuele verbintenis, eventueel volgend uit een bankreglement;
- 3) de discretieplicht als een deontologische regel; dit komt neer op een verbintenis door eenzijdige wilsuiking van de kant van de bank;
- 4) de discretieplicht gebaseerd op de wettelijke verplichting tot uitvoering te goeder trouw van verbintenissen.

De discretieplicht bestaat m.i. ook in de precontractuele of de postcontractuele fase. Ze is dan echter gegrond op art. 1382 B.W. Dit is wel degelijk relevant als men rekening houdt met de verplichting van de bank om bepaalde gegevens tot vijf jaar te bewaren.

11. Velen in de banksector dachten aanvankelijk dat de privacywetgeving nauwelijks aanpassingen voor de bank met zich zou brengen, gelet op de reeds lang gerespecteerde discretieplicht. Het domein van de informatieve privacy is echter veel ruimer dan dat van de discretieplicht.²¹ Dit wordt duidelijk als men het informatieverwerkend proces onderdeelt in drie hoofdfases: invoer, verwerking en uitvoer intern en extern. De discretieplicht ziet enkel op het aspect UITVOER-EXTERN; de bank mag de vertrouwelijke gegevens niet naar de buitenwereld toe kenbaar te maken. Dit aspect wordt dan weer minder benadrukt in de privacywetgeving. Deze laatste behandelt immers eerder de fases «invoer» en «verwerking» van het informatieverwerkend proces.²² Zo behandelt de privacywet wel²³ en de discretieplicht niet de wijze waarop gegevens verzameld worden (invoer), de doeleinden van de verwerking (verwerking), het gebruik dat van de gegevens wordt gemaakt (verwerking), de bewaringstermijn van de gegevens (verwerking), het onderhoud van de gegevens (verwerking), de interne raadpleging van de gegevens (uitvoer-intern), de verplichtingen van de houder van het bestand (invoer - verwerking - uitvoer) en de rechten van de betrokkene (invoer - verwerking - uitvoer).

12. Daaruit volgt duidelijk dat de privacy veel ruimere verplichtingen voor de banksector meebrengt dan de traditioneel reeds gerespecteerde discretieplicht. Welke bijkomende verplichtingen de banken moeten nakomen en welke gevolgen dit met zich brengt, zal door de systematische bespreking heen van de wet van 1992 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer gepoogd worden na te gaan.

II. HET NORMATIEF KADER

13. Het privé-leven werd voor het eerst beschermd in art. 8 EVRM.²⁴ Dit werd gevolgd door art. 17 van het UNO-pact betreffende de burgerlijke en politieke rechten.²⁵ Deze twee verdragsbepalingen hebben beide rechtstreekse werking.²⁶ Ze zijn ongetwijfeld de grondslagen van de huidige Belgische wet ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Toch moet hun bruikbaarheid t.a.v. de banksector minstens gerelativeerd worden; grondrechten zijn er in de eerste plaats wat betreft de relatie burger-staat (privacy = the right to be let alone). De horizontale werking van de grondrechten (bv. de relatie cliënt - bank) is en blijft een betwist domein.

14. Op 28 januari 1981 werd in het raam van de Raad van Europa de Conventie nr. 108 gesloten.²⁷ Deze Conventie werd nog gevolgd door een aanbeveling van de Raad van Europa i.v.m. de bescherming van persoonsgegevens gebruikt voor betalingen en aanverwante verrichtingen²⁸ en een aanbeveling van het Ministercomité van de Raad van Europa betreffende de bescherming van persoonsgegevens voor direct-marketing-doeleinden.²⁹

15. Op 8 december 1992 is dan de wet van 8 december 1992 betreffende de bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens tot stand gekomen (hierna: W.V.P.).³⁰ De inwerking-treding van de wet werd uitgesteld tot 1 maart 1995.³¹ Op de valreep³² en net over de valreep³³ kwamen nog enkele belangrijke uitvoerende K.B.'s tot stand. Een deel hiervan

²⁴ Goedgekeurd bij wet van 13 mei 1955, *B.S.*, 19 augustus 1955.

²⁵ Goedgekeurd bij wet van 15 mei 1981, *B.S.*, 6 juli 1983.

²⁶ VELU, J., *Les effets directes des instruments internationaux en matière de droit de l'homme*, Brussel, Swinnen, 1982, 120 pp.; DUMORTIER, J., *Europese en Belgische reglementering over de behandeling van persoonsgegevens*, Leuven, ICRI, 1993, 5-6.

²⁷ Conventie Raad van Europa tot bescherming van personen t.o.v. de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens, goedgekeurd bij wet van 17 juni 1991, *B.S.*, 30 december 1993.

²⁸ R (90) 19 van 13 september 1990.

²⁹ R (85) 20 van 25 oktober 1985.

³⁰ Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, *B.S.*, 18 maart 1993, als gewijzigd door de wet van 22 juli 1993, *B.S.*, 26 juli 1993 en wet van 30 juni 1994, *B.S.*, 18 augustus 1994.

³¹ Wet 30 juni 1994 houdende wijziging van art. 52 W.V.P. 1992, *B.S.*, 18 augustus 1994.

³² K.B. nrs. 7, 8, 9 van 7 februari 1995 ter uitvoering van de Belgische Wet Verwerking Persoonsgegevens, *B.S.*, 28 februari 1995.

³³ K.B. nr. 12 van 7 maart 1995 ter uitvoering van de Belgische Wet Verwerking Persoonsgegevens, *B.S.*, 14 maart 1995.

¹⁷ Cass. 25 oktober 1978, *Pas.*, 1979, I, 237.

¹⁸ Arr. Rb. Luxemburg, 26 juni 1981, *Bank Fin.*, 1983-188.

¹⁹ SMITS R., *Privacy en bankgeheim*, Gent, Mys en Breesch, ter perse, 5-7.

²⁰ SMITS, R., o.c., 6-7, en de vele verwijzingen aldaar.

²¹ MEYSMANS, E., *Implementatie van de privacy-wetgeving*, Brussel, BVK Studiedag, 19 november 1992, 4-5.

²² DUMORTIER, J., *Europese en Belgische reglementering over de behandeling van persoonsgegevens*, Leuven, ICRI, 1993, 3-4.

²³ MEYSMANS, E., o.c., 4-5.

is intussen gewijzigd.³⁴ Uit het vorige hoofdstuk is het belang van deze wet voor de banksector al gebleken.³⁵ Naast deze kaderwet zijn er in het domein van de banksector nog enkele bijzondere wetten, m.n. de wet op het consumentenkrediet³⁶ en de wet op het hypothecair krediet.³⁷

16. Ten slotte is op het Europees vlak een richtlijn tot stand gekomen betreffende de verwerking van persoonsgegevens.³⁸ Deze Europese richtlijn zal België ertoe nopen om de Wet Verwerking Persoonsgegevens van 1992 op bepaalde punten aan te passen. Deze aanpassing zal dan op haar beurt weer een aanpassing van de koninklijke besluiten noodzakelijk maken waarvan de inkt nog niet droog is en waarvan sommige nog uitgevaardigd dienen te worden.³⁹

17. Toch zal de W.V.P. van 8 december 1992, actueel duidelijk de belangrijkste norm inzake persoonsgegevensverwerking, als leidraad voor het volgende hoofdstuk gekozen worden. Waar nodig, zal naar een van bovenstaande bronnen worden verwezen. Steeds zal de vergelijking van de Belgische norm met de Europese Richtlijn gemaakt worden.

III. DE WET TER BESCHERMING VAN DE PERSOONLIJKE LEVENSSFEER TEN OPZICHTE VAN DE VERWERKING VAN PERSOONSGEGEVENS

A. TOEPASSINGSGEBIED

18. Art. 1 W.V.P. bevat een aantal definities en begripsomschrijvingen; drie begrippen vormen de pijlers waarop de privacywetgeving steunt: verwerking, bestand en persoonsgegevens. Deze begrippen zullen hieronder behandeld worden.

1° Verwerking

19. Onder verwerking in de zin van deze wet wordt verstaan het geheel van bewerkingen i.v.m. de registratie en de bewaring van persoonsgegevens, alsook de wijziging, de uitwisseling, de raadpleging of de verspreiding van deze gegevens.

20. Deze bewerkingen vormen een samenhangend geheel – namelijk één verwerking – als ze verricht worden met het oog op één generiek doel.⁴⁰ De centrale vraag voor de financiële sector is dan ook of het geheel van de bankactivi-

teiten (waaronder o.m. rekeningbeheer, kredietverlening, verzekeringen, betalingsverkeer, effecten, marketing,...) als één doel (bv. cliëntenadministratie) gekwalificeerd mag worden dan wel of beschouwd dient te worden als even zovele doeleinden als er activiteiten zijn die een geheel van bewerkingen impliceren. Deze vraag is verre van louter academisch, aangezien voor elk doel één verwerking in de zin van de W.V.P. wordt opgelegd. Aan elke afzonderlijke verwerking is dan weer een berg administratie en een bijkomende kostprijs gekoppeld.

21. In Nederland heeft men in de Privacy Gedragscode voor het bankwezen gekozen voor één «persoonsregistratie» (cfr. onze verwerking), namelijk de cliëntenadministratie, voor het geheel van activiteiten van de bank.⁴¹ Het voordeel van deze visie is dat ze aansluit bij de actuele bankpraktijk.⁴² Enerzijds past ze in de evolutie van gegevensbeheer, namelijk de integratie van netwerken en anderzijds ligt ze in het verlengde van de nieuwe marketingconcepten in de bankwereld, m.n. het relatiebankieren. Nadeel van deze totale visie is dat ze in se minder waarborgen voor de effectieve bescherming van de privacy biedt; meerdere kleine bestanden zijn beter dan één allesomvattend netwerk.⁴³ Bovendien is ze duidelijk geënt op het Nederlandse systeem van Persoonsregistratie waar het begrip «verzameling van gegevens» centraal staat, terwijl in de W.V.P. het begrip «verwerking» centraal staat.

22. In Frankrijk heeft men echter voor de tweede oplossing geopteerd; er is daar sprake van verscheidene verwerkingen, gerelateerd aan verschillende bankproducten.⁴⁴ Deze visie brengt voor de banken extra kosten mee, maar sluit o.i. het dichtst aan bij de Belgische W.V.P., die overigens op de Franse wet geïnspireerd is.⁴⁵ Terwijl de W.V.P. terecht genoeg neemt met één verwerking per generiek doel, kan men in de financiële sector, rekening houdende met de economie van de wet, o.i. moeilijk gaan beweren dat bv. verzekeringen en kredietbeheer tot eenzelfde generiek doel behoren. Zulks beweren is strijdig met de ratio legis van de W.V.P. en in het bijzonder met het finaliteitsprincipe dat proportionaliteit vereist.⁴⁶

23. In de Europese richtlijn wordt verwerking gedefinieerd (in art. 2, b) als «elke bewerking of geheel van bewerkingen met betrekking tot persoonsgegevens, al dan niet uitgevoerd met geautomatiseerde procédés, zoals het verza-

³⁴ K.B. nr. 12bis, K.B. nr. 13 en K.B. nr. 15 van 12 maart 1996 ter uitvoering van de Belgische Wet Verwerking Persoonsgegevens, *B.S.*, 15 maart 1996; K.B. nr. 14 en K.B. nr. 16 van 22 mei 1996 ter uitvoering van de Belgische Wet Verwerking Persoonsgegevens, *B.S.*, 30 mei 1996.

³⁵ Cfr. supra, nrs. 3 tot 5.

³⁶ Wet 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *B.S.*, 9 juli 1991.

³⁷ Wet 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet, *B.S.*, 19 augustus 1992.

³⁸ Richtlijn 95/46 van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen i.v.m. de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens, *Pb.*, 23 november 1995, L281/31-50.

³⁹ Cfr. supra, voetnoten nrs. 32 tot 34.

⁴⁰ Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer, *Gedr. St., Kamer*, 1991-92, nr. 413/12, 80 e.v.; DUMORTIER, J., *Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer; wet en parlementaire voorbereiding*, Gent, Mys & Breesch, 1993, 12: zie opmerking

Commissie ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer tijdens de parlementaire voorbereiding.

⁴¹ «De Wet Persoonsregistraties en de gedragscode voor het bankwezen», *De Spaarbank*, 1989, 101-105.

⁴² MEYSMANS, E., «Gevolgen voor de banksector», in DUMORTIER, J. en ROBBEN, F., *Persoonsgegevens en privacybescherming*, Brugge, Die Keure, 1995, 238-239.

⁴³ VERBEKE, A., *l.c.*, 1159.

⁴⁴ MEYSMANS, E., «Gevolgen voor de banksector», in DUMORTIER, J. en ROBBEN, F., *Persoonsgegevens en privacybescherming*, Brugge, Die Keure, 1995, 238-239; LÉONARD, Th., «Banques et vie privée: deux problèmes d'application de la loi du 8 décembre 1992», in *Droit de l'informatique: enjeux nouvelles responsabilités*, Brussel, Ed. du Jeune Barreau, 1993, 450-454; CNIL, *Dix ans d'informatique et libertés*, Paris, Economica, 1988, 51.

⁴⁵ Loi du 6 janvier 1978 relative à l'informatique, aux fichiers et aux libertés, *J.O.*, 25 janvier 1978.

⁴⁶ Cfr. infra, nrs. 46 en 47.

melen, het vastleggen, ordenen, bewaren, uitwerken, wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, verstrekken d.m.v. doorzending, verspreiding of enige andere vorm van terbeschikkingstelling, samenbrengen, met elkaar in verband brengen, alsmede het afschermen, uitwissen of vernietigen van gegevens». Deze definitie is ruimer dan de Belgische: wellicht heeft men de som van de definities in de nationale privacywetten genomen (bv. «verzamelen» staat uitdrukkelijk in de Nederlandse Wet Persoonsregistratie, maar is niet opgenomen in de Belgische W.V.P., waar het begrip verwerking centraal staat).

24. Tenslotte betekent voor de toepassing van de W.V.P. het begrip «verwerking» zowel de geautomatiseerde verwerking (art. 1, § 3, W.V.P.) als het houden van een manueel bestand (zie art. 1, § 1, W.V.P.). Hiermee gaat de Belgische wetgever verder dan Verdrag nr. 108, dat enkel de geautomatiseerde verwerking binnen zijn toepassingsgebied houdt. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat niet iedereen het met deze uitbreiding eens was.⁴⁷ Een uitgebreide bespreking leidt ons te ver, aangezien we in de financiële sector slechts met de geautomatiseerde verwerking te maken hebben.

2° Bestand

25. Art. 1, § 2, W.V.P. bepaalt dat onder bestand verstaan moet worden «het geheel van persoonsgegevens, samengesteld en bewaard op een logisch gestructureerde wijze en met het oog op een systematische raadpleging ervan».

26. Bestanden moeten dus onderscheiden worden van dossiers.⁴⁸ Deze laatste vallen niet onder de W.V.P. Centraal staat hier het criterium van de systematische toegankelijkheid. Een reeks dossiers, alfabetisch gerangschikt, vormt nog geen bestand, als er geen systematische toegankelijkheid is.⁴⁹ Er is geen systematische toegankelijkheid als men verplicht is een geheel van gegevens helemaal door te nemen om een nauwkeurig gegeven terug te vinden.⁵⁰ Zo beschouwd, impliceert dit criterium dat het onderscheid dossier/bestand in het kader van de automatische verwerking van gegevens zinloos is; we hebben daar uitsluitend te maken met programmatuur die systematische raadpleging van zonder enige structuur en zonder interne logica ingevoerde gegevens toelaat.⁵¹ Enkel i.g.v. manuele verwerking zou het onderscheid dossier/bestand overeind kunnen blijven. Gelet op de onduidelijke afbakening zal het een taak van de

Commissie ter bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer zijn om hier jurisprudentieel duidelijkheid te brengen.⁵²

27. Voor de banksector betekent dit m.i. dat, rekening houdend met de graad van automatisering, er enkel sprake zal zijn van bestanden en niet van dossiers, die niet onder de W.V.P. vallen.⁵³ Geautomatiseerde individuele kredietdossiers vallen dus ook onder de W.V.P.

28. In de banksector rijst nog een bijzonder probleem m.b.t. de deelbestanden van bv. het cliëntenbestand. Deze deelbestanden bevinden zich lokaal in de agentschappen. Moet elk van deze deelbestanden beschouwd worden als een afzonderlijk bestand, waarvoor een bijdrage verschuldigd is, of moeten deze deelbestanden als deel van één bestand (het cliëntenbestand) behandeld worden? M.i. moet geopteerd worden voor dit laatste, aangezien men slechts één doeleinde, gemeenschappelijk aan hoofd- en deelbestanden, nastreeft, in het bijzonder de identificatie van cliënten. Een argument in het voordeel van deze opvatting, kan m.i. ook geput worden uit art. 2, c, van de richtlijn. Dit artikel bepaalt dat een bestand een gestructureerd geheel uitmaakt van persoonsgegevens die volgens bepaalde criteria toegankelijk zijn, ongeacht of dit geheel gecentraliseerd of gedecentraliseerd is, of verspreid op een functioneel of geografisch bepaalde wijze.

3° Persoonsgegevens

29. De W.V.P. is enkel van toepassing op de verwerking van persoonsgegevens in bestanden. Een persoonsgegeven is een gegeven dat betrekking heeft op een natuurlijke persoon die is of kan worden geïdentificeerd (art. 1, § 5, W.V.P.).

30. In de Belgische wet, alsook in de Europese richtlijn (art. 2, a), vallen, i.t.m. de wetgeving van Zwitserland,⁵⁴ enkel natuurlijke personen onder de toepassing van de wet. Rechtspersonen zijn dus uitgesloten van het toepassingsgebied van de wet. Uitzondering hierop vormen de gegevens over rechtspersonen waarin namen van natuurlijke personen (bv. bestuurders) voorkomen.⁵⁵

31. Wat onder gegevens verstaan moet worden, is niet uitgewerkt in de wet; enkel wordt gespecificeerd dat het om gegevens betreffende een persoon moet gaan. Uit het verslag van de senaatscommissie blijkt dat foto's en filmbeelden als gegevens in de zin van de wet beschouwd dienen te worden.⁵⁶ Derhalve moeten de camera's in bankgebouwen beschouwd worden als een geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens.⁵⁷ In dit artikel wordt door de wetgever geen rekening gehouden met de gevoeligheid, de objectiviteit of de subjectiviteit van gegevens. Ook de uitsluitend ob-

⁴⁷ Kamercommissie, verslag van 2 juli 1992, *Gedr. St., Kamer*, 1991-92, nr. 413/12, 19; amendementen, *Gedr. St., Kamer*, 1991-92, nr. 413/12,31; DUMORTIER, J., o.c., 10.

⁴⁸ Memorie van toelichting, *Gedr. St., Kamer*, 1990-91, nr. 1610/1, 4-5; Advies CBPL van 28 november 1990, *Gedr. St., Kamer*, 1990-1991, nr. 1610/1, 52; DUMORTIER, J., o.c., 10.

⁴⁹ Memorie van toelichting, *Gedr. St., Kamer*, 1990-91, nr. 1610/1, 4-5; DUMORTIER, J., o.c., 10.

⁵⁰ Senaatscommissie, verslag van 27 oktober 1992, *Gedr. St., Senaat*, B.Z., 1991-92, nr. 445/2, 48; DUMORTIER, J., o.c., 12.

⁵¹ Senaatscommissie, verslag van 27 oktober 1992, *Gedr. St., Senaat*, B.Z., 1991-92, nr. 445/2, 48; DUMORTIER, J., o.c., 12.

⁵² Kamercommissie, verslag van 2 juli 1992, *Gedr. St., Kamer*, 1991-92, nr. 413/12, 16; DUMORTIER, J., o.c., 11.

⁵³ *Contra*: MEYSMANS, E., «Bancaire bestanden en privacy-bescherming in België», *T. Comp.*, 1992, 10-11.

⁵⁴ KUITENBOUWER, F. «Privacywet in Zwitserland», *T. Comp.*, 1992/6, 266-267.

⁵⁵ MEYSMANS, E., *De Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, gevolgen voor de banksector*, Brussel, Belgische Vereniging van Banken, Studiedag 18 maart 1993, 5-6.

⁵⁶ Senaatscommissie, verslag van 27 oktober 1992, *Gedr. St., Senaat*, B.Z., 1991-92, nr. 445/2, 30; DUMORTIER, J., o.c., 18.

⁵⁷ MEYSMANS, E., o.c., voetnoot nr. 55, 6.

jectieve en neutrale informatie van bv. productiebestanden (i.v.m. courante bankverrichtingen) valt onder het toepassingsgebied van de wet. Dit maakt deze wet wel zeer ruim; in Nederland heeft men dit opgelost door het gebruik van het criterium van de «rechtens of maatschappelijke relevantie» om uit te maken of men al dan niet met een persoonsgegeven te doen heeft.⁵⁸

32. Een derde element in de definitie van persoonsgegevens is het vereiste van identificatie of identificeerbaarheid van de betrokken persoon. Ook hier moeten we het dus stellen met een vrij lapidaire formulering. Eens te meer zal de privacyrichtlijn, eenmaal geïmplementeerd, iets meer duidelijkheid brengen. Volgens art. 2, a, van de richtlijn is iemand immers identificeerbaar wanneer men identificatie kan krijgen aan de hand van een identificatienummer of van een of meer specifieke elementen die kenmerkend zijn voor zijn of haar fysieke, fysiologische, psychische, economische, culturele of sociale identiteit.

33. De identificeerbaarheid is ingevoerd in de W.V.P. als criterium om persoonsgegevens van statistische gegevens (waarvoor de wet niet geldt) te onderscheiden.⁵⁹ Zo zal de informatie over de betaling met een betaalkaart noch voor de handelaar, noch voor Banksys een persoonsgegeven uitmaken, aangezien zij enkel het kaartnummer kennen en aan de hand daarvan geen identificatie kunnen doorvoeren. Voor de bank zal dit echter wel een persoonsgegeven uitmaken omdat de bank de link tussen het kaartnummer en de identiteit van de kaarthouder wel kan leggen.

34. Sommige verwerkingen van persoonsgegevens vallen buiten de toepassing van de wet. Art. 3, § 2, 2°, W.V.P. sluit verwerkingen waarbij uitsluitend persoonsgegevens worden aangewend die ingevolge een wets- of reglementaire bepaling onder voorschrift van openbaarmaking vallen uit. Men denke hier aan gegevens in verband met geprotesteerde wissels, faillissement, enz.⁶⁰ Eveneens uitgesloten zijn de verwerkingen waarbij uitsluitend persoonsgegevens worden aangewend waarvan de betrokkene de openbaarmaking verricht of doet verrichten, voor zover de verwerking de finaliteit van deze openbaarmaking eerbiedigt (zie art. 3, § 2, 3°, W.V.P.).⁶¹

B. DE HOUDER VAN HET BESTAND EN ZIJN PLICHTEN

1° Wie is de houder van het bestand?

35. Onder «houder» van het bestand wordt de natuurlijke persoon, de rechtspersoon of de feitelijke vereniging verstaan die bevoegd is om te beslissen over het doel van de verwerking of over de soorten gegevens die erin moeten voorkomen. Het criterium dat de houder aanwijst, is de bevoegdheid om te beslissen over het doel van de verwerking.

In de financiële sector zal de houder bijgevolg de bank zelf, de vennootschap zijn. Dit is maar best als men kijkt naar de regels inzake kennisgeving, die in principe vereist is in geval van een eerste registratie, behalve wanneer de eerste verwerking past in een contractuele relatie tussen de betrokkene en de houder van het bestand. In de banksector sluiten cliënten steeds contracten met de bank zelf. Wanneer nu als houder niet de bank zelf, maar bv. een zelfstandige agent wordt aangesteld, dan zou die agent een kennisgeving moeten doen, aangezien niet hij contractspartij is, maar de bank zelf en hij dus niet onder de uitzondering van art. 9, 2°, W.V.P. valt.⁶² De aanduiding van de bank zelf als houder impliceert volgens E. Meysmans dat de plichten en de sancties bij niet-naleving van die plichten bij het directiecomité van de bank komen te liggen.⁶³

36. Indien het doel van de verwerking of de soorten gegevens die erin moeten worden verwerkt, bij wet zijn bepaald, is de houder van het bestand de natuurlijke persoon of de rechtspersoon die bij de wet is aangewezen om het bestand te houden (art. 1, § 6, tweede lid, W.V.P.). Zo is in de Wet Consumentenkrediet bijvoorbeeld de Nationale Bank van België als houder aangesteld om de wettelijke registratie van wanbetalingen, voortvloeiend uit kredietovereenkomsten te registreren.⁶⁴

37. Naast een houder kan ook nog een bewerker aangesteld worden. Dit is de natuurlijke persoon, de rechtspersoon of de feitelijke vereniging aan wie de organisatie en de uitvoering van de verwerking worden toevertrouwd (art. 1, § 7, W.V.P.). Deze functie werd in de bank toevertrouwd aan de toepassingsbeheerder.⁶⁵ Deze heeft naast zijn reeds bestaande opdrachten, zoals het bepalen van structuur en inhoud van de gegevensverwerking, beschermingsprocedures, enz. een nieuwe taak gekregen, namelijk het toepassen van de privacyregels en het toezicht op de naleving ervan.

2° Het finaliteitsbeginsel

38. Persoonsgegevens mogen slechts worden verwerkt voor duidelijk omschreven en wettige doeleinden en mogen niet worden gebruikt op een wijze die onverenigbaar is met die doeleinden. Zij dienen, uitgaande van die doeleinden, toe-reikend, ter zake dienend en niet overmatig te zijn (art. 5 W.V.P.). Dit finaliteitsbeginsel is de basis van de privacybescherming in vele landen.⁶⁶ De verschillende componenten van bovenstaande definitie zullen eerst onderzocht worden.

⁵⁸ MEYSMANS, E., «Bancaire bestanden en privacy-bescherming in België», *T. Comp.*, 1992, 10-11; BERKENS, J., «Persoonsgegevens en de Wet Persoonsregistratie», *T. Comp.*, 1988, 178-179.

⁵⁹ MEYSMANS, E., o.c., voetnoot nr. 55, 5-6.

⁶⁰ Voor een overzicht, zie VERBEKE, A., *l.c.*, 1149-1150.

⁶¹ VERBEKE, A., *l.c.*, 1150, en het vb. van een bank die systematisch de geboortekaartjes die uithangen in de kraamkliniek verwerkt met het oog op promotie van haar 0 tot 12 spaarrekening. Dit schendt de finaliteit van die openbaarmaking.

⁶² MEYSMANS, E., *Implementatie van de privacy-wetgeving*, Brussel, BVK, 1992, 9-10.

⁶³ MEYSMANS, E., o.c., voetnoot nr. 55, 10.

⁶⁴ Zie art. 71, § 1, W. Cons. Kred.

⁶⁵ MEYSMANS, E., o.c., voetnoot nr. 55, 10.

⁶⁶ Memorie van toelichting, *Gedr. St., Kamer*, 1990-91, nr. 1610/1, 10 e.v.; DUMORTIER, J., o.c., 47; MEYSMANS, E., «Gevolgen voor de banksector», in DUMORTIER, J. en ROBBEN, F., *Persoonsgegevens en privacybescherming*, Brugge, Die Keure, 1995, 241.

a) Duidelijk omschreven en wettige doeleinden

39. De doeleinden moeten allereerst duidelijk omschreven zijn; er moet transparantie zijn.⁶⁷ Deze wordt verkregen door in heldere, precieze en duidelijke termen de doeleinden te beschrijven. De duidelijkheid is noodzakelijk om doeltreffende ex post controle door de Commissie ter Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer (hierna afgekort als CBPL) en de betrokkene op de verwerking toe te laten.⁶⁸ Art. 6, eerste lid, b, van de richtlijn stelt de eis van «uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden».

40. Vervolgens wordt vereist dat de doeleinden wettig zijn. Allereerst moet hier de vraag naar de bevoegdheid gesteld worden (formele wettigheid). In de banksector is de houder (en dit is de bank zelf) bevoegd tot het vaststellen van de doeleinden.⁶⁹ Verder moet de inhoudelijke wettigheid van de doeleinden bekeken worden. Sommige doeleinden (bv. de verwerking van gegevens betreffende de huidskleur) druisen in tegen een wettelijk verbod (bv. het wettelijk verbod op racisme) en zijn dan ook als dusdanig onwettig. Een doeleinde kan ten slotte ook onwettig zijn als het disproportioneel is t.a.v. de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene; dit volgt uit een belangenafweging tussen het recht op privacy van de betrokkene enerzijds en de belangen van de houder bij het doeleinde anderzijds.

41. Wanneer iemand beweert dat de tegenpartij persoonsgegevens verwerkt zonder duidelijk omschreven doeleinden, moet hij aantonen dat deze persoonsgegevens niet vallen onder de aangegeven doeleinden. De rechter zal dan nagaan welke verwerkingen (en dus doeleinden) bij de CBPL zijn aangegeven en of de persoonsgegevens in kwestie daarin passen.

42. Zorgen voor duidelijkheid bij de omschrijving van de omvang van de doeleinden is derhalve onontbeerlijk indien men verrassingen bij rechterlijke toetsingen wil vermijden. De banksector heeft dit meer dan wie ook begrepen.⁷⁰ Na overleg met de bankwereld zijn in het Lexicon door de Commissie ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer, de meest voorkomende generieke doeleinden voor de bank-, krediet- en verzekeringssector nader omschreven.⁷¹ Zo wordt er een onderscheid gemaakt tussen rekeningenbeheer, vermogensbeheer, corporate finance, kredietverlening, makelaarsdiensten, beheer van persoonsverzekeringen, beheer van groepsverzekeringen, beheer van verzekeringen tegen brand en andere gevaren, beheer van arbeidsongevallenverzekeringen en beheer van verzwaarde risico's.⁷² Daarnaast

beschikt een bank nog over een aantal niet-sector gebonden specifieke doeleinden, zoals direct marketing, personeelsbeheer, beheer van agenten en tussenpersonen, public relations, marktonderzoek, e.a.

43. De vooraf gedefinieerde doeleinden worden elk apart nog eens in het Lexicon omschreven, dit ten behoeve van het vereiste van duidelijkheid. Zo wordt «rekeningenbeheer» omschreven als «het beheer van individuele rekeningen en spaarrekeningen van cliënten van een financiële instelling».⁷³ Geholpen door het Lexicon, moet de bank dan haar doeleinden inventariseren. Volledige overname van de in het Lexicon opgenomen doeleinden lijkt uitgesloten, aangezien dit enkel de meest voorkomende doeleinden definieert en er in een concrete bank specifieke situaties kunnen zijn. Bovendien zullen de banken volledig autonoom de hierboven opgesomde niet-sectorale doeleinden zelf moeten invullen.

Ten slotte zijn de banken juridisch ook niet verplicht het Lexicon te volgen; de houder en alleen de houder (en dit is de bank zelf) heeft het recht de doeleinden te bepalen.⁷⁴

44. Wat zijn nu de praktische consequenties van het vereiste van «duidelijk omschreven en wettige doeleinden»? Essentieel is dat de bank al haar bewerkingen inzake persoonsgegevens onderbrengt in een doeleinde. Zodra hieraan voldaan is, sluit de W.V.P. niet uit dat dezelfde persoonsgegevens voor verschillende doeleinden worden verwerkt. Zo mogen gegevens, verkregen n.a.v. een betalingsopdracht niet alleen verwerkt worden voor het doeleinde rekeningbeheer, maar ook voor de doeleinden klantenbeheer en marketing.⁷⁵ Wanneer nu effectief bepaalde gegevens verwerkt zijn voor verschillende doeleinden, dan heeft men per se met verschillende verwerkingen te maken, want één doeleinde impliceert één verwerking. Daarbij dient nogmaals benadrukt te worden dat een houder wel vrij is zelf te bepalen voor welke doeleinden hij persoonsgegevens wil verwerken, maar absoluut niet vrij is om te bepalen *hoeveel* verwerkingen er zijn; het is m.a.w. niet aan hem om de term verwerking eng of ruim op te vatten. Deze problematiek werd hierboven reeds ten dele behandeld.⁷⁶

45. Ten slotte zij opgemerkt dat de W.V.P., een kaderwet, de beschrijving van de doeleinde(n) overlaat aan de houder van het bestand. In het geval van bestanden die het voorwerp uitmaken van een sectorale wetgeving, zal het doeleinde in grote mate worden bepaald door de specifieke bepalingen van de desbetreffende sectorale wetgeving.⁷⁷

⁶⁷ LÉONARD, Th., *Banques et vie privée: deux problèmes d'application de la loi du 8 décembre 1992*, Brussel, Ed. du Jeune Barreau, 1993, 455-456.

⁶⁸ GUTWIRTH, S., *De grondslagen van het persoonsgegevensbeschermingsrecht en de basisbeginselen van de privacywet*, Gent, Mys & Breesch, 1994, 37.

⁶⁹ GUTWIRTH, S., o.c., 36.

⁷⁰ DUMORTIER, J. en ROBBEN, F., «Relatiebankier en finaliteitsregel van art. W.V.P.», noot onder Voorz. Kh. Antwerpen, 7 juli 1994, *T. Comp.*, 1994, 244-250.

⁷¹ LÉONARD, Th., en POULLET, Y., «Fichiers bancaires», in WYMEERSCH, E. (red.), *Financieel recht tussen oud en nieuw*, Antwerpen, Maklu, 1996, 568 e.v.

⁷² DUMORTIER, J. en ROBBEN, F., o.c., 248.

⁷³ DUMORTIER, J. en ROBBEN, F., o.c., 248.

⁷⁴ DUMORTIER, J. en ROBBEN, F., o.c., 249.

⁷⁵ MEYSMANS, E., «Marketing en privacy: recente ontwikkelingen», *T. Comp.*, 1995/2, 50.

⁷⁶ Cfr. supra, I, A, 1°.

⁷⁷ Zie bv. art. 69, § 1, Cons. Kred.: persoonsgegevens, opgenomen in het bestand Consumentenkrediet, mogen slechts verwerkt worden wanneer ze relevant, aangepast, en niet overdreven zijn om de financiële toestand en de solvabiliteit van de consument te beoordelen.

b) De persoonsgegevens moeten, uitgaande van de doeleinden, toereikend, ter zake dienend en niet overmatig zijn (art. 5, tweede lid, W.V.P.)

46. Dit vereiste laat de conformiteitscontrole toe. Als men eenmaal het doeleinde van de verwerking duidelijk omschreven heeft en dit ook wettig is, is de conformiteitstoets er juist op gericht na te gaan of de reëel gekozen gegevens conform de vooropgestelde realiteit zijn.⁷⁸

47. De gekozen gegevens moeten toereikend, ter zake dienend en niet overmatig zijn t.o.v. het doeleinde. Deze eis wordt ook gesteld in art. 6, eerste lid, c, van de richtlijn. Bijkomend wordt daar ook nog vereist dat de gegevens nauwkeurig zijn. Zijn ze niet juist, dan moeten ze worden bijgewerkt (zie art. 6, lid 1, d, van de richtlijn). De kamercommissie vond de bewoordingen «nauwkeurig» en «de plicht tot bijwerking in geval van de minste onjuistheid» overdreven strikt. Eén verkeerd element bij de gegevensverwerking zou dan al kunnen leiden tot de toepassing van de sancties van art. 39, 3°, W.V.P.⁷⁹ «Toereikend» en «ter zake dienend» voor het doel van de verwerking betekent dat de gegevens daartoe «noodzakelijk», m.a.w. «nuttig en onontbeerlijk» dienen te zijn. De eis van niet-overmatigheid verwijst naar de proportionaliteit sensu stricto.⁸⁰ Zelfs al zijn de betrokken gegevens noodzakelijk voor het beoogde wettige doeleinde, dan nog mogen ze geen onevenredige inmenging in de privacy van de betrokkenen genereren.

c) Verbod op onverenigbaar gebruik

48. Dit aspect van art. 5 W.V.P. wordt bewust als laatste behandeld. De Commissie ter bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer zal, kennis nemend van een klacht, immers eerst de duidelijkheids- en wettigheidsvereisten nagaan. Indien daaraan is voldaan, zal bijkomend de conformiteit van de verwerkte gegevens getoetst worden. Ook de richtlijn verbiedt in art. 6, b, het gebruik van persoonsgegevens op een wijze die onverenigbaar is met de bestaande verwerking.

49. In het vorige punt (nr. 44) werd reeds duidelijk dat het verwerken van bepaalde persoonsgegevens voor verschillende doeleinden absoluut geen bezwaar is.⁸¹ Nergens staat bovendien dat deze verschillende doeleinden onderling verenigbaar moeten zijn. De betekenis van het verbod op onverenigbaar gebruik ligt dan ook elders. Dit verbod ziet erop dat bepaalde bestanden met één bepaald doeleinde niet gebruikt mogen worden op een wijze die onverenigbaar is, m.n. voor andere doelen waarvan geen aangifte werd gedaan. Indien een bepaald gebruik wordt gemaakt van persoonsgegevens, dat niet onder een door de houder aangeduid doeleinde ressorteert, betekent dit nog niet per se een schen-

ding van art. 5 W.V.P.⁸² Bijkomend zal moeten worden nagegaan of dit concreet gebruik onverenigbaar is met het wel opgegeven doeleinde van de verwerking. De rechtspraak zal hier een belangrijke taak moeten vervullen. In de doctrine zijn reeds enige criteria ter beoordeling naar voren geschoven: de redelijke verwachtingen van de geregistreerde personen, het belang van de houder van het bestand, de potentiële risico's voor de persoonlijke levenssfeer.⁸³

50. Het zij duidelijk dat de effectieve bescherming van de persoonlijke levenssfeer staat of valt bij de beteugeling van ongeoorloofde overschrijding van doeleinden. Deze terechtte overtuiging van de Belgische wetgever⁸⁴ is gebaseerd op de praktijkervaring van de Franse CNIL.⁸⁵ De meerderheid van de klachten die de CNIL diende te behandelen, had rechtstreeks te maken met het gebruik van bestaande bestanden voor andere, niet verenigbare doeleinden; veelal ging het om personeels- of beheersbestanden die werden aangewend voor politieke of electorale doeleinden.⁸⁶

d) Problemen met het finaliteitsbeginsel: direct marketing in de banksector, een twistpunt en bron van de eerste rechtspraak i.v.m. de toepassing van het finaliteitsbeginsel in de banksector

51. In deze analyse van de geoorloofdheid van direct marketing in de financiële sector zal vaak verwezen worden naar twee rechterlijke uitspraken.⁸⁷ Voor de goede orde lijkt het wenselijk de feiten even kort te beschrijven.

In een eerste zaak dagvaardde Uniprabel, een beroepsvereniging van verzekeringsmakelaars, de Kredietbank N.V. Deze laatste benaderde klanten van wie ze op basis van overschrijvingsopdrachten te weten was gekomen dat ze elders verzekeringspolissen hadden lopen, met voorstellen om bij haar verzekeringspolissen af te sluiten.

In een tweede zaak ging het tussen de Generale Bank en het Centraal Bureau voor Hypothecair Krediet (CHBK). De Generale Bank voerde een campagne waarbij ze klanten die een hypotheekrekening hadden bij het CHBK, voorstelde deze lening te laten vervangen door een goedkopere bij de Generale Bank. De Generale Bank identificeerde die klanten aan de hand van hun betalingsopdracht aan het CHBK.

In beide gevallen werd de bank in het ongelijk gesteld. In beide zaken werd de vordering gebaseerd op de Wet Handelspraktijken; CHBK en Uniprabel konden zelf geen schending van de W.V.P. aanvoeren. Vandaar maakten zij het ometje via de artt. 93 e.v. Wet Handelspraktijken; de schending van W.V.P. in de persoon van hun cliënten moest vol-

⁷⁸ GUTWIRTH, S., «De toepassing van het finaliteitsbeginsel van de Privacywet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens», *T.P.R.*, 1993, 1449-1450.

⁷⁹ Kamercommissie, verslag van 2 juli 1992, *Gedr. St., Kamer*, 1991-92, nr. 413/12, 31; DUMORTIER, J., o.c., 50.

⁸⁰ GUTWIRTH, S., l.c., 1450.

⁸¹ Zie trouwens uitdrukkelijk: memorie van toelichting bij art. 5 W.V.P., *Gedr. St., Kamer*, 1990-91, nr. 1610/1, 10.

⁸² DUMORTIER, J. en ROBBEN, F., «Relatiebankieren en de finaliteitsregel van art. 5», noot onder Voorz. Kh. Antwerpen, 7 juli 1994, *T. Comp.*, 1994, 249-250.

⁸³ DUMORTIER, J. en ROBBEN, F., l.c., 250.

⁸⁴ Memorie van toelichting, *Gedr. St., Kamer*, 1990-91, nr. 1610/1, 10 e.v.; DUMORTIER, J., o.c., 47.

⁸⁵ GUTWIRTH, S., l.c., 1451.

⁸⁶ Commission nationale de l'informatique et des libertés, *Dix ans d'informatique et des libertés*, Paris, CNIL, 1988, 38.

⁸⁷ Voorz. Kh. Antwerpen, 7 juli 1994, *T.B.H.*, 1995, 297-302, *T. Comp.*, 1994, 244-245, *D.C.C.R.*, 1994, 77-83, en *Dr. Inform.*, 1994, 51-55; Voorz. Kh. Brussel, 15 september 1994, *T.B.H.*, 1995, 303-308 en *T. Comp.*, 1994, 246-247.

gens hen i.c. als een met de eerlijke handelspraktijken strijdige daad beschouwd worden.

52. Na deze uitspraken is er al veel inkt gevloeid over de verhouding tussen direct marketing en de W.V.P. in de banksector.⁸⁸ Hieronder zal gepoogd worden het probleem te analyseren aan de hand van de in vorige punten (a tot c) ontwikkelde controle op art. 5 W.V.P., nadat de kernoverwegingen van beide beschikkingen zijn weergegeven.

53. In de zaak van de Kredietbank stonden de volgende overwegingen centraal:

1) De bank heeft voor de verwerking van de persoonsgegevens, gedistilleerd uit betalingsopdrachten, duidelijk omschreven en wettige doeleinden opgegeven, nl. de prospectie en de promotie (marketing) van financiële producten.

2) Het gebruik van de betrokken gegevens voor marketingdoeleinden i.v.m. verzekeringsproducten en dus niet i.v.m. financiële producten is onverenigbaar met de opgegeven doeleinden.

3) De verwerkte gegevens, en meer in het bijzonder de verzekeringstoestand van personen, zijn bovendien niet ter zake dienend en overmatig in het licht van de opgegeven doeleinden, namelijk marketing van financiële producten.

54. In de zaak van de Generale Bank waren de volgende overwegingen belangrijk.

1) «Direct marketing, marketing en globale visie op de cliënteel» zijn geen onwettige doeleinden voor de verwerking van persoonsgegevens, verkregen naar aanleiding van de uitvoering van betalingsopdrachten.

2) Er is geen bewijs dat de bank de verkregen gegevens heeft gebruikt op een wijze die onverenigbaar is met de aangeduide doeleinden.

3) De verwerking van de gegevens is echter overmatig met het oog op de doeleinden marketing en beheer van rekeningen.

55. Uit de overwegingen van bovenvermelde uitspraken kan geconcludeerd worden dat er enige verwarring bestaat omtrent de toepassing van art. 5 W.V.P. De verhouding tussen de begrippen verwerking, doeleinde en gebruik wordt vaak niet geheel juist ingeschat.

56. Naar Belgisch recht zou direct marketing in relatie tot de W.V.P. door de rechter als volgt benaderd moeten worden.

(i) Is direct marketing een wettig doel?

57. Uit de memorie van toelichting bij art. 5 W.V.P. volgt dat direct marketing principieel een wettig doel is.⁸⁹ Te-

recht wordt echter aangevoerd⁹⁰ dat de principiële wettigheid nagegaan moet worden in verhouding tot deze of gene verwerking van persoonsgegevens;⁹¹ zo moet geoordeeld worden dat het doel direct marketing onwettig is t.o.v. een (toegestane) verwerking van gevoelige (bv. medische) gegevens.

Tegen het doel direct marketing op grond van gegevens van de verwerking betalingsopdrachten lijkt echter geen bezwaar. Art. 14 van de richtlijn benadrukt ook de wettigheid van direct marketing. Zij kent echter eveneens een recht op verzet aan de betrokkene toe.

(ii) Zijn de doeleinden duidelijk omschreven?

58. Het vereiste van duidelijkheid is nodig voor de interne (het opmaken van de staat) en de externe (de CBPL en de betrokkene) transparantie. Daarbij moet de nadruk worden gelegd op het Belgisch systeem van de W.V.P., waarin één doel tevens één verwerking betekent. Art. 5 W.V.P. verzet zich weliswaar niet uitdrukkelijk tegen «generieke doeleinden», maar direct marketing kan bezwaarlijk tot het generiek doel «rekeningbeheer» behoren, eventueel wel tot het generiek doel «klantenbeheer». Toch dient het vereiste van duidelijk omschreven doeleinden wellicht strikter te worden nageleefd, zo blijkt uit de KB-zaak.⁹² Een verwerking «marketing financiële producten» veronderstelt niet de verwerking van gegevens voor «marketing - verzekeringsproducten». Hieruit volgt dat met het oog op maximale transparantie direct marketing als een aparte verwerking dient te worden aangegeven. Als men eenmaal heeft vastgesteld dat er effectief een duidelijk doel «direct marketing» is aangegeven, dient men enkel nog te onderzoeken of de verwerkte gegevens conform hun doel zijn. Van een gebruik van de gegevens uit de verwerking rekeningbeheer, strijdig met het doel direct marketing, kan dan ipso facto geen sprake meer zijn. Gegevens mogen immers voor verschillende doeleinden worden verwerkt.

*(iii) Zijn de verwerkte gegevens toereikend, ter zake dienend en niet overmatig t.o.v. het doel direct marketing?*⁹³

59. De vraag die hier gesteld wordt, luidt eigenlijk: welke gegevens mogen, gelet op het doel «direct marketing», verwerkt worden? Hiervoor moet m.i. eerst gekeken worden naar wat direct marketing is. Dit zal het ons onmiddellijk mogelijk maken te bepalen welke gegevens als toereikend en ter zake dienend beschouwd mogen worden. Direct marketing moet omschreven worden als het geheel van activiteiten alsook elke aanvullende dienst, die het mogelijk maakt producten of diensten aan te bieden of andere publicitaire boodschappen over te brengen aan bepaalde segmenten van de bevolking door middel van post, telefoon of andere rechtstreekse middelen, met het oog op het verstrekken van in-

⁸⁸ MEYSMANS, E., «Marketing en privacy: recente ontwikkelingen», *T. Comp.*, 1995, 50-55; LAMBRECHTS, M., «De privacyschending der banken vraagt om meer deontologie», *Journ. Proc.*, 1994, 20-21; LÉONARD, T., «La banque, le courtier et la vie privée: une première décision jurisprudentielle», noot onder Voorz. Kh. Antwerpen, 7 juli 1994, *D.C.C.R.*, 1994, 83-92; DUMORTIER, J. en ROBBER, F., «Relatiebankieren en de finaliteitsregel van art. 5 W.V.P.», noot onder Voorz. Kh. Antwerpen, 7 juli 1994, *T. Comp.*, 1994, 247-250; DASSESSE, M., noot onder Voorz. Kh. Antwerpen, 7 juli 1994 en Voorz. Kh. Brussel, 15 september 1994, *T.B.H.*, 1995, 309-311; LESUISSE, O., noot onder Voorz. Kh. Antwerpen, 7 juli 1994, *Dr. Inform.*, 1994, 55-64.

⁸⁹ Memorie van toelichting, *Gedr. St., Kamer*, 1990-91, nr. 1610/1, 1-31; DUMORTIER, J., o.c., 47.

⁹⁰ MEYSMANS, E., «Marketing en privacy: recente ontwikkelingen», *T. Comp.*, 1995, 50-55.

⁹¹ BUYLE, J., LANOYE, L., POULLET, Y. en WILLEMS, V., «Chronique de jurisprudence, l'informatique (1987-1994)», *J.T.*, 1996, 233-235.

⁹² Zie hierover ook LÉONARD, Th. en POULLET, Y., «Fichiers bancaires», in WYMEERSCH, E. (red.), o.c., Antwerpen, Maklu, 1996, 562.

⁹³ Voor de betekenis van deze termen; cfr. supra sub II.

formatie of ten einde een reactie te verkrijgen van de betrokken persoon.⁹⁴ Op basis van deze definitie blijkt dat de toereikende en ter zake dienende gegevens voor direct marketing die zullen zijn welke marktsegmentatie toelaten (bv. geografische, gedragsmatige, enz. gegevens). Toen de voorzitter in de zaak van de KB stelde dat de identiteitsgegevens voldoende waren voor direct marketing en de andere gegevens niet ter zake dienend, dan kende hij wellicht niet goed het onderscheid tussen reclamemailing en direct marketing.⁹⁵

60. Laatste onderdeel van de conformiteitstoets is de proportionaliteitstoets s.s. Is de verwerking van dergelijke segmentatie toelaten de gegevens t.b.v. de houder van het direct marketing bestand wel in verhouding met de rechtmatige belangen van degene wiens gegevens verwerkt worden? Dit is en blijft een afweging die door de rechter in elk concreet geval gemaakt moet worden: de rechter moet zijn afweging m.i. wel motiveren en zich niet beperken, zoals in de zaak van de Generale Bank, tot het stellen dat de segmenterende gegevens overmatig zijn. Bovendien moet men zich toch ook realiseren dat, uit economisch standpunt, een verbod op direct marketing ondenkbaar is. Men mag daarbij in de afweging niet vergeten dat direct marketing ook voordelen biedt voor de betrokkenen, zoals informatie over interessante aanbiedingen.⁹⁶

(iv) *Is er van met een bepaald doel verwerkte gegevens een gebruik gemaakt dat onverenigbaar is met dat bepaald doel?*

61. Zoals reeds opgemerkt, zal deze toets enkel plaats vinden wanneer, zoals in de zaak van de Kredietbank, niet voldaan is aan het vereiste van een duidelijk omschreven doel «direct marketing», zoals het moet blijken uit de staat; art. 5 W.V.P. is dan nog niet ipso facto geschonden. Immers, art. 5 W.V.P. verzet zich niet tegen het gebruik van gegevens uit een bestand (met een bepaald doel) voor andere doeleinden, zolang dit gebruik dan maar niet strijdig is met dat bepaalde doel. De concrete rechtsvraag voor de banksector moet dan ook luiden: impliceert direct marketing op basis van gegevens uit het bestand betalingsopdrachten, zonder dat direct marketing als doeleinde in de staat is opgenomen, een gebruik van gegevens dat onverenigbaar is met het doeleinde rekeningbeheer? Het antwoord op deze vraag is een kwestie van casuïstiek. De rechtspraak zal een aantal criteria moeten ontwikkelen.⁹⁷ Bijzonder relevant inzake direct marketing is m.i. het criterium van de «redelijke verwachtingen van de geregistreerde persoon», zoals aangebracht door de Antwerpse voorzitter in de KB-zaak. Hantering van dat criterium zal er de banken immers toe aanzetten om aangifte te doen van het doeleinde «direct marketing» om een veroordeling op grond van art. 5 W.V.P. te vermijden. Dit leidt dan weer tot een correctere naleving van

de ratio legis van art. 5 W.V.P., namelijk één doeleinde, één verwerking.

62. Besluitend kan gesteld worden dat het eigenlijke punt waarop art. 5 W.V.P. in beide bovenvermelde zaken geschonden werd, het gebrek aan duidelijk omschreven doeleinden was, ook al kwam dit niet volledig tot uiting in beide beschikkingen, zeker niet in de Generale Bank-zaak. Zo is het duidelijk dat de voorzitter «gebruik» verwacht met «duidelijk doeleinde», wanneer hij stelt dat direct marketing geen onwettig doeleinde is van de verwerking rekeningbeheer - betalingsopdrachten.

63. Is er dan nog een probleem wat betreft direct marketing bestanden in de banksector? O.i. kan de bank elke verordening, zoals hierboven, in het vigerende Belgische systeem eenvoudig vermijden door «direct marketing» uitdrukkelijk als afzonderlijk doel en dus verwerking aan te geven in zijn staat. Zij moet dan enkel opletten dat zij geen onwettige verwerking doet (m.a.w. geen gevoelige gegevens verwerkt) en geen niet ter zake dienende gegevens verwerkt (waarvan men niet inziet waarom de bank dit zou doen). Direct marketing blijkt dus, louter op basis van de W.V.P., geen probleem te zijn. Natuurlijk moeten de banken ook rekening houden met de verplichtingen die volgen uit bv. de Wet Handelspraktijken.

64. Het vigerende Belgische wettelijke systeem inzake direct marketing is m.i. iets te soepel. Het «right to be let alone» van de betrokkenen – geadresseerden van een marketingactie – komt in het gedrang. Het stelsel van art. 14 Richtlijn komt dan ook als veel evenwichtiger over. Art. 14 laat immers onder bepaalde voorwaarden verzet door de betrokkene toe, wat in de Belgische regeling niet geregeld is. M.i. zal door de uiteindelijke implementatie van art. 14 Richtlijn in België een verantwoord evenwicht tussen de eisen van de economie en de rechtmatige belangen inzake privacy ontstaan.

3° De verwerking van de gevoelige gegevens

65. Art. 6 W.V.P. bepaalt dat de verwerking van persoonsgegevens met betrekking tot het ras, de etnische afstamming, het seksueel gedrag of de overtuiging of activiteit op politiek, levensbeschouwelijk of godsdienstig gebied, het lidmaatschap van een vakbond of een ziekenfonds slechts voor de door of krachtens de wet vastgestelde doeleinden is toegestaan.

66. Dit artikel vormt een uitzondering op het algemeen stelsel van de W.V.P.; in principe zijn immers alle verwerkingen van persoonsgegevens toegelaten als men naar een doel aan geeft. Dit impliceert dat er enkel a posteriori een controle is, namelijk de hierboven vermelde wettigheids-, duidelijkheids- en conformiteitstoets. Voor de gevoelige gegevens wordt echter a priori een principieel verbod op verwerking opgelegd, waarop evenwel uitzonderingen bij wet of krachtens de wet kunnen worden toegestaan.

67. Voor de banksector betekent een dergelijk absoluut verbod op verwerking van gevoelige gegevens een heus probleem.⁹⁸ Wanneer immers een cliënt via een overschrijving zijn lidmaatschapsgeld voor de vakbond of voor een politie-

⁹⁴ BOONE, A.D., *De wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens en de marketingactiviteiten van de banken*, Brussel, Vereniging van Banken, 1993, 2, en de verwijzingen aldaar.

⁹⁵ MEYSMANS, E., «Marketing en privacy: recente ontwikkelingen», *T. Comp.*, 1995, 52-53.

⁹⁶ DUMORTIER, J. en ROBBEN, F., *l.c.*, 249-250.

⁹⁷ Cfr. supra, sub c.

⁹⁸ MEYSMANS, E., «Gevolgen voor de banksector», in DUMORTIER, J. en ROBBEN, F., *Persoonsgegevens en privacybescherming*, Brugge, Die Keure, 1995, 244-245.

ke partij betaalt, is de bank wel genoodzaakt bepaalde gevoelige gegevens te registreren, wil zij de bewuste opdracht uitvoeren. De W.V.P. werd zodoende een hinderpaal voor een aantal courante bankverrichtingen.

68. Vanuit de banksector werd aangevoerd dat een onderscheid diende te worden gemaakt: gebeurde de verwerking op initiatief van de bank, dan is ze verboden; gebeurde de verwerking op initiatief van de cliënt (die de opdracht tot betaling gaf), dan moet dit worden beschouwd als een uitdrukkelijke toestemming van de cliënt om toch te mogen verwerken.⁹⁹ Gelet op de toenmalige stand van de wetgeving in België, is dit een ongeldig argument: de toestemming van de betrokkene rechtvaardigt geen door de wet verboden verwerking. Derhalve dient geconcludeerd te worden dat de banksector in de onmogelijkheid verkeerde om art. 6 W.V.P. na te komen.

69. Na lobbying door de sector werd een oplossing uitgewerkt voor dit probleem in het K.B. nr. 7 van 7 februari 1995.¹⁰⁰ Zo mochten gevoelige gegevens nu wel verwerkt worden voor het verrichten, op zijn verzoek, van een voordelige prestatie (bv. een overschrijving) voor de betrokkene (namelijk de cliënt).¹⁰¹ Meer algemeen werd verwerking van gevoelige gegevens tevens mogelijk na uitdrukkelijke toestemming van de betrokkene, en na bijzondere informatie over het doel van de verwerking.¹⁰² Het K.B. nr. 14 van 22 mei 1996¹⁰³ vervangt het K.B. nr. 7 van 7 februari 1995 en heft dit uitdrukkelijk op.¹⁰⁴ Het K.B. nr. 14 betekent een verstarring van het stelsel van het K.B. nr. 7 met als doel nu reeds richtlijnconformiteit na te streven (zie art. 8 Richtlijn). Verwerking van gevoelige gegevens is, naast enkele voor de banksector minder relevante bijzondere machtigingen, alleen toelaatbaar wanneer de betrokkene uitdrukkelijk heeft toegestemd in een dergelijke verwerking (art. 2, a, K.B. nr. 14). Met toestemming van de betrokkene wordt bedoeld elke vrije, specifieke en op informatie berustende wilsuiting waarmee de betrokkene aanvaardt dat hem betreffende persoonsgegevens worden verwerkt (art. 1, e, K.B. nr. 14). De vraag die zich hierbij opdringt, luidt: impliceert een overschrijvingsopdracht door een cliënt naar aanleiding waarvan gevoelige gegevens worden verwerkt, een uitdrukkelijke toestemming, in de zin van het K.B., tot een dergelijke verwerking? In het verslag aan de Koning wordt hierop met nadruk bevestigend geantwoord.¹⁰⁵ Zo geïnterpreteerd zal het nieuwe K.B. voor de bank in de praktijk wellicht weinig veranderen. Het is echter wel de vraag of ook de rechter, in geval van betwisting, in casu een zelfde interpretatie zal han-

teren. Het opheffen K.B. nr. 7 bood in elk geval meer rechtszekerheid voor de bank. Een verdere kanttekening dient te worden gemaakt bij de door de regering gevolgde werkwijze. Men vervangt een bestaand K.B. door een ander K.B. om tot meer richtlijnconformiteit te komen, heel goed wetende dat de W.V.P. zelf op essentiële punten aangepast zal moeten worden. Zou men dan ook niet beter eerst de W.V.P. wijzigen en dan pas, met meer kans op coherentie, de nodige koninklijke besluiten uitvaardigen? Bovendien heeft de Raad van State er reeds op gedrukt, naar aanleiding van de totstandkoming van het K.B. nr. 7, dat een koninklijk besluit geen wijziging van de wet mag impliceren.¹⁰⁶ Om de wettigheid van de koninklijke besluiten toch te garanderen, heeft de regering dan maar een interpretatieve wet laten goedkeuren.¹⁰⁷

70. Ten slotte dient opgemerkt te worden dat, naast de bijzondere waarborgen van het K.B. nr. 14 bij de verwerking van gevoelige gegevens ook voldaan moet blijven aan de vereisten van de W.V.P. zelf. Daarbij is het belangrijk te verwijzen naar art. 6, eerste lid, in fine, W.V.P. en art. 2, a, in fine, K.B. nr. 14; de gevoelige gegevens waarvoor toestemming tot verwerking is gegeven, mogen enkel verwerkt worden met het oog op dat doel waarvoor de toestemming is gegeven.

71. De verwerking van persoonsgegevens m.b.t. een bijzondere categorie van gevoelige gegevens, namelijk de gerechtelijke gegevens, wordt geregeld in art. 8 W.V.P. Sommige van deze in art. 8 W.V.P. opgesomde gerechtelijke gegevens zijn bijzonder relevant voor de banksector. Men denke hierbij o.m. aan gerechtelijke gegevens die invloed uitoefenen op de bevoegdheid van rekeninghouders of hun vertegenwoordigers. Voorbeelden hiervan zijn ontzettingen uit het ouderlijk gezag, vervallenverklaringen, ontzettingen en maatregelen genomen t.a.v. geesteszieken.¹⁰⁸ Verder zijn ook gegevens die belangrijk zijn in de strijd tegen fraude, witwassen van gelden en misbruik van betalingen zeer relevant, gelet op de rol van de banken in deze strijd.¹⁰⁹ Voorbeelden hiervan zijn o.m. veroordelingen i.v.m. oplichting, uitgifte van valse cheques en bedrieglijke bankbreuk.¹¹⁰

72. De W.V.P. bevat een uitdrukkelijk verbod op verwerking van gerechtelijke gegevens, tenzij door personen, aangewezen bij K.B. (art. 8, § 5, W.V.P.) en na een schriftelijke kennisgeving aan de betrokkenen. Belangrijk voor de banksector is ook hier de versoepeling, aangebracht door het K.B. nr. 8.¹¹¹ Het K.B. nr. 8 is, in tegenstelling tot het voormalige K.B. nr. 7 inzake de gevoelige gegevens, nog niet aangepast met het oog op de conformering met de richtlijn. Het stelsel inzake de verwerking van gerechtelijke gegevens is actueel dan ook soepeler dan dat inzake de gevoelige gege-

⁹⁹ MEYSMANS, E., «Bancaire bestanden en privacybescherming in België», *T. Comp.*, 1992, 12.

¹⁰⁰ K.B. nr. 7 van 7 februari 1995 ter uitvoering van de Belgische Wet Persoonsgegevens, *B.S.*, 28 februari 1995.

¹⁰¹ Zie art. 2, 4°, K.B., nr. 7.

¹⁰² Zie art. 5 K.B. nr. 7.

¹⁰³ K.B. nr. 14 van 22 mei 1996 tot vaststelling van de doeleinden, de criteria en de voorwaarden van toegestane verwerkingen van de gegevens bedoeld in art. 6 van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, *B.S.*, 30 mei 1996.

¹⁰⁴ Zie art. 8 K.B. nr. 14.

¹⁰⁵ Verslag aan de Koning m.b.t. K.B. nr. 14 van 22 mei 1996, *B.S.*, 30 mei 1996, 14520.

¹⁰⁶ Zie advies R.v.St. van 1 juni 1994 m.b.t. het ontwerp van Koninklijk Besluit nr. 7, *B.S.*, 28 februari 1995.

¹⁰⁷ Zie art. 148 van de wet van 21 december 1994 houdende sociale en diverse bepalingen, *B.S.*, 23 december 1994.

¹⁰⁸ MEYSMANS, E., «Gevolgen voor de banksector», in DUMORTIER, J. en ROBBEN, F., *Persoonsgegevens en privacybescherming*, Brugge, Die Keure, 1995, 245.

¹⁰⁹ Zie bv. de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, *B.S.*, 9 februari 1993.

¹¹⁰ MEYSMANS, E., *l.c.*, in DUMORTIER, J. en ROBBEN, F., *o.c.*, 245.

¹¹¹ K.B. nr. 8 van 7 februari 1995 ter uitvoering van de Wet Verwerking Persoonsgegevens, *B.S.*, 28 februari 1995.

vens, zoals bepaald in het K.B. nr. 14, terwijl de gerechtelijke gegevens eigenlijk een bijzondere categorie van gevoelige gegevens zijn. Begrijp wie kan. Het K.B. nr. 8 bevat naast enkele bijzondere machtigingen ook een aantal algemene machtigingen.

73. Zo is het m.b.t. de verwerking van gerechtelijke gegevens, bv. inzake de bevoegdheid van rekeninghouders, m.i. belangrijk dat een dergelijke verwerking toelaatbaar is wanneer er een uitdrukkelijke toestemming is of wanneer zulks noodzakelijk is voor het nemen van een beslissing op verzoek van de betrokkene, of nog, wanneer verwerking noodzakelijk is voor het verrichten, op zijn verzoek, van een prestatie ten voordele van de betrokken persoon.¹¹²

74. M.b.t. de verwerking van gegevens i.v.m. strafrechtelijke veroordelingen lijkt de volgende algemene machtiging relevant; de verwerking van gerechtelijke gegevens is toegelaten wanneer dit noodzakelijk is voor het nakomen van een verplichting bepaald bij of krachtens een wet, decreet of ordonnatie.¹¹³

75. Uitzondering moet gemaakt worden n.a.v. de verwerking van gerechtelijke gegevens in de strijd tegen het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld. Hier schrijft het K.B. nr. 8 uitdrukkelijk een bijzondere machtiging voor die verwerking van gegevens m.b.t. dat doel toelaat.¹¹⁴ Bovendien bepaalt art. 11, 5°, W.V.P. dat, inzake verwerking van gegevens i.v.m. witwassen, men als houder van het bestand niet hoeft te voldoen aan de artt. 9 en 10 W.V.P., namelijk het recht op kennisgeving, toegang en verbetering.

76. Er zij verder nog opgemerkt dat, bovenvermelde uitzondering i.v.m. witwassen daargelaten, de in bepaalde gevallen geoorloofde verwerking van gerechtelijke gegevens de houder geenszins vrijstelt van de andere algemene verplichtingen, volgende uit de W.V.P. en de bijzondere waarborgen, volgend uit het K.B. nr. 8.¹¹⁵

77. Een bijzonder en aanverwant probleem voor de banksector is de verhouding tussen de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en het elektronisch betalingsverkeer. Immers, verwerkte gegevens bij elektronisch betalingsverkeer maken het mogelijk een verregaand inzicht in iemands (privé-) levenswijze te verwerven: men kan niet alleen nagaan wat iemand aan wie betaalt, maar tevens wanneer en waar hij betaalde. Het bijeenbrengen van schijnbaar onschuldige detailgegevens kan zodoende leiden tot de verwerking van zeer gevoelige gegevens. Controle op de zelfregulering door de bank zal hier echter wenselijk zijn. Gebruik voor andere doeleinden (bv. marketing) zal verleidelijk zijn, maar is verboden, aangezien het gevoelige gegevens betreft (zie art. 6, eerste lid, in fine, W.V.P.). Een grondige analyse van deze problematiek is zeer complex en valt buiten het bestek van deze bijdrage. Graag verwijs ik dan ook naar gespecialiseerde publicaties daarover.¹¹⁶

¹¹² Zie art. 3, § 4, en art. 3, § 2, 2° en 3°, K.B. nr. 8.

¹¹³ Zie art. 3, § 2, 1°, K.B. nr. 8.

¹¹⁴ Art. 1, § 1, van K.B. nr. 8.

¹¹⁵ Zie ROBBERN, F., «De verwerking van gevoelige en gerechtelijke gegevens in het licht van de W.V.P.», *T. Comp.*, 1995, 97.

¹¹⁶ LÉONARD, Th., «Banques et vie privée: deux problèmes d'application de la loi du 8 décembre 1992», in *Droit de l'informatique*, Brussel, Ed. du Jeune Barreau, 1993, 484-492; LÉONARD, Th., en POULLET, Y., «Fichiers bancaires», in WYMEERSCH, E. (red.), *Finan-*

4° De plicht tot kennisgeving

78. De houder van een bestand heeft een plicht tot kennisgeving. Deze plicht tot kennisgeving moet t.a.v. degene wiens persoonsgegevens verzameld of verwerkt worden transparantie brengen zodat hij ook effectief gebruik kan maken van zijn recht op toegang en verbetering. Deze transparantie is dan ook een essentieel onderdeel van de adequate bescherming van de persoonlijke levenssfeer.¹¹⁷

79. De plicht tot kennisgeving doet zich in twee van elkaar te onderscheiden gevallen voor, namelijk bij de verzameling van gegevens met het oog op de verwerking ervan (art. 4 W.V.P.) en bij de eerste registratie in een bepaalde verwerking (art. 9 W.V.P.). Beide artikelen worden in dit ene hoofdstuk behandeld, omdat ze onderling een zekere samenhang vertonen.

a) Kennisgeving ex artikel 4 W.V.P.

80. *Wanneer bij een persoon op het Belgisch grondgebied persoonsgegevens worden verzameld die op hem betrekking hebben, en wel, met het oog op de verwerking ervan, al of niet op het Belgisch grondgebied, moet de persoon in kennis worden gesteld van die gegevens, vermeld in art. 4, § 1, 1°-5°, W.V.P. (art. 4 W.V.P.).*

81. Een aantal verduidelijkingen bij het toepassingsgebied van art. 4 zijn niet overbodig. Zo is niet gespecificeerd wat met «inzameling van gegevens» wordt bedoeld; dit moet o.i. ruim geïnterpreteerd worden, in die zin dat zowel verzameling van persoonsgegevens via een invulformulier, via een persoonlijk of telefonisch contact als via camerabewaking dienen te worden beschouwd als «inzameling van gegevens in de zin van de wet». Verder heeft de wet het over «persoonsgegevens die verzameld worden.» Quid met persoonsgegevens die door de betrokkene op eigen initiatief (bv. naar aanleiding van een sollicitatie voor een betrekking bij de bank) aan de bank worden verstrekt? Daar zijn de gezaghebbende rechtsleer en de CBPL het erover eens dat dit buiten de toepassing van art. 4 W.V.P. valt, niettegenstaande de bewoording «verzameld worden».¹¹⁸ Wanneer niet de intentie bestaat om de verzamelde gegevens te verwerken en dus te bewaren of wanneer deze gegevens betrekking hebben op een andere persoon dan degene bij wie ze worden ingezameld, is art. 4 W.V.P. evenmin van toepassing. Indien de verzameling geen persoonsgegevens, maar zogenaamde «anonieme» informatie behelst, of wanneer degene die de

ciel recht tussen oud en nieuw, Antwerpen, Maklu, 1996, 571-579; POULLET, Y., «Privacy», in *Telebanking, teleshopping and the law*, Deventer, Kluwer, 1988, 159-169; POULLET, Y., «TEF et protection des données à caractère personnel», in *Transfert électronique de fonds et protection du consommateur*, Brussel, Story, Scientia, 1990, 179-201; SCHUTTE, H. en STUURMAN, C., «Enkele aspecten van de privacybescherming bij elektronisch betalingsverkeer en teleshopping», in *Elektronisch betalingsverkeer en teleshopping*, Antwerpen, Kluwer, 1988, 13-22: met rechtsvergelijkende analyse.

¹¹⁷ MEYSMANS, E., «De informatieplicht bij het verzamelen van gegevens in de Belgische W.V.P.», *T. Comp.*, 1994, 2.

¹¹⁸ MEYSMANS, E., o.c., 2-3; ROBBERN, F., «De uitvoeringsbesluiten nrs. 9 en 12 van de Belgische W.V.P. m.b.t. de kennisgevingsplicht bij eerste registratie en de aangifteplicht aan de Commissie voor de Bescherming van de persoonlijke levenssfeer», *T. Comp.*, 1995, 147-148.

gegevens inzamelt, noch degene bij wie de gegevens worden ingezameld zich ten tijde van de inzameling op het Belgische grondgebied bevindt, is art. 4 W.V.P. ook niet van toepassing.

Ten slotte bevat art. 4, § 1, in fine, W.V.P. zelf een aantal uitzonderingen op haar algemeen toepassingsgebied; de belangrijkste voor de banksector is ongetwijfeld die i.v.m. de strijd tegen het witwassen van geld; gegevens in dat kader verzameld, worden vrijgesteld van kennisgeving.

82. Hoe de betrokken persoon in kennis moet worden gesteld, is niet in de wet bepaald; amendementen die ertoe strekten een schriftelijke kennisgeving op te leggen, werden verworpen.¹¹⁹ De CBPL heeft intussen gepreciseerd dat de kennisgeving dient te geschieden op een wijze die proportioneel is t.o.v. de techniek van inzameling.¹²⁰ Zo lijkt in elk geval een collectieve en schriftelijke kennisgeving voldoende. Gebeurt de inzameling via een camera, dan volstaat een schriftelijk bericht in de nabijheid; gebeurt ze echter via een schriftelijke enquête, dan is kennisgeving via tekst op het enquêteformulier wenselijk.

83. Wanneer de kennisgeving van de verzameling uiterlijk dient te gebeuren, is evenmin in art. 4 W.V.P. bepaald. Steunend op een verklaring van de minister moet dit op zijn laatst samen met de verzameling gebeuren.¹²¹

b) Kennisgeving ex artikel 9 W.V.P.

84. *Wanneer een persoon voor het eerst in een bepaalde verwerking wordt geregistreerd, moet hem daarvan onverwijld kennis worden gegeven* (art. 9, eerste lid, W.V.P.).

85. Met «onverwijld» wordt bedoeld dat men niet mag wachten tot het eerste gebruik van de gegevens of tot het eerstvolgende contact met de betrokkene.¹²² De kennisgeving moet gebeuren bij iedere EERSTE registratie voor een bepaalde verwerking (of: doeleinde) en dus niet wanneer nieuwe gegevens in een bestaande verwerking worden opgenomen. Doel is immers dat een persoon weet in welke verwerkingen hij zich bevindt; hij kan dan via zijn toezichtsrecht controles op de verwerkte gegevens uitoefenen.

86. Art. 9, eerste lid, 1° tot 3°, W.V.P. bevat drie uitzonderingen waar eerste registratie niet verplicht tot onverwijld de kennisgeving.

1) In de gevallen waarin art. 4, § 1, W.V.P. is toegepast. Indien de vereiste informatie reeds is meegedeeld ter gelegenheid van de verzameling van persoonsgegevens (cfr. supra, nrs. 81 en 82), dient dit niet opnieuw te gebeuren. Te recht wordt opgemerkt dat deze hypothese enkel geldt wanneer de ingezamelde gegevens achteraf niet voor een ander doeleinde worden verwerkt dan dat of die welke werden mee-

gedeeld bij de inzameling.¹²³ In het andere geval is er immers wel sprake van een eerste registratie die tot onverwijld de kennisgeving noopt.

2) Indien de bewuste verwerking past in de contractuele relatie tussen de betrokken persoon en de houder van het bestand. Deze uitzondering steunt op een wettelijk vermoeden van kennis van verwerking bij de betrokkene.¹²⁴ De uitzondering is, volgend uit de wettekst, enkel van toepassing wanneer de contractuele relatie tussen de betrokkene en de houder zelf (!) van het bestand bestaat. Voor de banksector betekent dit dus dat van de eerste registratie geen kennis gegeven hoeft te worden aan een cliënt die een rekening opent, aangezien de bank de houder is van het bestand en er een contract tussen cliënt en bank ontstaat. M.i. is deze uitzondering toch van weinig eigenlijk belang voor de banksector, dit om drie redenen.

a) Wanneer de bank in de precontractuele fase, voorafgaand aan de opening van een rekening, een formulier laat invullen, moet zij reeds kennis geven op grond van art. 4, § 1, W.V.P. Dit artikel bevat immers geen uitzondering voor het inwinnen van inlichtingen met het oog op het sluiten van een contract. Door die kennisgeving ex art. 4, § 1, W.V.P. is de bank ipso facto vrijgesteld van kennisgeving bij de eerste registratie,¹²⁵ zodat voor de banksector deze uitzondering op dit punt geen voordeel biedt.

b) De CBPL heeft beklemtoond dat de vrijstelling van de kennisgevingsplicht ten gevolge van het bestaan van een contractuele relatie slechts geldt voor zover de registratie geschiedt in het kader van de duidelijk te omschrijven doelstellingen die deze relatie beoogt.¹²⁶ M.a.w., het is de banken bv. niet toegelaten om, zich baserend op hun contractuele relatie met een cliënt in de vorm van een zichtrekening, gegevens uit de verwerking rekeningbeheer, zonder onverwijld de kennisgeving, te verwerken in het bestand marketing. Ook op dit punt biedt art. 9, eerste lid, 2°, W.V.P. dus geen voordeel aan de bank.

c) In de postcontractuele fase (bv. na het afsluiten van de rekening) mogen de gegevens niet zonder kennisgeving verder verwerkt worden voor een doel dat niet volgt uit de beëindigde relatie, tenzij wettelijke bepalingen (bv. fiscale) een dergelijke verdere verwerking opleggen.¹²⁷

3) Indien de verwerking past in een relatie tussen de betrokken persoon en de houder van het bestand, geregeld door of krachtens een wet, decreet of ordonnantie. Wanneer een verwerking gebeurt met toepassing van wetgeving in de materiële zin (door of krachtens) en met respect voor het finaliteitsbeginsel, is ook geen kennisgeving bij eerste registratie vereist. Voor het overige geldt hier mutatis mutandis wat sub uitzondering 2 is gezegd.

87. Elders in de W.V.P. staan nog uitzonderingen op de verplichte kennisgeving bij eerste registratie opgesomd; men denke hierbij aan art. 3, § 3, en art. 11, 2° tot 4°, W.V.P. Deze uitzonderingen betreffen de verwerking van persoonsgege-

¹¹⁹ Amendementen Senaat, *Gedr. St., Senaat*, B.Z., 1991-92, nr. 445/11.

¹²⁰ Zie ROBBERN, F., o.c., 147, en de verwijzingen aldaar;

¹²¹ Zie MEYSMANS, E., o.c., voetnoot nr. 55, 4.

¹²² Dit lijkt een redelijke interpretatie van «onverwijld» (zie ROBBERN, F., o.c., 147), gelet op de afwijzing van amendementen in de Kamer die voorstelden onverwijld te vervangen door «binnen een redelijke termijn» (zie amendementen, *Gedr. St., Kamer*, 1991-92, nr. 413/3, 43) of nog «binnen 15 dagen» (zie amendementen, *Gedr. St., Kamer*, 1991-92, 413/3, 44); DUMORTIER, J., o.c., 80.

¹²³ ROBBERN, F., o.c., 147, onderaan.

¹²⁴ Plenaire vergadering Kamer, *Hand., Kamer*, B.Z., 1991-92, 8 juli 1992, 1446.

¹²⁵ Cfr. art. 9, eerste lid, 1° W.V.P.

¹²⁶ Zie ROBBERN, F., o.c., 148, en de verwijzingen aldaar.

¹²⁷ Zie ROBBERN, F., o.c., 148.

vens door de staatsveiligheid (art. 3, § 3, W.V.P.) en door een aantal politiediensten (art. 11, 2° tot 4°, W.V.P.).

88. Ten slotte bepaalt art. 9, derde lid, W.V.P. dat de Koning, bij een in ministerraad overlegd besluit en op advies van de CBPL, bepaalde categorieën van verwerkingen mag vrijstellen van kennisgeving bij de eerste registratie, en voor andere categorieën, een systeem van collectieve informatieverstrekking mag uitwerken. Dit gebeurde in het K.B. nr. 9.¹²⁸

89. Dit K.B. bevat allereerst een aantal vrijstellingen van gering belang voor de banksector. Daarnaast werd in een procedure van collectieve informatieverstrekking voorzien t.a.v. onrechtstreeks geregistreerde personen.¹²⁹ In de banksector wordt men dagelijks geconfronteerd met onrechtstreekse registratie van personen. Immers, n.a.v. bewerkingen in de verwerking rekeningbeheer, worden voortdurend persoonsgegevens betreffende de begunstigten van overschrijvingen verwerkt, meestal niet met de bedoeling deze gegevens op andere wijze aan te wenden, maar met het oog op een vlot betalingsverkeer. De in art. 5, § 1, K.B. nr. 9 opgelegde plicht tot collectieve informatieverstrekking t.a.v. onrechtstreeks geregistreerde personen bleek in de praktijk niet haalbaar. De zeer hoge kosten (publicatie in het Belgisch Staatsblad en diverse kranten) met wellicht zeer gering effect werden door de banksector terecht bekritiseerd. Dit resulteerde in een wijziging van het K.B. nr. 9. Het K.B. nr. 15¹³⁰ schaft de collectieve informatieprocedure af en vervangt ze, althans wat de onrechtstreekse registratie van persoonsgegevens betreft, door een vrijstelling van kennisgeving, zoals reeds lang geadviseerd werd door de CBPL.¹³¹

90. De vrijstelling is wel strak omlijnd.¹³²

1) de opname van gegevens betreffende de betrokkene mag slechts als bijkomstige registratie bij de hoofdregistratie van een andere persoon gebeuren;

2) de bijkomstige registratie mag niet onafhankelijk van de hoofdzakelijke registratie worden verwerkt;

3) de geregistreerde gegevens mogen niet voor andere doeleinden dan waarvoor ze geregistreerd zijn, gebruikt worden.¹³³

¹²⁸ K.B. nr. 9 van 7 februari 1995 betreffende het verlenen van vrijstellingen van de toepassing van art. 9 van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens en tot vaststelling van een procedure van collectieve informatieverstrekking aan de personen op wie bepaalde verwerkingen betrekking hebben, *B.S.*, 28 februari 1995.

¹²⁹ Zie hierover ROBBER, F., *l.c.*, 150.

¹³⁰ K.B. nr. 15 van 12 maart 1996 tot wijziging van het K.B. nr. 9 van 7 februari 1995 betreffende het verlenen van vrijstellingen van de toepassing van art. 9 van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.a.v. de verwerking van persoonsgegevens en tot vaststelling van een procedure van collectieve informatieverstrekking aan personen op wie bepaalde verwerkingen betrekking hebben, *B.S.*, 15 maart 1996.

¹³¹ Zie o.m. advies nr. 2/96 van 10 januari 1996 van de CBPL, *B.S.*, 15 maart 1996.

¹³² Zie art. 2, c, van het K.B. nr. 15.

¹³³ Als men dus gegevens van de geadresseerde van een overschrijving verwerkt in het bestand rekeningbeheer van een cliënt, is er geen kennisgeving vereist; gaat men deze gegevens aanwenden voor direct marketing, dan verliest men het voordeel van de vrij-

c) Bepalingen gemeen aan de artikelen 4 en 9 W.V.P.: de inhoud van de kennisgeving

91. Art. 4, § 1, 1° tot 5°, W.V.P. bevat een opsomming van de inhoudelijke vereisten waaraan een kennisgeving van een verzameling van persoonsgegevens moet voldoen. Art. 9, tweede lid, W.V.P. verwijst voor de inhoudelijke vereisten van de kennisgeving bij eerste registratie naar art. 4, § 1, 1° tot 5°, W.V.P. Hier wordt de samenhang tussen art. 4 en art. 9 W.V.P. duidelijk: gebeurde een kennisgeving ex art. 4 W.V.P., dan wordt een kennisgeving ex art. 9 W.V.P. ter gelegenheid van de eerste registratie overbodig. Daarom voorziet art. 9, eerste lid, 1°, W.V.P. in een vrijstelling voor dat geval.

92. De kennisgeving moet bevatten:

1) de identiteit en het adres van de houder;

2) de wettelijke of reglementaire basis van de verzameling van gegevens in voorkomend geval;

3) het doeleinde waarvoor de verzamelde gegevens zullen worden gebruikt. In de regel zullen de banken hun doeleinden dus vrij ruim formuleren; dit geeft hen een grotere vrijheid en maakt toetsing nagenoeg onmogelijk.¹³⁴ Deze stelling uit de bankwereld moet m.i. genuanceerd worden. Hierboven werd er reeds op gewezen dat W.V.P. weliswaar generieke doelen toelaat, maar geenszins de bevoegdheid aan de houder van een bestand geeft om te bepalen hoe eng of hoe ruim hij de begrippen «doeleinde» of «verwerking» wel ziet;¹³⁵

4) de mogelijkheid om aanvullende inlichtingen te verkrijgen, indien het om een geautomatiseerde verwerking gaat, bij het openbaar register,¹³⁶ moet uitdrukkelijk vermeld worden;

5) het recht op toegang tot de verwerkte gegevens en het recht om verbetering ervan te vragen. Of het voldoende is melding te maken van die rechten dan wel of men verplicht is het gebruik van die rechten te specificeren, is betwistbaar. De letter van de wet (art. 4 W.V.P.) verplicht zeker niet tot specificering. Als men anderzijds naar analogie van art. 70, § 1, W. Cons. Kred. redeneert, is een dergelijke specificering vereist.

93. Wat de receptie door de banken van dit aspect van de W.V.P. in de praktijk betreft, kan uit een beperkt marktonderzoek bij de grote Belgische banken worden geconcludeerd dat deze zelf elk een informatiefolder over de Wet Verwerking Persoonsgegevens ten behoeve van de cliënteel hebben verspreid.¹³⁷ Deze folders bevatten alle, naast een korte beschrijving van de wet en de bedoeling ervan, de uitdrukkelijke vermelding van de rechten van de cliënt wiens gegevens verwerkt zijn, de beantwoording van de vraag hoe hij zijn rechten kan uitoefenen en de mededeling van de

stelling (cf. supra, nr. 51: zie de feiten bij de KB- en de Generale zaak).

¹³⁴ Zie voor deze stellingname MEYSMANS, E., «De informatieplicht bij het verzamelen van gegevens in de Belgische Privacywet, *T. Comp.*, 1994/1, 45.

¹³⁵ Cfr. supra, nr. 44 e.v.

¹³⁶ Cfr. infra, nr. 143.

¹³⁷ Generale Bank: «Bescherming van de persoonlijke levenssfeer: Wet 8 dec. 1992»; Kredietbank: «Overzicht van de KB-maatregelen in het kader van de Privacy-wet»; BBL: «Bescherming van de persoonlijke levenssfeer: het belangt ook U aan!»; ASLK: «De ASLK en Uw privacy».

adressen van de houder van het bestand en van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Over het finaliteitsbeginsel blijven alle folders eerder op de vlakte; men stelt alleen dat men in de toekomst het doel van de verwerking aan de cliënt zal moeten meedelen en dat dit doel wettig dient te zijn.

94. De Europese richtlijn spreekt in dezen niet van kennisgeving, maar van informatieverstrekking aan de betrokkene. In het systeem van de richtlijn wordt bovendien een onderscheid gemaakt naargelang de gegevens verkregen zijn bij de betrokkene zelf (hypothese van art. 10 van de richtlijn) dan wel of die gegevens niet bij de betrokkene zelf zijn verkregen (hypothese van art. 11 van de richtlijn). Dit onderscheid vertaalt zich in de verschillende wijzen van informatieverstrekking aan de betrokkene.

Ten slotte dient nog opgemerkt te worden dat zowel art. 10, c, als art. 11, c, van de richtlijn aangaande de inhoud van de mededeling aan de betrokkene, een aantal eisen stellen die de Belgische W.V.P. niet kent (zoals bv. mededeling van de ontvangers of de categorieën van ontvangers van de verwerkte persoonsgegevens). De Belgische W.V.P. zal dus op dit punt moeten worden aangepast.

C. DE RECHTEN VAN DE BETROKKENE

1° Recht op toegang

95. Elke persoon die zijn identiteit bewijst, heeft het recht kennis te krijgen van de hem betreffende gegevens die in de verwerking zijn opgenomen.¹³⁸ De betrokken persoon kan zijn recht uitoefenen door een gedagtekend en ondertekend verzoek te sturen aan de houder van het bestand (voor de banksector: de bankvennootschap). De bank is dan verplicht de gegevens die op de cliënt betrekking hebben, binnen 45 dagen na het verzoek mee te delen aan de cliënt. Deze verplichte bankservice hoeft niet gratis te zijn; aan de cliënt kan vooraf een vergoeding worden gevraagd om de administratiekosten te dekken. De Koning zal het bedrag, de voorwaarden en de wijze van betaling vaststellen. Dit is intussen gebeurd en de vergoeding werd vastgesteld op 100 Bfr.¹³⁹

96. Het recht op toegang van de cliënt blijft beperkt tot eenmaal jaarlijks, dit om congestie te vermijden, zo meldt de memorie van toelichting bij de W.V.P.¹⁴⁰ Dit probleem blijkt zich in de praktijk niet zozeer voor te doen; navraag bij enkele banken wees uit dat nog geen of zeer weinig aanvragen tot dusver gebeurden. Wellicht heeft de wetgever zich laten leiden door het massaal aantal aanvragen tot toegang van consumenten, geregistreerd in de negatieve verbruikerskredietcentrale van de Nationale Bank van België. Er zijn nog bijkomende elementen die een en ander kunnen verklaren; via zijn rekeningoverzichten en via kopieën van zijn contracten met de bank krijgt de cliënt de facto reeds ongevraagd toegang tot een groot deel van de hem betreffende verwerkte gegevens. Ten slotte krijgt de cliënt met zijn Bankcontact- of Mister Cash-kaart via de bankautomaten ook toegang tot een deel van zijn verwerkte persoonsgegevens. We

gaan hier dan nog voorbij aan de online-verbindingen, via modem, met de centrale bankcomputer, waarover sommige cliënten beschikken.

97. Naast de mededeling van de verwerkte persoonsgegevens moet de bank wijzen op het recht op verbetering¹⁴¹ dat zijn cliënt heeft, alsook de bevoegde rechter vermelden waar hij terecht kan in geval van betwisting.¹⁴² Ten slotte moet men de cliënt wijzen op het bestaan van een openbaar register bij de CBPL.¹⁴³

98. Art. 11, 2°-5°, W.V.P. bevat een aantal uitzonderingen inzake het recht op toegang. Voor de banksector is vooral relevant dat er geen recht op toegang is voor diegene wiens gegevens verwerkt zijn in het kader van de strijd tegen het witwassen van geld.

99. De wet bepaalt dat de betrokkene (i.c. de cliënt) het recht heeft van de hem betreffende gegevens kennis te krijgen. Zo gesteld betekent dit dat de cliënt niet alleen het recht heeft op kennis over de feitelijke (objectieve) gegevens die hem betreffen (zoals zijn identiteit, welke rekeningen en kredieten hij heeft lopen), maar ook over de appreciaties en de beslissingen (de zgn. subjectieve gegevens) die de bank uit deze objectieve gegevens afleidt (men denke hier aan de kredietlimiet en de situering in een bepaald cliëntensegment). Mededeling van deze laatste gegevens ligt gevoelig voor de banksector.¹⁴⁴ I.t.t. de Franse wetgeving¹⁴⁵ verplicht de Belgische W.V.P. echter niet om de redeneringen die gevolgd zijn bij de geautomatiseerde verwerking en die tot de meege-deelde resultaten hebben geleid, aan de cliënt mee te delen. Dit «due process»-beginsel is dus niet gereciperd door de Belgische wetgeving.

100. Art. 39 W.V.P. bevat een aantal sancties op de niet-naleving van art. 10 W.V.P. Wanneer de houder van het bestand (de bank) binnen 45 dagen na ontvangst van het verzoek van de cliënt geen, onjuiste of onvolledige inlichtingen verstrekt, wordt hij gestraft met een boete van 100 tot 100.000 frank.¹⁴⁶ Wanneer een persoon (hier wordt een derde bedoeld) feitelijkeheden, geweld of bedreigingen gebruikt om inlichtingen te verkrijgen die een cliënt heeft ontvangen naar aanleiding van de uitoefening van zijn recht op toegang, of om de instemming te krijgen deze inlichtingen te verwerken, wordt hij eveneens gestraft met een boete van 100 tot 100.000 frank.¹⁴⁷

101. De richtlijn geeft aan de betrokkene ook het recht om van de «voor de verwerking verantwoordelijke», inlichtingen te krijgen.¹⁴⁸ Deze inlichtingen omvatten:

1) uitsluitel omtrent het al dan niet bestaan van verwerkingen van gegevens betreffende de betrokkene, alsmede in-

¹⁴¹ Zie art. 12 W.V.P.

¹⁴² Zie art. 14 W.V.P.

¹⁴³ Zie art. 18 W.V.P.

¹⁴⁴ MEYSMANS, E., «De Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens; gevolgen voor de banksector», in *De Bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Studiedag Belgische Vereniging van Banken*, Brussel, Belgische Vereniging van Banken, 1993, 22.

¹⁴⁵ Zie art. 3 de la loi du 6 janvier 1978 relative à l'informatique, les fichiers et aux libertés, *J.O.*, 25 januari 1978.

¹⁴⁶ Zie art. 39, 5° W.V.P.

¹⁴⁷ Zie art. 39, 6° W.V.P.

¹⁴⁸ Zie art. 12 Richtlijn.

¹³⁸ Zie art. 10 W.V.P.

¹³⁹ K.B. nr. 4, 7 september 1993, *B.S.*, 25 september 1993.

¹⁴⁰ Memorie van toelichting, *Gedr. St., Kamer*, 1990-91, nr. 1610/1, 1-31; DUMORTIER, J., o.c., 85.

lichtingen over de doeleinden van de verwerkingen, de categorieën van gegevens waarop deze verwerkingen slaan, de ontvangers of categorieën van ontvangers van de verwerkte persoonsgegevens.

2) de verstrekking, in begrijpelijke vorm, van de gegevens die zijn verwerkt, alsmede de beschikbare informatie over de oorsprong van die gegevens.

3) de mededeling van de redeneringen die zijn gevolgd bij de automatische verwerkingen van gegevens betreffende de betrokkene (cf. het «due process»-beginsel van de Franse wet).

De richtlijn bepaalt verder dat deze inlichtingen vrijelijk en zonder beperking, met redelijke tussenpozen en zonder overmatige vertraging of kosten meegedeeld moeten worden. Ten slotte omvat art. 13 van de richtlijn enige uitzonderingen en beperkingen.

102. De richtlijn is derhalve enerzijds ruimer dan de Belgische W.V.P. (bv. de mededeling van de gevolgde redeneringen, de mededeling van de ontvangers aan wie de gegevens worden verstrekt), maar anderzijds ook vager dan de Belgische W.V.P. («zonder overmatige vertraging» i.p.v. 45 dagen, «zonder overmatige kosten» i.p.v. 100 fr. en «met redelijke tussenpozen» i.p.v. eens om de twaalf maanden). Aanpassingen van de W.V.P. is vereist, in zoverre deze wet minder verregaande verplichtingen oplegt dan de richtlijn.

103. Opmerkelijke conclusie uit dit onderdeel, in combinatie met het onderdeel kennisgeving,¹⁴⁹ is toch dat de administratieve kosten die de banken moeten maken om aan de kennisgevingsplicht te voldoen, in schril contrast staan met de enkelingen die slechts gebruik maken van hun recht op toegang. Dit stemt tot nadenken, nu de bedoeling van de kennisgeving, blijkens de parlementaire voorbereidingsstukken,¹⁵⁰ er juist op gericht is om van het recht op toegang een effectief recht te maken.

2° Recht op verbetering en verwijdering

104. Iedereen is gerechtigd alle onjuiste persoonsgegevens die op hem betrekking hebben, kosteloos te doen verbeteren (art. 12, § 1, eerste lid, W.V.P.). Tevens is men gerechtigd kosteloos de verwijdering van of het verbod op de aanwending van alle hem betreffende persoonsgegevens te verkrijgen die, gelet op het doel van de verwerking, onvolledig of niet ter zake dienend zijn, of waarvan de registratie, de mededeling of de bewaring verboden zijn, of die na verkoop van de toegestane duur zijn bewaard (art. 12, § 1, tweede lid, W.V.P.).

105. Om zijn recht uit te oefenen, dient de cliënt bij de bank een gedagtekend en ondertekend verzoek in (art. 12, § 1, tweede lid, W.V.P.).

106. Binnen een maand na het tijdstip van de indeling van het verzoek, moet de houder van het bestand (de bank) de verbeteringen of verwijderingen van gegevens, gedaan op grond van art. 12, § 1, W.V.P. meedelen aan de personen aan wie de onjuiste, onvolledige of niet ter zake dienende gegevens zijn meegedeeld, voor zover de bank nog kennis heeft van de geadresseerden van de mededeling (art. 12, § 3, eer-

ste lid, W.V.P.). De houder moet de identiteit van de geadresseerden van deze gegevens gedurende twaalf maanden bewaren (art. 12, § 3, tweede lid, W.V.P.).

107. Art. 12, § 4, W.V.P. bevat een uitzondering wat de verwerking van persoonsgegevens, bedoeld in art. 11, 2° tot 5°, W.V.P. betreft. De toegang tot en de verbetering van deze gegevens vergt de tussenkomst van de CBPL. De procedure daartoe is geregeld in art. 13 W.V.P. Daarnaast wordt bepaald dat de Koning bij een in ministerraad overlegd besluit en na advies van de CBPL, in afwijkingen kan voorzien (zie art. 12, § 3, derde lid, W.V.P.).

108. De afdwingbaarheid van art. 12 W.V.P. is uitgewerkt in art. 14, § 5 en § 6, W.V.P. De betrokkene kan een vordering inleiden bij de voorzitter van de rechtbanken van eerste aanleg. Een dergelijke vordering is echter slechts ontvankelijk wanneer het verzoek tot toegang of verbetering is afgewezen of als daaraan binnen 45 dagen geen gevolg gegeven is. De voorzitter van de rechtbank kan de houder ook gelasten die derden, aan wie mededeling van de litigieuze gegevens is gebeurd, kennis te geven van de verbetering of de verwijdering van die gegevens (art. 14, § 6, W.V.P.).

109. Vanaf de ontvangst van een verzoek van de cliënt tot verbetering of verwijdering (ex art. 12, § 1, W.V.P.) of vanaf de kennisgeving van de instelling van een geding (ex art. 14, § 5, W.V.P.) door de cliënt, moet de houder van een bestand bij elke mededeling aan derden van een persoonsgegeven betreffende die cliënt duidelijk aangeven dat dit gegeven betwist is (zie art. 15 W.V.P.). Indien de gegevens onjuist zijn of hun gebruik duidelijk verboden is, en de houder, zich daarvan bewust zijnde, de gegevens toch doorgeeft aan derden met de vermelding «is betwist», dan handelt hij dus conform art. 15 W.V.P. Terecht wordt opgemerkt dat de houder zich, zo handelend, niet exonereert tegen een aansprakelijkheidsvordering ex art. 1382 BW.¹⁵¹ Hij gedraagt zich dan immers niet als een normaal zorgvuldig persoon.

110. De richtlijn bepaalt in art. 12, sub b, dat de betrokkene recht heeft op rectificatie, uitwissing of afscherming door de houder van het bestand, in de gevallen waarin de verwerking niet overeenstemt met de bepalingen van de richtlijn, met name die bepalingen i.v.m. het onvolledige of onjuiste karakter van de gegevens. Bovendien kan de houder verplicht worden tot kennisgeving aan derden, aan wie de gegevens zijn verstrekt, van elke rectificatie, uitwissing of afscherming, tenzij zulks onmogelijk blijkt of onevenredig veel moeite kost (art. 12, sub c, Richtlijn). Art. 13 van de richtlijn regelt een aantal uitzonderingen en beperkingen hierop. In grote lijnen komt het Belgische systeem dus overeen met het systeem van de richtlijn.

3° Beroep op de rechter

111. De Privacywet organiseert een mogelijkheid van beroep op de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg wanneer de betrokkene zijn rechten niet kan uitoefenen.¹⁵² Voor de wijze van uitoefening van dit recht moet verwezen worden naar art. 14 W.V.P.

¹⁴⁹ Cf. supra, III, B, 4°.

¹⁵⁰ Memorie van toelichting, *Gedr. St., Kamer*, 1990-91, nr. 1610/1, 1-31; DUMORTIER, J., o.c., 78.

¹⁵¹ SMITS, R., o.c., 11.

¹⁵² Zie Voorz. Kh. Brussel, 22 maart 1994, *J.T.*, 1994, 841, met noot LÉONARD, Th.

4° Bestaat er een recht van weigering van verwerking?

112. De vraag die hier behandeld wordt, is of een persoon wiens gegevens verwerkt worden voor een bepaald doel, waarvan hij kennis heeft gekregen, zich hiertegen met succes zal verzetten. We denken bijvoorbeeld aan het geval waarin banken de gegevens van het doeleinde rekeningbeheer ook willen gebruiken voor het doeleinde marketing en dienstovereenkomstig een kennisgeving aan de cliënt doen. Kan de cliënt dit weigeren of zich ertegen verzetten? Zo ja, wat is hiervoor de juridische grondslag?

113. Het antwoord lijkt evident, maar is het allesbehalve. De Belgische W.V.P. voorziet nergens in een weigeringsrecht voor de betrokkene. A fortiori bepaalt de W.V.P. nergens dat de betrokkene om zijn toestemming gevraagd moet worden.¹⁵³ Het niet opnemen van een dergelijk recht is niet alleen een reuzegroot hiaat in de wet, bovendien valt of staat voor een groot deel de bescherming van de persoonlijke levenssfeer met het al dan niet aanwezig zijn van dit recht. De titel «Wet ter bescherming (sic) van de persoonlijke levenssfeer t.o.v. de verwerking van persoonsgegevens» is dan ook een vlag die de lading niet dekt.¹⁵⁴

114. Privacy wordt het best omschreven als «the right to be let alone». Zo gedefinieerd, wordt het essentieel karakter van het toestemmingsvereiste overduidelijk. Indien men geen marketing wil ontvangen (men wil met rust gelaten worden), moet men kunnen weigeren dat zijn gegevens, die men noodzakelijk heeft moeten verstrekken voor de werkbaarheid van het doeleinde «rekeningbeheer», worden verwerkt in het doeleinde «marketing». Dit blijkt in de huidige stand van de Belgische wetgeving echter niet mogelijk.

115. In de banksector heeft men dit probleem echter ingezien. Bovendien heeft men zich gerealiseerd dat mensen geen marketing wensen te ontvangen, deze toch niet lezen en mogelijk ontevreden klanten worden. Marketing heeft juist mede tot doel de klanten aan een bepaalde bank te binden door hen over de diverse bankproducten in te lichten. Een dergelijke marketingactiviteit is ook een dure aangelegenheid. Om deze redenen hebben de banken besloten op dit punt verder te gaan dan de W.V.P. vereist. De banken geven hun cliënten het recht om, zelfs mondeling, hun weigering uit te spreken om nog direct marketing advertenties te ontvangen. Deze cliënten worden geregistreerd op de zogenaamde «Robinson list» en krijgen voortaan geen mailings meer toegestuurd.

116. In de richtlijn zorgt art. 14 in bepaalde gevallen wel voor een recht op verzet van de betrokkene. Art. 14, sub b, kent dit recht uitdrukkelijk toe voor het gebruik van persoonsgegevens door de houder of door een derde die deze

gegevens verkregen heeft, voor marketingdoeleinden. De richtlijn lijkt op het eerste gezicht dan ook een behoorlijk evenwicht tot stand te hebben gebracht tussen de economische belangen enerzijds en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer anderzijds. Nu is het wachten op de implementatie van de richtlijn in de Belgische wetgeving.

D. MEDEDELING AAN DERDEN VAN PERSOONSgegevens

117. De W.V.P. bevat geen uitdrukkelijke regeling omtrent de mededeling, door de houder van een bestand, van persoonsgegevens aan derden.¹⁵⁵ Aangenomen moet worden dat de algemene principes van de W.V.P. dan dienen te worden aangepast. Dit impliceert dat de houder (bv. een kredietinstelling) aan derden persoonsgegevens mag mededelen voor zover deze mededeling het finaliteitsprincipe respecteert. In die context bepalen zowel art. 16, § 1, W.V.P. (m.b.t. de staat) als art. 17, § 3, 7°, W.V.P. (m.b.t. de aangifte) verder nog dat de houder verplicht is melding te maken van de personen of categorieën van personen aan wie de persoonsgegevens kunnen of zullen worden meegedeeld. Anderzijds wordt zo duidelijk dat de betrokkene, het voorwerp van de persoonsgegevens, zich principieel niet kan verzetten tegen de mededeling aan derden van zijn persoonsgegevens. Het enige wapen in handen van de betrokkene is trachten aan te tonen dat de mededeling aan derden van de persoonsgegevens strijdig is met het doeleinde van de verwerking of de bovenvermelde vormvereisten schendt.

118. De beoordeling van de strijdigheid met de W.V.P. van de mededeling aan derden van persoonsgegevens, op grond van de schending van het finaliteitsbeginsel, vergt een onderscheid in twee categorieën van mededelingen aan derden.¹⁵⁶

1) Wanneer de mededeling de doelstelling zelf uitmaakt van de verwerking, moet men een verder onderscheid maken tussen mededelingen in het algemeen en die in het particulier belang. Mededelingen in het algemeen belang hebben veelal een wettelijke basis.¹⁵⁷ Wat de mededelingen in het particulier belang betreft, moet men geval per geval de legitimiteit daarvan nagaan.¹⁵⁸

2) Wanneer de mededeling slechts deel uitmaakt van de doelstelling van de verwerking, zal ze in principe zonder enig probleem de toets van het finaliteitsprincipe doorstaan.¹⁵⁹

119. Derhalve kan uit het bovenstaande geconcludeerd worden dat de mededeling aan derden van persoonsgegevens

¹⁵³ Er is een uitzondering wat de verwerking van gevoelige gegevens betreft. Daar is de uitdrukkelijke toestemming wel vereist (cf. surpa, nrs. 69 en 70). Het K.B. nr. 14 van 22 mei 1996 dat deze eis bevat, is dan bovendien nog een versoepeling t.o.v. het oorspronkelijk systeem van een algemeen verbod op de verwerking van gevoelige gegevens.

¹⁵⁴ In Nederland is het recht op weigering van de betrokkene ook niet gegarandeerd; daar pretendeert de titel van de wet (Wet persoonsregistraties) ook niet «privacybeschermend» te zijn. In Duitsland daarentegen, moet de betrokkene zelfs om toestemming gevraagd worden (principe van de informationelle Selbstbestimmung van de Datenschutzgesetz).

¹⁵⁵ Uitzondering moet hier gemaakt worden voor de medische gegevens (art. 7, § 4, W.V.P.), de gevoelige gegevens (art. 6 W.V.P.) en de gegevensoverdracht van België naar het buitenland (art. 22, tweede lid, W.V.P.)

¹⁵⁶ LÉONARD, Th., «Banques et vie privée: deux problèmes d'application de la loi du 8 décembre 1992», in *Droit de l'informatique*, Brussel, Editions du jeune barreau, 1993, 476-479.

¹⁵⁷ Bv. de mededeling aan de andere echtgenoot van de huur in eigen naam van een safe door de ene echtgenoot (art. 218, derde lid, BW).

¹⁵⁸ Bv. voor het doorgeven aan een commerciële onderneming van persoonsgegevens moet de legitimiteit getoetst worden.

¹⁵⁹ Het klassieke voorbeeld in de banksector is het doorgeven aan derden van persoonsgegevens ter gelegenheid van de uitvoering van een overschrijvingsopdracht.

vens in de W.V.P. nauwelijks en dan nog onrechtstreeks beschermd wordt. De bescherming valt helemaal weg, wanneer de houder aan de eerder vormelijke vereisten van het finaliteitsbeginsel en de zuivere vormvereisten van art. 16, § 1, en art. 17, § 3, 7°, W.V.P. voldoet. Aan het finaliteitsbeginsel voldoen is immers niet zo moeilijk. Men hoeft alleen maar een verwerking «mededeling van gegevens aan derden voor doel X of Y» in te voeren en de administratieve gevolgen daarvan erbij nemen.

120. Voor de banksector betekent dit dat ze, op grond van de W.V.P., met naleving van het finaliteitsbeginsel, zich er niet van hoeft te onthouden persoons- en dus ook vermogensgegevens, door haar verwerkt, aan derden mee te delen.¹⁶⁰ Toch is er in de banksector een verbod op het mededelen van bepaalde persoonsgegevens aan derden. Dit verbod volgt echter niet uit de W.V.P., maar uit de discretieplicht.¹⁶¹ Deze discretieplicht houdt in dat de bank deontologisch verplicht is vertrouwelijke gegevens vertrouwelijk te

houden en niet aan derden mee te delen. De discretieplicht toont zich dus, in privacybeschermend opzicht, op dit vlak veel ruimer dan de W.V.P. zelf. Een correcte naleving van de W.V.P. garandeert voor de bank dus geenszins exoneration van eventuele aansprakelijkheid in het raam van de discretieplicht.¹⁶² De discretieplicht houdt immers voor de bank een principieel verbod in op het mededelen van vertrouwelijke gegevens aan derden, behoudens wanneer de wet tot een dergelijke mededeling verplicht of aan bepaalde derden een wettelijk belang¹⁶³ geeft. De opsomming van deze lange lijst van wettelijke uitzonderingen op de discretieplicht valt buiten het bestek van deze verhandeling.¹⁶⁴

(slot in volgend nummer)

Koen VAN RAEMDONCK

Assistent Universiteit Antwerpen (U.I.A.)

¹⁶¹ Cfr. supra, nr. 10.

¹⁶² SMITS, R., o.c., 9-10.

¹⁶³ VERBEKE, R., l.c., 1133-1140 en 1143-1146.

¹⁶⁴ Voor een uitstekend overzicht van die uitzonderingen, zowel op burgerlijk, gerechtelijk, strafrechtelijk als fiscaal vlak, zie SMITS, R., o.c., 12-36.

¹⁶⁰ Uitzonderd de gevoelige en gerechtelijke gegevens: de artikelen 6 en 8 W.V.P.

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

5 MAART 1996

Voorzitter: de h. Melchior

Rapporteurs: de hh. Cerexhe en Boel

Advocaten: mr. Uyttendaele, Moyaerts en Van der Mersch

Gemeenschappen en gewesten – Bevoegdheid – Boswetboek – Gelijkheid en niet-discriminatie – Beheer van bossen

Art. 1bis, ingevoegd bij het decreet van het Waalse Gewest van 16 september 1985 in de wet van 19 december 1854 houdende het Boswetboek, schendt noch de regels die door of krachtens de Grondwet zijn vastgesteld voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheden van de Staat, de gemeenschappen en de gewesten, noch de artt. 10 en 11 Gw.

Arrest nr. 17/96

I. Onderwerp van de prejudiciële vragen

Bij vonnis van 9 mei 1995 in zake de Waalse Regering tegen de gemeente Etterbeek en de N.V. D., heeft de Rechtbank van Eerste Aanleg te Namen de volgende prejudiciële vragen gesteld:

«1. houdt het decreet van de Waalse Gewestraad van 16 september 1985, dat een artikel 1bis invoert in de wet van 19

december 1854 houdende het Boswetboek, doordat het een gemeente beoogt die buiten de geografische grenzen van het Waalse Gewest ligt, geen schending in van de regels die door of krachtens de Grondwet zijn vastgesteld voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheden van de Staat, de gemeenschappen en de gewesten, in de zin van artikel 16 (lees: 26), § 1, 1°, van de wet van 6 januari 1989?

2. houdt het decreet geen schending in van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet in de zin van artikel 16 (lees: 26), § 1, 3°, van de wet van 6 januari 1989 in zoverre het een ongelijkheid in het leven roept tussen de gemeenten en de gewone particulieren in het beheer van hun privé-vermogen en de uitoefening van het ermee verbonden eigendomsrecht?»

...

IV. In rechte

...

Ten aanzien van de eerste vraag

B.1.1. Artikel 6, § 1, III, 4°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980, gewijzigd bij de bijzondere wetten van 8 augustus 1988 en 16 juli 1993, bepaalt:

«De aangelegenheden bedoeld in artikel 107^{quater} (thans 39) van de Grondwet zijn:

(...)

III. Wat de landinrichting en het natuurbehoud betreft:

(...)

4° de bossen.»

B.1.2. Artikel 1bis, bij het decreet van het Waalse Gewest van 16 september 1985 ingevoegd in de wet van 19 december 1854 houdende het Boswetboek, bepaalt:

«In het Waalse Gewest kunnen de bossen en onbebouwde terreinen van gemeenten of van openbare instellingen evenals diezelfde goederen waarop de gemeenten of de openbare instellingen onverdeelde eigendomsrechten hebben, niet vervreemd worden noch het voorwerp uitmaken van een wijziging in het genot zonder machtiging van de Executieve.

De in het eerste lid bedoelde bossen en onbebouwde terreinen blijven, niettegenstaande elke vervreemding of wijziging in het genot, onder de bosregeling behoudens machtiging van de Executieve.»

B.2.1. Uit de memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet blijkt dat de betwiste bepaling is aangenomen ingevolge de afschaffing, bij artikel 2, 4°, van de wet van 3 december 1984, van artikel 76, 6°, van de (oude) gemeentewet, naar luid waarvan de beslissingen van de gemeenteraad over de verkoop of wijziging van het genot van de aan de bosregeling onderworpen bossen het voorwerp uitmaakten van het advies van de bestendige deputatie en van een goedkeuring van de Koning.

De decreetgever heeft overwogen dat een verzachting van het bestuurlijk toezicht ongewenste neveneffecten kon hebben die het goede beheer van het Waalse bospatrimonium in het gedrang zouden brengen en heeft derhalve een nieuwe maatregel willen invoeren, zich baserend op de bevoegdheid die inzake de bossen aan de gewesten is toegewezen. Het door de Waalse wetgever nagestreefde doel bestond erin het bospatrimonium van het Waalse Gewest te beschermen en te vrijwaren door elke ongepaste vervreemding van de bossen die aan de gemeenten en de openbare instellingen toebehoren, te vermijden (*Gedr. St., Waalse Gewestraad*, 1984-85, nr. 121/1, pp. 2 en 3).

B.2.2. Artikel 1bis van het Boswetboek, ingevoegd bij het decreet van het Waalse Gewest van 16 september 1985, stelt elke vervreemding of elke wijziging in het genot van de bossen die aan de gemeenten en de openbare instellingen toebehoren en die in het Waalse Gewest gelegen zijn, afhankelijk van een machtiging van de Waalse Regering.

Het voormelde artikel 1bis is van toepassing op alle bossen die in het Waalse Gewest gelegen zijn en aan de gemeenten en de openbare instellingen toebehoren, ongeacht de gewestelijke lokalisering van laatstgenoemde. Die bepaling organiseert geen maatregel van bestuurlijk toezicht op de gemeenten of de openbare instellingen die eigenaar zijn van de goederen, doch stelt een controle in op de bestemming van de bossen die tot het Waalse bospatrimonium behoren door, enerzijds, iedere vervreemding en iedere wijziging in het genot ervan afhankelijk te stellen van een machtiging van de Waalse Regering en, anderzijds, iedere onttrekking aan de bosregeling van een goed dat aan een particulier zou zijn vervreemd, aan eenzelfde machtigingsregeling te onderwerpen. Een maatregel van specifiek toezicht zou trouwens niet tegemoetkomen aan de doelstelling van de Waalse wetgever in zoverre die maatregel niet toepasselijk zou zijn op het geheel van de bossen die toebehoren aan de gemeenten en de openbare instellingen.

De bij artikel 1bis van het Boswetboek geregelde aangelegenheid heeft betrekking op het natuurbehoud en inzonderheid op het behoud van de bossen. Zij valt onder de exclusieve bevoegdheid die bij artikel 6, § 1, III, 4°, van de bij-

zondere wet van 8 augustus 1980 aan de gewesten is toegewezen. Die bevoegdheid machtigt het gewest tot het nemen van alle maatregelen die nodig zijn om ze uit te oefenen.

De eerste prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Ten aanzien van de tweede prejudiciële vraag

B.3. De beweerdte ongelijkheid die artikel 1bis van het Boswetboek in het leven roept tussen de gemeenten en de gewone particulieren inzake het beheer van hun privé-patrimonium vindt haar verantwoording in de regeling van de goederen en de wijze van beheer die het Boswetboek heeft georganiseerd voor de bossen die toebehoren aan publiekrechtelijke rechtspersonen. Het is niet kennelijk onredelijk vanwege hun aard op deze laatsten andere regels toe te passen dan die welke gelden voor privaatrechtelijke personen.

De tweede prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 29 MAART 1995

Voorzitter: de h. Stranard

Rapporteur: de h. Echement

Openbaar ministerie: de h. Janssens de Bisthoven

Advocaat: mr. Houtekier

Strafvordering – Dagvaarding – Betekening – Nietigheid

Ingeval het exploit in strafzaken niet kan worden betekend zoals bepaald is in art. 35 Ger.W. bestaat, krachtens art. 37, § 1, Ger.W., de betekening in de afgifte van het afschrift van het exploit op het hoofdkantoor van de gerechtsdeurwaarders, waar dit bestaat, anders op het politiecommissariaat.

Het verzuim van vermelding van de naam, de voornaam en, in voorkomend geval, de hoedanigheid van de persoon aan wie het afschrift ter hand is gesteld, brengt weliswaar ingevolge art. 43 Ger.W. de nietigheid mee. Art. 862, § 1, 6°, bepaalt evenwel dat er alleen volstreekte nietigheid is in geval van verzuim of onregelmatigheid betreffende de vermelding dat de exploten zijn betekend aan de persoon of op een andere wijze die de wet voorschrijft.

Volgens art. 861 kan de rechter een proceshandeling alleen dan nietig verklaren, wanneer het verzuim of de onregelmatigheid de belangen schaadt van de partij die zich op de exceptie beroept.

S. t/ A.S.L.K.

Gelet op het bestreden vonnis, op 31 oktober 1994 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Dinant;

A. In zoverre de voorziening gericht is tegen de beslissing op de tegen eiser ingestelde strafvordering:

Over het eerste middel: (...)

Overwegende dat, krachtens artikel 37, § 1, van het Gewettelijk Wetboek, ingeval het exploit in strafzaken niet kan worden betekend zoals bepaald is in artikel 35, de beteke-

ning bestaat in de afgifte van het afschrift van het exploit op het hoofdkantoor van de gerechtsdeurwaarders, waar dit bestaat, anders op het politiecommissariaat;

Overwegende dat het verzuim van vermelding van de naam, de voornaam en, in voorkomend geval, de hoedanigheid van de persoon aan wie het afschrift ter hand gesteld is, weliswaar ingevolge artikel 43 van voormeld wetboek nietigheid meebrengt; dat evenwel artikel 862, § 1, 6°, bepaalt dat er alleen volstreekte nietigheid is in geval van verzuim of onregelmatigheid betreffende de vermelding dat de exploiten zijn betekend aan de persoon of op een andere wijze die de wet bepaalt;

Overwegende dat het exploit vermeldt dat «voornoemd afschrift is afgegeven op het politiecommissariaat van de gemeente van de plaats waar het exploit dezelfde dag is betekend aan de heer Stéphane L.»;

Overwegende dat, volgens artikel 861, de rechter een proceshandeling alleen dan nietig kan verklaren, indien het verzuim of de onregelmatigheid de belangen schaadt van de partij die zich op de exceptie beroept, wat het middel niet aanvoert;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

...

NOOT – Onregelmatigheid van de dagvaarding in strafzaken

1. In de onderhavige zaak kon het dagvaardingsexploit niet aan de gedaagde persoonlijk noch aan zijn woonplaats worden betekend, zodat het afschrift van het exploit overeenkomstig artikel 37, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek moest worden afgegeven op het politiecommissariaat. Het exploit vermeldde echter niet de hoedanigheid van de persoon aan wie het afschrift ter hand werd gesteld, niettegenstaande dit een op straffe van nietigheid voorgeschreven vermelding is (art. 43, 4°, Ger.W.).

2. Voor de wijze van betekenen en de vormvereisten van het dagvaardingsexploit in strafzaken bevat het Wetboek van Strafvordering geen eigen regeling. Deze materie wordt overeenkomstig artikel 2 van het Gerechtelijk Wetboek beheerst door hoofdstuk VII van deel I van het Gerechtelijk Wetboek, in zoverre de toepassing ervan verenigbaar is met de bepalingen en beginselen van het strafprocesrecht (Cass., 8 september 1981, *A.C.*, 1981-82, nr. 17; Verstraeten, R., *Handboek Strafvordering*, 1994, 419, nr. 1269). Zo kan een betekening in strafzaken gebeuren op zaterdagen, zondagen of feestdagen (wet van 17 thermidor jaar VI; art. 47, 2°, Ger.W. is niet van toepassing in strafzaken: Cass., 27 maart 1984, *A.C.*, 1983-84, nr. 429; Vandeplas, A., «Betekening op zaterdag» (noot onder Antwerpen, 2 oktober 1975), *R.W.*, 1976-77, 1834; zie ook Kohl, A., «Le code judiciaire, droit commun de la procédure», *Ann. Fac. Dr. Liège*, 1975, (401), 427).

Wat de inhoudelijke vereisten van de dagvaarding betreft, bevat het Wetboek van Strafvordering wel een eigen regeling. Deze ligt vervat in de artikelen 145, 182, 184 en 211 van dat wetboek. Artikel 702 van het Gerechtelijk Wetboek is hier niet van toepassing (Cass., 19 juni 1990, *A.C.*, 1989-90, nr. 609; Declercq, R., *Beginnelen van strafrechtspleging*, 1994, 479, nr. 1246).

3. Wanneer een dagvaarding een onregelmatigheid vertoont, leidt dit niet automatisch tot de nietigheid van die dagvaarding.

De regeling van het Wetboek van Strafvordering met betrekking tot de inhoudelijk vereisten van de dagvaarding bevat geen nietigheidsbepaling. Algemeen wordt aangenomen dat de dagvaarding in geval van niet-naleving van deze vereisten enkel nietig is wanneer een wezenlijk bestanddeel van de akte ontbreekt of wanneer door de onregelmatigheid het recht van verdediging is geschonden (Cass., 17 maart 1987, *A.C.*, 1986-87, nr. 424; Cass., 7 december 1988, *A.C.*, 1988-89, nr. 206; Cass., 19 juni 1990, *A.C.*, 1989-90, nr. 609; Cass., 9 juni 1993, *A.C.*, 1993, nr. 275; Cass., 8 juni 1994, *A.C.*, 1994, nr. 294; Verstraeten, R., *o.c.*, 423, nr. 1283; zie ook De Peuter, J., «De rechtstreekse dagvaarding van de benadeelde», in *Strafrecht voor rechtspractici*, 1985, (57), 77; Hayoit de Termicourt, R., «Considérations sur le projet de Code judiciaire», *J.T.*, 1966, (497), 501, nr. 11; Krings, J.E., «De toepassing van de regels van het Gerechtelijk Wetboek op de rechtspleging in strafzaken, tuchtzaken, fiscale zaken e.a.» in Van Dievoet, G. (red.), *Actuele problemen van gerechtelijk privaatrecht*, Leuven, Acco, 1976, (9), 16).

De vormvereisten en de wijze van betekening daarentegen worden beheerst door het Gerechtelijk Wetboek, dat wel in een nietigheidsregeling voorziet (artt. 860 e.v. Ger.W.). De vraag rijst of deze nietigheidsregeling ook van toepassing is wanneer de procedureregelen van het Gerechtelijk Wetboek worden toegepast op de betekening in strafzaken, dan wel of ook hier het bovenvermelde tweevoudige beoordelingscriterium (ontbreken van een wezenlijk bestanddeel van de akte – schending van het recht van verdediging) moet worden gehanteerd.

4. Uit vroegere arresten kon worden afgeleid dat het Hof van Cassatie met betrekking tot bepaalde punten de nietigheidsregeling van de artikelen 860 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek ook toepaste op de onregelmatigheden van de dagvaarding in strafzaken (Cass., 23 mei 1972, *A.C.*, 1972, 884; Cass., 14 mei 1974, *A.C.*, 1974, 1022; Cass., 15 februari 1977, *R.W.*, 1976-77, 2465, en de gelijkkluidende concl. van adv.-gen. Lenaerts; Cass., 4 september 1979, *R.W.*, 1979-80, 2229, noot Vandeplas, A.; Cass., 19 februari 1980, *A.C.*, 1979-80, nr. 380; Cass., 8 september 1981, *R.W.*, 1981-82, 1755, noot Vandeplas, A.; Cass., 17 januari 1984, *A.C.*, 1983-84, nr. 258; zie ook De Peuter, J., *l.c.*, 83; Soetaert, R., «Het toepassingsgebied van de nietigheidsregeling in de artikelen 860-867 Gerechtelijk Wetboek», *T.P.R.*, 1980, (165), 187, nr. 34; Vandeplas, A., «Het monopolie der gerechtsdeurwaarders» (noot onder Corr., Brussel 4 januari 1978), *R.W.*, 1977-78, 2163).

Hiertegen kan worden ingebracht dat het begrip «belangenschade», zoals omschreven in artikel 861 van het Gerechtelijk Wetboek, eigen is aan de rechtspleging in burgerlijke zaken en niet geschikt is om te worden aangewend in het strafprocesrecht (cf. Verstraeten, R., *o.c.*, p. 423, nr. 1284; zie ook Krings, J.E., *l.c.*, 16). De stelling kan dan ook worden verdedigd dat de artikelen 860 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek in deze materie geen toepassing kunnen vinden en dat van nietigheid slechts sprake kan zijn wanneer een wezenlijk bestanddeel van de akte ontbreekt of wanneer het recht van verdediging is geschonden (Declercq, R., *o.c.*, 480, nr. 1251; De Nauw, A., «De gevolgen van een foutieve wijze van betekening in strafzaken» (noot boven Cass., 7 juni 1994, *R. Cass.*, 1994, (345), 348, nr. 10; vgl. de noot onder Cass., 11 mei 1993, *A.C.*, 1993, nr. 230). In een arrest van 27 maart 1984 lijkt het Hof van Cassatie het met deze stelling eens te zijn (*A.C.*, 1983-84, nr. 429). Niettegenstaande het in dit laat-

ste arrest een verkeerde aanduiding van de hoedanigheid van de persoon aan wie het afschrift ter hand werd gesteld, betrof (cf. art. 43, 4°, Ger.W.), komt het Hof echter tot het besluit dat het exploit *niet onregelmatig* is aangezien overeenkomstig artikel 43, 4°, van het Gerechtelijk Wetboek een exploit van betekening alleen dan door nietigheid is aangestast wanneer het *geen* vermelding inhoudt van de hoedanigheid van de persoon aan wie het afschrift ter hand is gesteld.

Veel hangt echter af van wat onder «belang» en «belangenschade» wordt begrepen: zullen de «belangen» van de beklaade niet altijd geschaad zijn wanneer zijn recht van verdediging is geschonden en zal de toepassing van artikel 861 van het Gerechtelijk Wetboek dan wel de toetsing aan het recht van verdediging in de praktijk niet tot hetzelfde resultaat leiden (vgl. concl. van adv.-gen. Lenaerts voor Cass., 15 februari 1977, *R.W.*, 1976-77, (2465), 2469)?

5. In dit verband kan ook een relevant onderscheid worden gemaakt tussen de dagvaarding als kennisgeving van dagstelling (bv. Cass., 18 december 1985, *A.C.*, 1985-86, nr. 266; Cass., 7 december 1988, *A.C.*, 1988-89, nr. 206 (dagvaarding na beschikking van het onderzoeksgerecht); Cass., 19 juni 1990, *A.C.*, 1989-90, nr. 609 (dagvaarding na verwijzing na cassatie)) en de dagvaarding als akte van aanhangigmaking. In dit laatste geval kan de schending van een formaliteit zelfs impliceren dat de zaak niet rechtsgeldig aanhangig is gemaakt (Cass., 15 september 1993, *A.C.*, 1993, nr. 349; zie ook Cass., 11 mei 1993, *A.C.*, 1993, nr. 230; vgl. evenwel Cass. 7 juni 1994, *R. Cass.*, 1994, 349, en de noot van A. De Nauw).

6. In het licht van het bovenstaande kan het enigszins vreemdend lijken dat het Hof in de onderhavige zaak terugrijpt op de artikelen 861 en 862 van het Gerechtelijk Wetboek. Het Hof zegt meer bepaald dat het niet vermelden van de hoedanigheid van de persoon aan wie het afschrift ter hand gesteld werd – wat overeenkomstig artikel 43, 4°, van het Gerechtelijk Wetboek op straffe van nietigheid is voorgeschreven – niet valt onder het in art. 862, § 1, 6°, bepaalde geval van volstreekte nietigheid. Wel zou de regel van de belangenschade (art. 861 Ger.W.) hierop van toepassing kunnen zijn (vgl. Cass., 8 december 1977, *A.C.*, 1978, 421; noot onder Cass., 15 oktober 1980, *A.C.*, 1980-81, nr. 101).

Lieven Van Overbeke

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 29 MEI 1995

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Rappe

Openbaar ministerie: de h. Leclercq

Advocaten: mrs. Geinger en Simont

Werkloosheid – Recht op uitkering – Arbeid voor zichzelf – Economisch ruilverkeer – Gewoon beheer van eigen bezit – Omvangrijke verbouwings- of voltooiingswerkzaamheden aan eigen woning

Tot het gewone beheer van eigen bezit behoort de uitvoering door de werkloze van, zelfs omvangrijke, verbouwings- of voltooiingswerkzaamheden aan zijn eigen woning om ze voor zichzelf bewoonbaar te maken. Door die werkzaamheid gaat het recht op uitkeringen niet verloren (art. 126, eerste lid, 2°, b, W.B. 1963/art. 45 W.B. 1991)

D. t/ R.V.A.

Gelet op het bestreden arrest, op 26 mei 1994 door het Arbeidshof te Brussel gewezen;

...

Overwegende dat, naar luid van het te dezen toepasselijke artikel 126, 2°, b, van het koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid, aanspraak heeft op werkloosheidsuitkering de werknemer die, gedurende zijn werkloosheid, voor zichzelf geen arbeid verricht die ingeschakeld is in het economisch ruilverkeer van goederen en diensten en die niet beperkt is tot het gewone beheer van eigen bezit;

Overwegende dat tot het gewone beheer van eigen bezit behoort, het feit dat een werkloze verbouwings- of voltooiingswerken, zelfs omvangrijke, aan zijn eigen woning uitvoert om ze voor zichzelf bewoonbaar te maken;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat tijdens de litigieuze werkloosheidsperiode omvangrijke voltooiingswerken zijn uitgevoerd en dat eiser oordeelt dat hij, als eigenaar van een half afgewerkt pand, in het kader van een normaal beheer van zijn bezit, de noodzakelijke werken moest uitvoeren om het bewoonbaar te maken;

Overwegende dat het arrest oordeelt dat de onderhouds- en herstellingswerken weliswaar tot het gewone beheer van eigen bezit behoren, maar dat zulks niet geldt voor de verbouwings-, bouw- of wederopbouwwerken, dat in de regel de werken die een meerwaarde geven aan het bezit buiten het gewoon beheer van het vermogen vallen en dat twee tot drie uren per dag aan de bouw van een huis besteden om het later met zijn familie te bewonen, een arbeid is die buiten het bestek valt van het gewone beheer van eigen bezit;

Dat het arrest door die overwegingen zijn beslissing niet naar recht verantwoordt;

...

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 17 JUNI 1996

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Boes

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaten: mrs. De Gryse en Geinger

Paritair Comité – 1. Ressort – Criterium – Hoofdactiviteit van de onderneming – 2. P.C. bedienden scheikundige nijverheid – Onderneming – Hoofdactiviteit – Verkoop van cosmetische producten

1. Het ressort van een paritair comité wordt in beginsel bepaald door de hoofdactiviteit van de betrokken onderneming,

tenzij in het oprichtingsbesluit van het P.C. een ander criterium is bepaald (art. 35 C.A.O.-wet)

2. Een onderneming van de bedrijfssector in verband met reukwerk, extracten van toiletwater, cosmetische producten, hygiëne en toiletproducten behoort tot de bevoegdheid van het P.C. voor de bedienden van de scheikundige nijverheid, zodra een of meer van de in het oprichtingsbesluit opgesomde activiteiten, o.a. de verkoop van de bedoelde producten, de hoofdactiviteit van de onderneming uitmaakt.

M. N.V. t/ D. e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 21 maart 1995 door het Arbeidshof te Brussel gewezen;

...

Overwegende dat, krachtens artikel 1 van het koninklijk besluit van 5 juli 1978 tot oprichting en tot vaststelling van de benaming en van de bevoegdheid van sommige paritaire comités en tot vaststelling van het aantal leden ervan, onder de toepassing van het paritair comité voor de bedienden van de scheikundige nijverheid (nr. 207) vallen «de ondernemingen die voor eigen rekening of voor rekening van derden zich bezighouden met de productie, de verwerking, de bewerking, de handel en de distributie van scheikundige producten (...)»; dat in dit koninklijk besluit bij wijze van voorbeeld onder meer geacht wordt aan deze definitie te beantwoorden: de bedrijfssector in verband met reukwerk, extracten van toiletwater, cosmetische producten, hygiëne en toiletproducten;

Overwegende dat het bevoegdheidsgebied van een paritair comité in beginsel bepaald wordt door de hoofdactiviteit van de betrokken onderneming, tenzij een ander criterium werd bepaald in het oprichtingsbesluit;

Overwegende dat, gelet op voormelde bevoegdheidsomschrijving, een onderneming van de bedrijfssector in verband met reukwerk, extracten van toiletwater, cosmetische producten, hygiëne en toiletproducten tot de bevoegdheid van het paritair comité nr. 207 behoort, zodra één of meer van de voormelde in artikel 1, § 2, 2, van het koninklijk besluit van 5 juli 1978 opgesomde activiteiten de hoofdactiviteit van de onderneming uitmaakt;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat de verkoop van cosmetische producten de hoofdactiviteit van de onderneming van eiseres is; dat het arrest oordeelt dat eiseres niet onder het paritair comité nr. 207 ressorteert, op de enkele grond dat «de productie van cosmetische producten zeker niet de hoofdactiviteit inhoudt van (eiseres) doch integendeel een beperkte nevenactiviteit uitmaakte, ondergeschikt aan de verkoop van deze producten»; dat het arrest aldus zijn beslissing niet naar recht verantwoordt;

...

HOF VAN BEROEP TE GENT

17e KAMER – 1 MAART 1994

Voorzitter: de h. Lievens

Advocaten: mrs. Blockeel, Lippens, Vandenbogaerde en Nijs

Lastgeving – Beëindiging – Overlijden van de lastgever – Voortzetting van de lopende zaken door de lasthebber indien uitstel tot nadeel strekt – In verkeersongeval betrokken voertuig aan expertise onderwerpen en laten herstellen

De beëindiging van het mandaat met de dood van de lastgever behoort tot de natuur van het contract van lastgeving, maar niet tot de essentie ervan.

De lasthebber is ertoe gehouden de lopende zaken voort te zetten indien uitstel tot nadeel strekt. Daartoe behoort het aan een expertise onderwerpen en het laten herstellen van een voertuig dat eigendom is van de lastgever en dat in een verkeersongeval was betrokken, tot op het ogenblik dat de erfgenamen van de lastgever, die diens nalatenschap hebben aanvaard, dit voertuig in de erfenis hebben gebracht.

O. t/ B.V.B.A. Garage N., O. en De N.

Op zaterdag 20 juni 1987 veroorzaakte mevrouw Bertrix De N. te Zele een verkeersongeval met het voertuig Volvo, eigendom van Norbert O. (geboren te Oostakker op 15 juni 1939), zijnde de vader van John en van Filip O.

Op het ogenblik van het ongeval was mevrouw De N. sedert enkele jaren de bijzit van vader O., die wettig gescheiden was van mevrouw Adeline P.

Het zwaar beschadigde voertuig werd ter herstelling binnengebracht bij de garage N. De expertise werd uitgevoerd op 6 juli 1987. Op 10 juli 1987 werd de herstellingsfactuur, nr. 11.997 ten belope van 114.428 frank, toegezonden aan de heer O., Rinkhoutstraat, nr. 169 te Zele. Bij aangetekende brief van 11 september 1987 (verstuurd te Zele op 14 september 1987) laat mevrouw De N. aan Gentiel N. (zaakvoerder van de garage N.) weten dat de rekening moet worden aangeboden aan John en aan Filip O., gelet op het overlijden van hun vader Norbert te Dendermonde op 27 juni 1987.

Daarop stuurt de garage N. een kopie van de factuur aan elk van beide erfgenamen en tevens op dezelfde dag een brief aan mevrouw De N. waarin melding wordt gemaakt van het toezenden van de kopie van de factuur aan de erfgenamen, «echter onder alle voorbehoud, aangezien U het voertuig bij mij hebt binnengebracht en ik de opdracht in feite van U heb ontvangen» (cursivering door het Hof).

Op 17 maart 1988 betaalde de heer Filip O. via het Gemeentekrediet het bedrag van 57.214 frank (dus de helft van de factuur) aan de Garage N., die dit bedrag ontving op 22 maart 1988.

Bij vonnis van 1 maart 1988 werd Bertrix De N. door de Politie rechtbank te Dendermonde volledig aansprakelijk gesteld voor het ongeval te Zele, en voornoemd vonnis werd in hoger beroep bevestigd door de 15de Kamer van de Correctionele Rechtbank te Dendermonde op 5 mei 1988.

Op 18 april 1988 dagvaardde de P.V.B.A. Garage N. de beide broers O., als erfgenamen en rechtsopvolgers van wijlen hun vader, ter betaling van het factuurbedrag, plus de contractuele schadevergoeding van 10 procent, onder aftrek van het door Filip O. betaalde bedrag van 57.214 frank. Het gevorderde bedrag bedroeg aldus in hoofdsom 68.657 frank.

Bij exploit van 28 april 1988 werd mevrouw De N. door John O. gedagvaard tot gedwongen tussenkomst en vrijwaring, en bij conclusie van 25 augustus 1988 vorderde Filip O. ten opzichte van mevrouw De N. de terugbetaling van de door hem aan de Garage N. betaalde 57.214 frank, eens-

deels gelet op het feit dat zij de opdracht gaf tot herstelling van het voertuig, en anderdeels gelet op haar definitieve veroordeling door de correctionele rechtbank.

Bij conclusie van 21 augustus 1989 breidde de oorspronkelijke eiseres, de Garage N., haar vordering uit tegen mevrouw De N.

...

Beoordeling

...

Het Hof verleent akte aan elk van de procespartijen van de herneming van de voor de eerste rechter neergelegde conclusies.

2. Hoewel mevrouw De N. blijft ontkennen dat zij de opdracht tot herstelling heeft gegeven, blijkt het tegendeel uit de logica der dingen én uit de stukken.

Zij was de bestuurster van de Volvo 345 op het ogenblik van het ongeval te Zele, en zij woonde sinds jaren samen met vader O.

De brief van 21 september 1987 (aangetekend), door Gentil N. (zaakvoerder van de Garage N.) verzonden aan mevrouw De N. vermeldt *uitdrukkelijk* dat het mevrouw De N. is die de opdracht (tot herstelling) heeft gegeven. Die brief is door mevrouw De N., vóór het rechtsgeding, nooit geprotesteerd, én derhalve heeft de eerste rechter terecht aangenomen dat er bij haar een stilzwijgende lastgeving bestond.

3. De appellante op hoofdberoep betoogt dat Norbert O. (overleden als kankerpatiënt op 27 juni 1987) niets van de aanrijding te Zele afwist, dat hij – gelet op de datum van overlijden – geen lastgeving kon doen met het oog op de expertise (6 juli 1987) of de herstelling, en dat, conform artikel 2003 van het Burgerlijk Wetboek, de lastgeving eindigt bij de dood (zowel van de lastgever als van de lasthebber).

4. De bemerking van de appellante op hoofdberoep is fijnzinnig, doch onterecht.

Het is immers best mogelijk dat men de aanrijding te Zele verborgen heeft gehouden voor de zwaar zieke vader O., maar de datum van de expertise (6 juli 1987) doet ervan blijken dat om expertise werd verzocht, en wél via de garage N., aangezien de handtekening, op het expertiseverslag, onder de rubriek «De hersteller», die is van de heer Gentil N.

Met andere woorden, er was zeker *geen mandaat post mortem* voor de expertise en voor de herstelling.

5. Artikel 2003 B.W. bepaalt in fine dat de lastgeving eindigt door de dood, hetzij van de lastgever (in casu vader O.), hetzij van de lasthebber. *In casu* is dit nochtans geen argument, want zowel in de rechtsleer (cf. De Page, deel V, nr. 462) als in de rechtspraak (cf. Cass., 2 juni 1887, *Pas.*, 1887, I, 285; Cass., 15 juni 1911, *Pas.*, 1911, I, 353; Cass., 16 juni 1957, *Arr. Cass.*, 867) werd opgemerkt dat het ophouden van het mandaat met de dood van de lastgever wél behoort tot de natuur van het contract van lastgeving, maar *niet* tot de essentie ervan.

Dat wordt trouwens bevestigd door de wet zelf, met name door het tweede lid van art. 199 B.W. dat bepaalt dat de lasthebber ertoe gehouden is de zaak waarmee ten tijde van het overlijden van de lastgever een aanvang was gemaakt, ten einde te brengen indien de aangelegenheid geen uitstel gedooft; dit betekent kortweg dat de lasthebber (in casu me-

vrouw De N.) de lopende zaken moet voortzetten indien uitstel tot nadeel strekt (in casu het laten doorvoeren van de expertise en van de herstelling tot op het ogenblik dat de erfgenamen, die de nalatenschap van hun vader hebben aanvaard, het voertuig in de erfenis brachten).

Gelet op de verknachtheid van de te doene verrichtingen nam *het mandaat dus geen einde bij het overlijden van Norbert O.*

Daaruit volgt dat de stelling van de appellante op hoofdberoep rechtsgrond mist.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8e KAMER – 30 MEI 1996

Voorzitter: de h. Londers

Raadsheren: de hh. Vermeylen en Rutsaert

Advocaten: mrs. Lindemans en Glas

Mediarecht – Pers – Recht van antwoord – Ontvankelijkheid van de vordering – Art. 25 Gw. – Weigering – Noodzakelijke vermelding van derden – Criteria

Art. 25 Gw. luidens hetwelk de uitgever, de drukker of de verspreider niet kunnen worden vervolgd wanneer de schrijver bekend is, geldt ook voor burgerlijke vorderingen.

De weigering een recht van antwoord op te nemen is verantwoord wanneer hierin derden zonder noodzaak in de zaak worden betrokken. Bij de beoordeling van dit gebrek aan noodzaak dient rekening te worden gehouden met elementen als de begrijpelijkheid van het recht van antwoord, de omstandigheid dat derden reeds in het betrokken persartikel zijn vermeld en de mogelijkheid van een inhoudelijke toetsing.

L. t/ N.V. De N. en D.

De ontvankelijkheid van de vordering

Overwegende dat geïntimeerden stellen dat de vordering niet ontvankelijk is op grond van artikel 25, tweede lid, Grondwet (oud artikel 18) volgens hetwelk, wanneer de schrijver bekend is en zijn woonplaats in België heeft, de uitgever, de drukker of de verspreider niet kunnen worden vervolgd; dat appellante stelt, daarin gevolgd door de eerste rechter, dat deze getrapte aansprakelijkheid enkel toepasselijk is ingeval de strafrechtelijke verantwoordelijkheid wordt ingeroepen wegens het onrechtmatig weigeren van een recht van antwoord;

Overwegende dat de tekst zelf van artikel 25, tweede lid, Grondwet geen onderscheid maakt tussen de strafvordering en de burgerlijke vordering, waarbij in het eerste geval de getrapte aansprakelijkheid in acht dient te worden genomen en in het tweede geval niet; dat men niet geredelijk kan beweren dat het gebruik van de term «vervolgd» de toepassing van artikel 25, tweede lid, Grondwet noodzakelijkerwijze beperkt tot de strafvordering;

dat op een ogenblik dat men steeds meer afziet van de strafrechtelijke vervolging van de pers, de uitsluiting van artikel 25, tweede lid, Grondwet in geval van een burgerlijke vordering, in werkelijkheid aan deze door de grondwetge-

ver gewilde ruime bescherming van de persvrijheid elke betekenis dreigt te ontnemen;

dat op grond van het beginsel dat gerechtelijke beslissingen te goeder trouw uitgevoerd moeten worden, opgetreden kan worden in het geval de verantwoordelijke uitgever zou pogen te ontsnappen aan de uitvoering van het gerechtelijk bevel tot publicatie van het recht tot antwoord;

Overwegende dat de vordering derhalve onontvankelijk is in zoverre ze is ingesteld tegen eerste geïntimeerde die enkel de uitgever is van de krant waarin de gewraakte artikelenreeks is verschenen;

C. De gegrondheid van de vordering

1. De urgentie

Overwegende dat er urgentie is telkens wanneer een onmiddellijke beslissing wenselijk is om schade van een bepaalde omvang, dan wel ernstige ongemakken te voorkomen (Cass., 21 mei 1987, *Pas.*, 1987, I, 1160);

Overwegende dat niet ernstig betwist kan worden dat, wanneer iemand bij name genoemd is in een persartikel of in een reeks persartikelen op zodanige wijze dat zijn eer en faam in het gedrang worden gebracht, hij er alle belang bij heeft dat hij zo snel mogelijk zijn eigen visie op de betrokken feiten kenbaar kan maken aan de lezers van de betrokken publicatie;

dat, wanneer een ruime tijd verstrijkt tussen de publicatie van het gewraakte artikel en het recht van antwoord, dit laatste elke betekenis en belang dreigt te verliezen omdat de lezers niet langer het verband gaan leggen of kunnen leggen tussen beide;

dat derhalve elk uitstel de belangen van diegene die zich beroept op het recht op antwoord ernstig en zelfs onherroepelijk kan schaden;

dat er in die omstandigheden ongetwijfeld urgentie is;

Overwegende dat desondanks tweede geïntimeerde, daarin gevolgd door de eerste rechter, van oordeel is dat deze urgentie wordt ondervangen door het feit dat artikel 18 van de wet van 23 juni 1961 uitdrukkelijk bepaalt dat de hoven en rechtbanken op de vorderingen ingesteld overeenkomstig die wet uitspraak doen «*met voorrang boven alle andere zaken*» en artikel 5 van de wet de correctionele rechtbank toelaat de opneming van het recht op antwoord te bevelen in een vonnis dat op dat punt voorlopig uitvoerbaar is verklaard; dat volgens tweede geïntimeerde deze specifieke procedure ten gronde van dien aard is dat ze de tussenkomst van de kortgedingrechter overbodig maakt;

Overwegende evenwel dat de urgentie in concreto beoordeeld moet worden; dat het een algemeen bekend feit is dat het in de huidige omstandigheden van het functioneren van de hoven en rechtbanken uiterst moeilijk, zo niet onmogelijk is om een procedure ten gronde, zowel voor de correctionele als voor de burgerlijke rechtbank tot een eindbeslissing te brengen binnen een zeer korte termijn, zeker wanneer men eventueel geconfronteerd wordt met een tegenpartij die niet vrijwillig haar medewerking verleent aan de snelle afwikkeling van de procedure; dat de loutere vermelding in de wet dat deze zaken «*met voorrang boven alle andere zaken*» behandeld zullen worden in de praktijk weinig garanties biedt en zeer dikwijls neerkomt op een vrome wens nu de wetgever geen concrete inhoud heeft gegeven aan die begrippen door bijvoorbeeld te voorzien in een procedure

«zoals in kort geding», waarbij de partijen zich eventueel kunnen beroepen op specifieke bepalingen van het burgerlijk procesrecht die de procedure kunnen versnellen;

Overwegende dat op grond van het voorgaande besloten dient te worden dat appellant zich terecht beroept op de urgentie;

2. De uitspraak bij voorraad

Overwegende dat noch artikel 584, eerste lid, Ger.W., dat bepaalt dat de rechter in kort geding bij voorraad uitspraak doet, noch artikel 1039, eerste lid, Ger.W., volgens hetwelk de beschikkingen in kort geding geen nadeel toebrengen aan de zaak zelf, beletten dat de rechter in kort geding de ogenschijnlijke rechten van de partijen onderzoekt en op grond van dit onderzoek de maatregelen beveelt die in de lijn liggen van die rechten en van dien aard zijn dat ze de schade of ernstige ongemakken voorkomen dan wel wegnemen of beperken (Cass., 22 februari 1991, *Pas.*, 1991, I, 607); dat voormelde bepalingen enkel meebrengen dat de bodemrechter in geen geval gebonden is door de beschikking van de kortgedingrechter;

Overwegende dat dit evenwel geenszins betekent dat de machten van de voorzitter, in kort geding, niet beperkt zijn; dat hij geen maatregelen mag nemen die van dien aard zijn dat ze de rechtspositie van de partijen definitief en onherroepelijk wijzigen zodanig dat een tegengestelde beslissing van de bodemrechter nutteloos wordt (Cass., 9 september 1982, *Pas.*, 1983, I, 48, Marchal, P., *op. cit.*, nr. 27); dat dit echter niet belet dat maatregelen worden genomen die de feitelijke toestand van partijen wijzigen, hetgeen onvermijdelijk tot gevolg kan hebben dat een der partijen hierdoor nadeel lijdt, zelfs definitief, ook m.b.t. de procedure ten gronde (Storme, M. en Taelman, P., *loc. cit.*, nrs. 25 en 27);

Overwegende dat gelet op het voorgaande niets eraan in de weg staat dat de rechter in kort geding, na een onderzoek van de ogenschijnlijke rechten van de partijen, tot het besluit komt dat met voldoende zekerheid vaststaat dat de inlassing van een recht van antwoord ten onrechte wordt geweigerd en op grond hiervan, in afwachting van een uitspraak ten gronde, de opname van het recht van antwoord beveelt; dat de eerste rechter terecht opmerkt dat er geen redenen zijn om in casu appellant het nadeel van het tijdsverloop te laten ondergaan om reden dat de gevorderde maatregel de zaak feitelijk definitief regelt, wanneer in het licht van de ogenschijnlijke rechten van partijen een dergelijke maatregel gerechtvaardigd en opportuun voorkomt;

3. De gevorderde maatregel

Overwegende dat tweede geïntimeerde de inlassing weigert van het door appellant ingezonden recht op antwoord op grond van artikel 3, 3°, van de wet van 23 juni 1961 dat bepaalt dat kan worden geweigerd een antwoord dat zonder noodzakelijkheid derden in de zaak betreft;

Overwegende dat het feit dat in zijn weigering van 23 oktober 1995 om het eerste op 20 oktober ingezonden recht op antwoord in te lassen, tweede geïntimeerde geen gewag heeft gemaakt van de thans aangevoerde weigeringsgrond, hoewel ook dit recht van antwoord een aantal derden vermeldt, ter zake niet relevant is; dat de wet niet voorziet in de verplichting de weigering om tot inlassing over te gaan te motiveren vóór elk geding;

Overwegende dat als derden in de zin van artikel 3, 3°, van de wet van 23 juni 1961 beschouwd moeten worden de natuurlijke of rechtspersonen die, omdat zij bij name genoemd

of impliciet aangewezen worden in het antwoord waarvan de inlassing gevorderd wordt, op hun beurt een recht van antwoord kunnen laten gelden, zonder dat het daarbij noodzakelijk is dat zij in het recht van antwoord beledigd worden of dat hun belangen hierdoor worden geschaad (Cass., 22 februari 1983, *Pas.*, 1983, I, 707); dat het recht van antwoord toegestuurd aan tweede geïntimeerde op 31 oktober 1995 ongetwijfeld een aantal natuurlijke en rechtspersonen vermeldt of minstens impliciet aanwijst die als derden kunnen beschouwd worden in voormelde zin, nl. het studiebureau Electrabel, de B.A.D. (Afrikaanse ontwikkelingsbank), Minister Geens, de NV. Tractebel Engineering International, het studiebureau Water Consultants International, Elektra, het regionaal sectiehoofd van ABOS in Malawi, de General Manager van Malawi Railways, de heer Banda (Minister van financiën en coöperatie van Malawi), het consultantbureau G.I.A., de Staatssecretarissen Knoop en Moreels en Cockrell Mechanical Industries (C.M.I.);

Overwegende dat om zijn weigering te verantwoorden, tweede geïntimeerde moet aantonen dat deze derden zonder noodzaak zijn vermeld;

dat bij de beoordeling van deze «noodzaak» rekening gehouden dient te worden met een aantal criteria, o.a.:

- het recht van antwoord moet voor de lezer begrijpelijk zijn;

- in het recht van antwoord mogen personen en ondernemingen genoemd worden die eveneens vermeld waren in de betrokken persartikelen,

- het recht van antwoord mag elementen bevatten noodzakelijk om een inhoudelijke toetsing hiervan mogelijk te maken;

Overwegende dat op grond hiervan dient te worden vastgesteld dat appellant niet ten kwade kan geduid worden dat hij een aantal ondernemingen heeft vermeld waarvan ook sprake is in de gewraakte persartikelen, zoals BAD, Tractebel Engineering International, Tractebel, Elektra, C.M.I. en G.I.A.; dat vervolgens het enkele feit dat een aantal namen in beginsel weggewerkt kunnen worden door middel van het gebruik van een omschrijving van bijvoorbeeld de functie van die persoon, op zichzelf niet betekent dat die personen zonder noodzaak worden genoemd en zelfs niet uitsluit dat zij desondanks, als impliciet aangewezen, vooralsnog als derden zouden worden beschouwd;

dat het aldus belangrijk kan zijn precies te weten door wie en op welk niveau bepaalde beslissingen werden genomen, dan wel bepaalde dingen werden gezegd of overeengekomen; dat aldus, gelet op de concrete elementen van de zaak, het vermelden van minister Geens, van staatssecretaris Moreels, van het ABOS-sectiehoofd in Harare, van het studiebureau WCI en van minister Banda van Malawi ogenschijnlijk niet als zonder noodzaak kan worden beschouwd;

Overwegende evenwel dat appellant blijkbaar op het einde van zijn recht van antwoord volledig overbodig en dus zonder noodzaak, gelet op bovenvermelde criteria, melding heeft gemaakt van toenmalig staatssecretaris voor Buitenlandse Handel Knoop; dat hij er zich immers toe had kunnen beperken te vermelden dat zijn zoon deel had uitgemaakt, als vertegenwoordiger van de firma G.I.A., van een Belgische economische regeringssending naar Malawi; dat noch voor de verstaanbaarheid, noch voor de geloofwaardigheid van het recht van antwoord deze derde genoemd diende te worden; dat tweede geïntimeerde derhalve ogen-

schijnlijk terecht de inlassing heeft geweigerd op grond van artikel 3, 3°, van de wet van 23 juni 1961;

Overwegende dat het niet toekomt aan de rechter, laat staan de rechter in kort geding, om het recht op antwoord, eventueel desgevallend ambtshalve, zodanig aan te passen dat het terechte bezwaar tegen inlassing weggewerkt wordt;

Overwegende dat, nu tweede geïntimeerde zich blijkbaar terecht verzet tegen de inlassing, zijn weigering in geen geval beschouwd kan worden als een fout in de zin van artikel 1382 B.W., welke het de rechter mogelijk zou maken vooralsnog de publicatie te bevelen;

HOF VAN BEROEP TE GENT

9e KAMER – 7 JUNI 1996

Voorzitter: de h. Thybergin

Raadsheren: de hh. Vandenbroucke en Oplinus

Advocaten: mrs. Decordier en Gobert

Post – Postcheque – Diefstal van postchequewaarborgkaart en blanco formulieren – Gevolgen

De uitbetaling van gestolen postcheques bij overlegging van de aansluitende, eveneens gestolen, postchequewaarborgkaart nadat verzet is aangetekend door de rekeninghouder, die zich strikt gehouden heeft aan de voorschriften van art. 142quater van het ministerieel besluit van 12 januari 1970 houdende reglementering van de postdienst, maakt een grove fout uit wanneer De Post bij de uitbetaling nagelaten heeft stipt de richtlijnen na te leven die zij in alle omstandigheden maar in het bijzonder na verzet dient na te leven.

De Post t/ G.

Op maandag 8 augustus 1988 verloor geïntimeerde zijn postchequekaart en 13 blanco postcheques.

Appellante betwist niet dat geïntimeerde dit verlies reeds op dezelfde dag, 8 augustus, mondeling meldde aan de postdiensten en terzelfder tijd met een loketcheque zijn rekening leeghaalde.

Op 8 augustus 1988 herhaalde geïntimeerde zijn melding van verlies schriftelijk. Op die brief zelf bracht de post op 11 augustus 1988 een stempel aan naast de tekst (stuk 17 dossier appellante).

Op 12 augustus 1988 betaalde appellante 9 cheques van 7.000 fr. uit.

De oorspronkelijke eis van appellante had tot voorwerp het debetsaldo dat op geïntimeerdes rekening was ontstaan door het uitbetalen van de cheques (63.000 fr. in hoofdsom plus de debetinterest) van geïntimeerde terug te vorderen.

Partijen blijven twisten over het ogenblik waarop geïntimeerde het verlies van zijn postcheques schriftelijk heeft gemeld. Zoals hierboven beschreven blijkt uit stuk 17 van appellante dat geïntimeerde de schriftelijke melding deed op 9 augustus 1988, de dag na het verlies, en dat die melding op 11 augustus is binnengekomen bij appellante. De door haar op de brief naast de tekst aangebrachte stempel is immers geen bewijs van verzending maar een bewijs van ont-

vangst. Appellante had dus kennis van het verzet vóór zij op 12 augustus 1988 de cheques uitbetaalde.

Art. 16 van de postchequewet van 2 mei 1956 regelt een verzetprocedure bij verlies of diefstal van postcheques. Geïntimeerde heeft ongetwijfeld die procedure nageleefd: hij heeft zo spoedig mogelijk (op 8 augustus) het verzet mondeling gemeld en dat binnen 24 uur aangetekend bevestigd.

Overeenkomstig art. 15, tweede lid, van de postchequewet draagt de houder van de rekening al de gevolgen die voortvloeien uit het verlies, de diefstal of het verkeerd gebruik van de postcheques. Dit geldt echter niet in geval van bedrog of zware fout (De Vroede, *De cheque, de postcheque en de reischeque*, 1981, nr. 415).

De vraag rijst of De Post in de onderhavige zaak een zware fout beging.

Krachtens art. 126, eerste lid, van het K.B. van 12 januari 1970 houdende reglementering van de postdienst, biedt de postchequewaarborgkaart aan de rechthebbende of de toonder van een postcheque, aan wie deze kaart werd overgelegd, de zekerheid dat de Regie der Posterijen waarop zij werd getrokken hem het bedrag van de postcheque zal uitbetalen indien de richtlijnen bepaald door de minister tot wiens bevoegdheid de Posterijen behoren of zijn gemachtigde stipt werden nageleefd.

De uitbetaling van gestolen cheques met overlegging van de erbij aansluitende, eveneens gestolen, postchequewaarborgkaart nadat verzet werd aangetekend en nadat werd gehandeld overeenkomstig art. 142^{quater}, § 2, van het ministerieel besluit houdende reglementering van de postdienst maakt dan ook geen grove fout uit jegens de rekeninghouder (cf. Cass., 25 januari 1996, inzake De Post tegen Van C. – onuitgeg.) zo blijkt dat de post de richtlijnen waarnaar verwezen wordt in art. 126 van het voornoemde K.B. inderdaad stipt heeft nageleefd.

De uitbetaling van dergelijke gestolen cheques, na verzet van geïntimeerde, nadat hij zich strikt gehouden heeft aan de voorschriften van art. 142^{quater} maakt, naar het oordeel van het Hof, wél een zware fout uit wanneer De Post bij de uitbetaling nagelaten heeft stipt de richtlijnen na te leven die zij in alle omstandigheden maar in het bijzonder na verzet dient na te leven.

De richtlijnen in kwestie zijn vervat in art. 142ter van het voornoemde M.B. en zo zal De Post erop toezien dat de handtekening die voorkomt respectievelijk op de postcheque en de postchequewaarborgkaart overeenstemt.

Met een minimum aan aandacht kon de aangestelde van De Post die de bewuste cheques in ontvangst nam, zien dat de op de cheques aangebrachte handtekening niet die van geïntimeerde was (zoals die o.a. voorkomt op een ontvangstbewijs door geïntimeerde ondertekend (st. 12 dossier appellante). Alle handtekeningen op de cheques zijn dezelfde (stukken 8a tot 8i appellante). Eén handtekening is duidelijk te lezen als «Leclerc» (st. 8g dossier appellante) en alle overige handtekeningen zijn slordige kopieën van diezelfde naam.

Appellante is, door niet in het minst na te gaan of de handtekeningen op de aangeboden cheques en de voorgelegde postchequewaarborgkaart overeenstemden, tekortgeschoten aan het bepaalde in art. 142ter, § 1, eerste onderdeel van het M.B. van 12 januari 1970.

Dit maakt bij haar een zware fout uit zodat geïntimeerde niet de gevolgen van de diefstal of verlies van de cheques hoeft te dragen en de eis van appellante ongegrond blijft.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE TURNHOUT

4e BIS KAMER – 25 APRIL 1996

Voorzitter: de h. Gilles

Rechters: de hh. Raeymakers en Lommelen

Openbaar ministerie: de h. Sterkens

Advocaat: mr. Notelteirs

Wegverkeer – Vluchtmisdrijf – Begrip

Wie, wetend dat hij zelf oorzaak dan wel aanleiding tot een verkeersongeval op een openbare plaats is geweest, de vlucht neemt om zich aan de dienstige vaststellingen te onttrekken, pleegt vluchtmisdrijf, zelfs als zou blijken dat het ongeval niet aan zijn fout te wijten was.

V.

Overwegende dat beklaagde op 27 mei 1995, twee dagen na de feiten, verklaarde dat hij een inhaalmaneuver wilde uitvoeren op een motorfietser nadat deze naar rechts was uitgeweken;

Overwegende dat hij verklaarde dat, toen hij aan het inhalen was, de motorfietser terug naar links kwam en ten val kwam;

Overwegende dat hij dus wist dat de motorfietser was gevallen nadat hij een inhaalmaneuver was begonnen zodat hij wist dat hij betrokken was in of aanleiding was geweest tot een ongeval;

Overwegende dat het feit dat de motorfietser een andere versie gaf van de feiten (hij zou zijn linkerarm hebben uitgestoken en niet naar rechts zijn uitgeweken) niet relevant is;

Overwegende dat er vluchtmisdrijf is wanneer men betrokken is in een aanrijding of tot een ongeval aanleiding heeft gegeven;

Overwegende dat het niet relevant is dat de voertuigen elkaar niet hebben geraakt;

Overwegende dat beklaagde wist dat hij de motorfietser had gehinderd aangezien hij hem had zien vallen;

Of dit het gevolg was van zijn fout of die van de motorfietser dient niet door hemzelf te worden beoordeeld.

Overwegende dat de beoordeling van de aansprakelijkheid niet aan de bestuurder toekomt;

Overwegende dat hij ter plaatse dient te blijven teneinde toe te laten dat de nodige vaststellingen worden gedaan;

Overwegende dat de telastlegging derhalve bewezen is gebleven;

...

NOOT – Over vluchtmisdrijf en dienstige vaststellingen

1. Wie met een voertuig of met een dier de vlucht neemt om zich aan de dienstige vaststellingen te onttrekken, hoewel hij weet dat het voertuig of het dier oorzaak van, dan wel

aanleiding tot een ongeval op een openbare plaats is geweest, maakt zich schuldig aan vluchtmisdrijf.

2. Zo zal de bestuurder die in zijn geparkeerde auto is gestapt en onmiddellijk is weggereden zodra hij gemerkt heeft dat er zich een verkeersongeval heeft voorgedaan waarin zijn voertuig betrokken zou kunnen zijn, vluchtmisdrijf plegen (cf. Cass., 13 december 1971, *R.W.*, 1972-73, 306, met noot van H. Persoons).

3. Wie met het voertuig de vlucht neemt of het dier wegleidt, pleegt vluchtmisdrijf, maar de dader is niet noodzakelijk degene die het voertuig bestuurde op het ogenblik van het ongeval of het meesterschap over het dier had bij de aanrijding. Een derde kan met het voertuig wegrijden of met het dier wegvluichten teneinde de dienstige vaststellingen te verhinderen en maakt zich aldus schuldig aan vluchtmisdrijf.

4. Ook een voetganger die beseft dat hij zelf oorzaak van dan wel aanleiding tot een verkeersongeval op een openbare plaats was, maakt zich schuldig aan vluchtmisdrijf als hij zich aan de dienstige vaststellingen onttrekt.

Terecht besliste de strafrechter te Turnhout dat er geen raak tussen voertuigen of tussen de voetganger en het voertuig vereist is (cf. Hof Antwerpen, 15 mei 1985, *R.W.*, 1985-86, 960). Voldoende is dat het ongeval te wijten is aan een uitwijkingsmaneuver of aan het evenwichtsverlies zoals in casu.

5. Het verkeersongeval hoeft niet te wijten te zijn aan een fout van de beklagde (Cass., 14 oktober 1968, *Arr. Cass.*, 1969, 173). Het speelt dan ook geen rol of de verantwoordelijkheid voor het ongeval vatbaar is voor betwisting of niet (Cass., 24 maart 1964, *Pas.*, 1964, I, 811): de betrokkene heeft zelf niet te oordelen of hij fout was, nu zijn schuld aan het ongeval irrelevant is (Cass., 17 maart 1981, *R.W.*, 1981-82, 1432).

A. Vandeplas

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUGGE

AFDELING OOSTENDE

VAKANTIEKAMER – 10 OKTOBER 1996

Voorzitter: de h. Van Ooteghem

Advocaten: mrs. De Boever, Gadeyne en Vanquathem

Vennootschap – Coöperatieve vennootschap – Wet van 20 juli 1991

Wanneer in de statuten van een vóór 1 november 1991 opgerichte coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid de bepaling dat het minimumkapitaal 100.000 fr. bedraagt, niet aangepast is conform de wet van 20 juli 1991, heeft dat alleen tot gevolg dat die bepaling voor niet geschreven gehouden wordt. Indien daardoor de werking van de vennootschap onmogelijk wordt, kan iedere belanghebbende in rechte de ontbinding van de vennootschap vorderen.

N.V. T. t/ Coöp. V. A. e.a.

De vordering, ingeleid bij dagvaarding betekend op 14 mei 1996 en aangepast bij conclusie, strekt ertoe de veweerders solidaire, in solidum, minstens de ene bij gebreke aan de an-

dere te horen veroordelen tot betaling van de som van 154.282 frank uit hoofde van facturen, de som van 20.428 frank uit hoofde van schadevergoeding en de som van 29.301 frank uit hoofde van moratoire interesten aan 10 % per jaar tot 13 mei 1996 te vermeerderen met de verdere interesten.

Eerste verweerster is een coöperatieve vennootschap opgericht vóór 1 november 1991 terwijl tweede en derde verweerder haar twee vennoten en bestuurders zijn.

In de oprichtingsakte van eerste verweerster is bepaald dat het minimumkapitaal 100.000 frank bedraagt en gevormd zal worden door inbreng in geld en dat de aansprakelijkheid van de vennoten beperkt is tot hun inbreng zonder hoofdelijkheid.

Eiseres is van oordeel dat zij niet alleen van eerste verweerster maar ook van tweede en derde verweerder, betaling van de facturen voor levering van bouwmaterialen aan eerste verweerster kan eisen omdat de statuten van eerste verweerster niet vóór 1 november 1993 werden aangepast overeenkomstig de wet van 20 juli 1991 en met name niet werden aangepast aan de bepaling van artikel 147bis Vennootschappenwet dat het bedrag van het vaste gedeelte van het maatschappelijk kapitaal niet lager mag zijn dan 750.000 frank.

...

De vordering tegen tweede en derde verweerder

Eerste verweerster had uiterlijk tegen 1 november 1993 de bepalingen van haar statuten die niet conform de wet van 20 juli 1991 zijn moeten aanpassen.

Alleen de bepaling van de statuten van eerste verweerster dat het minimumkapitaal 100.000 frank bedraagt is strijdig met de wet van 20 juli 1991 en werd niet aangepast.

De ontstentenis van aanpassing heeft niet tot gevolg dat tweede en derde verweerder onbeperkt aansprakelijk zijn voor de schulden van eerste verweerster maar heeft alleen tot gevolg dat de bepaling dat het minimumkapitaal 100.000 frank bedraagt, voor niet geschreven gehouden wordt.

Indien daardoor de werking van de vennootschap onmogelijk wordt, kan ieder belanghebbende in rechte haar ontbinding vorderen, wat eiseres niet doet.

Ook kunnen de bestuurders die niet tijdig de algemene vergadering bijeenriepen om over de aanpassing van de statuten te stemmen aansprakelijk gesteld worden voor de daardoor aangerichte schade op grond van artikel 62, eerste lid, Vennootschappenwet en artikel 1382 B.W.

Eiseres stelt echter geen aansprakelijkheidsvordering in tegen tweede en derde verweerder uit hoofde van het niet-bijeenroepen van de algemene vergadering om over de aanpassing van de statuten te stemmen.

Eiseres zegt in conclusie wel dat de aansprakelijkheid van tweede en derde verweerder in het gedrang komt omdat het kapitaal van eerste verweerster gedaald is tot minder dan een vijfde.

Tweede en derde verweerders kunnen niet op grond van de enkele omstandigheid dat het kapitaal van eerste verweerster gedaald is tot minder dan een vijfde veroordeeld worden tot betaling van de schulden van eerste verweerster.

De vordering gericht tegen tweede en derde verweerder is ongegrond.

NOOT – *De niet-aanpassing van de statuten van de C.V.B.A. aan de wet van 20 juli 1991 en het onbeperkt aansprakelijkheids«syndroom»*

De wet van 20 juli 1991, evenals de later volgende W. 29 juni 1993 en W. 13 april 1995, hervormde grondig de vennootschapsvorm van de C.V.

Bestaande coöperatieve vennootschappen die als dusdanig vanaf 1 november 1993 wensten voort te bestaan en ook hun vorm (nl. beperkte dan wel onbeperkte en hoofdelijke aansprakelijkheid) wilden behouden, dienden zich vóór die datum aan de dwingende bepalingen van de wet van 20 juli 1991 aan te passen.

Hierbij rees onmiddellijk de vraag wat dan wel de gevolgen mochten zijn voor een coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid die haar statuten niet tijdig (m.a.w. vóór 1 november 1993) aanpaste aan de nieuwe grondvoorwaarden zoals die in de wet van 20 juli 1991 werden vastgesteld.

Deze nieuwe grondvoorwaarden (art. 147bis Venn.W.) vereisen dat het vast gedeelte van het maatschappelijk kapitaal minstens 750.000 fr. bedraagt, dat bovendien ten belope van 250.000 fr. effectief volgestort dient te zijn.

Een deel van de rechtsleer (Du Faux, H., «Aperçu des dispositions légales régissant la société coopérative», *Rev. Not. B.*, 1992, 96; Van Bael, J., «De coöperatieve vennootschap na de wet van 20 juli 1991 – Eén draak met drie koppen?», *N.F.M.*, 1992, 185.) nam een vrij extreme positie in en stelde dat de C.V.B.A., zolang zij de wettelijke bepalingen inzake C.V.B.A. niet in acht had genomen, vanaf 1 november 1993 het voordeel van de beperkte aansprakelijkheid zoals bepaald werd in de statuten niet langer kan inroepen (t.a.v. het passief dat bestond vóór 1 november 1993, kunnen ze zich nog wel op de beperkte aansprakelijkheid beroepen).

Gelet op hetgeen bepaald werd in art. 168 van de wet van 20 juli 1991 alsook op de vervanging van art. 2, eerste lid, Venn.W. door art. 2 van de wet van 13 april 1995, bleek deze stelling echter niet langer houdbaar (zie over deze problematiek o.a. Laga, H., «De coöperatieve vennootschap en de wetten van 20 juli 1991 en 29 juni 1993», *T.R.V.*, 1993, 498 e.v.; Lemaitre, H.-P., «A propos des coopératives...», *J.T.*, 1994, 165-6; Weyts, L., «De coöperatieve vennootschap», in *De nieuwe vennootschapswetten van 2 en 13 april. Verslagboek van de Leuvense vennootschapsdagen van 18 en 19 mei 1995*, Jan Ronse Instituut, 1995, p. 271; Michielsens, A., «De coöperatieve vennootschap na de Wet van 13 april 1995», in *De gewijzigde vennootschapswet 1995*, Publicaties voor het C.E.R. van de V.U.B., 1995, 535.)

Immers, art. 168 van de wet van 20 juli 1991 sprak nergens van enig verlies van aansprakelijkheidsbeperking maar bepaalde dat de statutaire bepalingen die strijdig waren met de nieuwe dwingende bepalingen van de wet, voor niet geschreven dienden te worden gehouden. Indien daardoor de werking van de vennootschap onmogelijk wordt, kan iedere belanghebbende in rechte de ontbinding vorderen.

Van onbeperkte en hoofdelijke aansprakelijkheid der vennoten kon dan ook geen sprake zijn.

Met bovenstaand vonnis heeft nu voor het eerst een rechtbank positie gekozen in dit debat en de theorie van de onbeperkte en hoofdelijke aansprakelijkheid der vennoten bij niet-aanpassing van de statuten van een C.V.B.A. verworpen.

In casu vorderde de eiseres de veroordeling in solidum van zowel de coöperatieve vennootschap als haar vennoten tot betaling van een bedrag van 154.182 fr., vermeerderd met het contractuele schadebeding en de moratoire interesten.

In de oprichtingsakte van 7 februari 1989 van de coöperatieve vennootschap werd voorzien in een minimumkapitaal van 100.000 fr. en een beperking van aansprakelijkheid van de vennoten tot het bedrag van hun inbreng, zonder hoofdelijkheid.

Op basis van de niet-conformiteit van de statuten met art. 147bis Venn. W. meende de eiseres dat de vennoten onbeperkt en hoofdelijk aansprakelijk dienden te worden gesteld.

Immers, volgens eiseres diende de clause van de beperkte aansprakelijkheid als niet-geschreven te worden beschouwd nu deze strijdig was met de wet van 20 juli 1991 die voor de C.V.B.A. een minimumkapitaal van 750.000 fr. vereist.

Deze stelling, als zou de bepaling in de statuten, welke in de aansprakelijkheidsbeperking voorziet, bij toepassing van art. 168 Venn. W. als niet-geschreven dienen te worden beschouwd, werd door de rechtbank niet bijgetreden daar de wet van 20 juli 1991 nu wel degelijk in het bestaan van C.V.B.A.'s voorziet.

Volledig terecht beslist de rechtbank dan ook dat het de clause, welke het minimumkapitaal op 100.000 fr. vastlegde, is die als niet geschreven diende te worden beschouwd.

Mocht echter, nog volgens de rechtbank, de werking van de vennootschap hierdoor onmogelijk zijn geworden, dan kan elke belanghebbende, conform art. 168 Venn. W., de ontbinding van de vennootschap vorderen, wat eiseres nu niet deed.

Haar vordering tot veroordeling van de vennoten tot onbeperkte en hoofdelijke aansprakelijkheid werd dan ook terecht afgewezen.

Filip Melis

VREDEGERECHT TE WOLVERTEM

11 JULI 1996

Rechter: de h. Verbeke

Advocaten: mrs. Bette en Vanderhasselt

Erfdienstbaarheid – Contractuele erfdienstbaarheid – Artt. 684 en 710bis B.W. – Draagwijdte

Art. 684 B.W. vindt geen toepassing op contractuele erfdienstbaarheden. Met art. 710bis B.W. heeft de wetgever ons een «lege doos» gegeven die geen dienst doet bij het oplossen van geschillen, wel bij het creëren ervan.

Van R. e.a. t/ V.-Van L.

Gelet op de dagvaarding betekend op 22 maart 1995, waarbij de aanleggers vorderen dat voor recht wordt gezegd dat de «uitweg toegewezen op het erf van de verzoekers ten voordele van de gedaagden niet meer noodzakelijk is» en afgeschaft wordt,

Overwegende dat de aanleggers in hun conclusie subsidiair hun vordering aanpassen door te vorderen «dat, indien de heer Vrederechter zou oordelen dat de gevestigde erfdiensbaaerheid van doorgang een contractuele erfdiensbaaerheid is en dat de verleende uitweg niet opgeheven kan worden overeenkomstig artikel 684 B.W. - quod non - (...) zij krachtens artikel 710bis B.W. de afschaffing van de erfdiensbaaerheid vorderen aangezien zij ieder nut voor het heersend erf verloren heeft»;

Overwegende dat de vordering van aanleggers wordt ingesteld naar aanleiding van het feit dat onlangs vlak voor de eigendom van de verweerders een nieuwe openbare weg is gelegd, terwijl voorheen de verweerders de openbare weg enkel konden bereiken via de doorgang waarvan de afschaffing wordt gevorderd;

Overwegende dat het buiten kijf staat dat de erfdiensbaaerheid die het voorwerp is van de onderzochte betwisting, een contractuele erfdiensbaaerheid is: zij werd gevestigd bij akte van 15 december 1926 verleden door notaris Léon Brunet, en er werd aan herinnerd in de latere eigendomsakten van 17 februari 1981 en 23 november 1983;

Overwegende dat de aanleggers niet kunnen worden gevolgd waar zij stellen dat de notariële akte slechts de wijze van uitoefening van modaliteiten regelde van de wettelijke erfdiensbaaerheid van uitweg en dat de uitweg derhalve kan worden afgeschaft volgens de regel die vervat is in art. 684 B.W.;

Overwegende dat artikel 684 B.W. niet van toepassing is op contractuele erfdiensbaaerheden;

Overwegende dat de aanleggers zich subsidiair beroepen op artikel 710bis B.W.;

Overwegende dat artikel 710bis B.W. bepaalt dat de rechter de afschaffing van een erfdiensbaaerheid kan bevelen «wanneer deze ieder nut voor het heersende erf heeft verloren»;

Overwegende dat bij de toepassing van deze wetbepaling in de rechtspraktijk er zich twee strekkingen hebben ontwikkeld al naar gelang aan het begrip «ieder nut» in artikel 710bis B.W. een ruime of een restrictieve interpretatie wordt gehecht; dat deze controverse in de rechtspraak geïllustreerd wordt inzake de problematiek die ook in de beoordeelde vordering centraal staat: namelijk het lot van een contractueel recht van overgang, wanneer door een herschikking van percelen of door de aanleg van nieuwe wegen, het heersende erf niet langer ingesloten ligt;

Overwegende dat de voorstanders van een ruime interpretatie hun zienswijze op diverse argumenten baseren:

* door de aanleg van een nieuwe weg die de ingeslotenheid doet ophouden, ondergaat het heersend erf geen waardevermindering, wanneer de oorspronkelijke erfdiensbaaerheid wordt opgeheven (Rb. Luik, 24; Rb. Hoei, 3 april 1985, *J.T.*, 1985, 406, en *Res. Jur. Imm.* 1985, 325; Rb. Gent, 2 januari 1987, *T. Agr. R.*, 1987, 50; Rb. Leuven, 28 januari 1987, *T.B.B.R.*, 1988, 135);

* artikel 710bis B.W., zou zonder enige betekenis zijn door een restrictieve interpretatie waarbij de nadruk alleen op het nut van het heersend erf wordt gelegd; ook de zinvolheid van de last op het lijdend erf moet onderzocht worden, (Vred. Gent, 8 oktober 1984, *T.G.R.*, 1985, 78);

* artikel 710bis is een aanvulling van artikel 684 B.W. en heeft tot gevolg dat, ongeacht de naam van de erfdiensbaaerheid (uitweg, doorgaan, noodweg of wat dan ook) een af-

schaffing mogelijk is wanneer de erfdiensbaaerheid niet meer nodig is (Vred. St.-Truiden, 7 februari 1985, *T. Vred.*, 1985, 143; Vred. Turnhout, 4 maart 1986, *T. Not.*, 1986, 124);

* het nut verdwijnt wanneer het voordeel door gewijzigde omstandigheden uitermate gering is geworden in verhouding tot de last voor het lijdend erf (Rb. Leuven, 26 juni 1991, *Pas.*, 1991, III, 102);

Overwegende dat de bovenvermelde rechtspraak, o.i. terecht, werd bekritiseerd in de rechtsleer: (Vuye, H., «De nuttelooze geworden privaatrechterlijke erfdiensbaaerheid: recente tendensen in België, Frankrijk en Nederland», *T.B.B.R.*, 1991, pp. 326 en 327, nr. 8 alsook p. 330, nr. 15 en p. 331, nr. 18, hoewel het resultaat van Vred. Gent, 8 oktober 1984, door deze auteur wordt onderschreven: zie nr. 19, pp. 331-333; Kokelenberg, J. e.a., «Overzicht», *T.P.R.*, 1989, 1793-1796, nr. 146, en «Overzicht», 1995, nr. 122, p. 661; zie ook Vuye, H., noot onder Rb. Brussel, 10 maart 1988, *T.B.B.R.*, 1989, 214);

Overwegende dat wij ons aansluiten bij voorstanders van een restrictieve interpretatie van artikel 710bis B.W.;

Overwegende dat de rechtspraak die de restrictieve interpretatie aanhangt o.a. verwijst naar de volgende argumentatie:

* artikel 710bis wijkt af van het beginsel dat een (contractuele) erfdiensbaaerheid eeuwigdurend is en de eigenaars van het lijdend erf wisten bij de aankoop dat hun perceel belast was met een erfdiensbaaerheid die in beginsel eeuwigdurend is (Rb. Brussel, 11 mei 1989, *T. Vred.*, 1989, 340; zie ook: Rb. Turnhout, 30 mei 1988, *Turnhouts Rechtsl.*, 1989, 21);

* bij een contractuele erfdiensbaaerheid geldt artikel 1134 B.W.: de overeenkomst strekt de partijen tot wet (Vred. Westerlo, 26 november 1986, *R. W.*, 1986-87, 2178; Rb. Bergen, 8 september 1989, *J.T.*, 1990, 199);

* het begrip «noodzaak» in artikel 684 B.W. moet onderscheiden worden van het begrip nut in art. 710bis B.W. (Rb. Bergen, 8 september 1989, *J.T.*, 1990, 199; Rb. Turnhout, 10 april 1989, *Turnhouts Rechtsl.*, 1990, 712);

Overwegende dat het onderscheid tussen het begrip «nut» in artikel 710bis B.W. en het begrip «noodzaak» in artikel 684 B.W. reeds door de eerste commentatoren van de wet van 22 februari 1983 werd onderstreept (Hubert, M.-J., «A propos de l'article 710bis nouveau du code civil», *J.T.*, 1983, 660, nr. 13; Dermagne, J.-M., «Un nouveau mode d'extinction des servitudes, la suppression judiciaire», *Rev. Not. B.*, 1983, 456);

Overwegende dat onder het begrip «nut» in artikel 710bis niet alleen het actueel maar ook het potentieel of toekomstig economisch nut verstaan moet worden; dat bovendien zelfs de loutere veraangenaming als nutsfactor dient te worden aangenomen (Derine, R. Van Neste, F. en Vandenberghe, H., *Beginselen van Belgisch Privaatrecht*, V, *Zakenrecht*, deel II, B, nr. 993, pp. 828 en 829; Hubert, M.-J., o.c., p. 660, nr. 14; Vuye, H., o.c., *T.B.B.R.*, 1991, p. 328, nr. 10; Kokelenberg, J. e.a., «Overzicht», *T.P.R.*, 1989, 1793, nr. 146; Hamelink, P., *Het onroerend goed in de praktijk*, I.M.15, nr. 4.4.d.-e)

Overwegende dat wij ook de mening delen van de rechtsgeleerden die er de aandacht op vestigen dat een additionele toegang steeds een meerwaarde geeft aan een erf, al was het maar uit gemakkelijksheidsoogpunt (Kokelenberg, J. e.a., «Overzicht», *T.P.R.*, 1995, 662, in fine; de geriefelijkheid of het gemak van de erfdiensbaaerheid als nutsfactor zie men

ook: Dermagne, J.-M., *o.c.*, 457, die in dat verband steun vindt bij Cass., 16 mei 1952 Pas., I, 597);

Overwegende dat wij de restrictieve interpretatie van artikel 710bis ook baseren op de motivering dat het een afwijking betreft van het fundamenteel principe gehuldigd in artikel 1134 B.W.: de overeenkomst strekt de partijen (en hun rechtsoptvolgers) tot wet; dat de regelingen die afwijken van het gemene recht beperkend geïnterpreteerd moeten worden;

Overwegende dat de meer restrictieve interpretatie bovendien steun vindt in de parlementaire voorbereiding; dat immers de oorspronkelijke voorstellen, die ook de mogelijkheid inhielden om een erfdienstbaarheid af te schaffen, wanneer deze slechts een beperkt nut overhoudt, buiten verhouding met de lasten opgelegd aan het lijdend erf, door de Kamer, uit vrees voor een uiteenlopende rechtspraak bij de beoordeling van het relatieve nut, beperkt werden tot de huidige versie van artikel 710bis B.W. (voor een volledig overzicht van de wetsgeschiedenis zie Hubert, M.-F., *o.c.*, pp. 657 en 658 nrs. 1 t/m 6; Vanavermaete, P., «Grasduinen in landelijk zakelijk recht», *T.Agr.R.*, 1986, 80-82; Vuye, H., «De nutteloos geworden privaatrechtelijke erfdienstbaarheid: recente tendensen in België, Frankrijk en Nederland», *T.B.B.R.*, 1991, 324-325, nrs. 3 en 4);

Overwegende dat de vernauwing van het toepassingsgebied van artikel 710bis B.W. werd betreurd in de senaatscommissie (*Parl. St., Senaat*, 1982-83, nr. 403, 1 en 2) sommige auteurs terecht vragen deed stellen m.b.t. de praktische draagwijdte van het artikel (Derine, R. e.a., *o.c.*, l.c.) of zelfs de bedenking ontlokte dat men beter niet gelegificeerd had («een tekst waarvan men bij het indienen reeds wist dat hij tot problemen aanleiding kon geven, wordt door de wetgever nog slechter afgeleverd dan hij in zijn beginfase was»: Kokelenberg, J. e.a., «Overzicht», *T.P.R.*, 1989, nr. 146, p. 1796);

Overwegende dat inderdaad besloten mag worden dat met artikel 710bis B.W. de wetgever ons «een lege doos» heeft gegeven die geen dienst doet bij het oplossen van geschillen, wel bij het creëren ervan;

...

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 2 maart 1995

Onrechtmatige daad – Aansprakelijkheid – Zaken – Gebrek – Begrip – Niet per se een intrinsiek gebrek

Het middel van eiseres tegen het bestreden arrest (Hof Luik, 17 november 1993) wordt om de volgende redenen verworpen:

Wat betreft het tweede onderdeel:

«Overwegende dat het arrest de toepassingsvereisten van artikel 1384, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek omschrijft en vervolgens erop wijst dat 'de deskundige Jean Paulus, met volmacht van C. Chevalier, industrieel ingenieur die voor (eiser) optreedt, de schade als volgt heeft vastgesteld 'een bij de naaf afgebroken schroefblad (...); de schroefas was lichtjes uit balans en koppelingenplaten met de tussenas

waren lichtjes vervormd'; dat de aard van die schade strookt met de door de schipper gegeven versie van het ongeval, te weten een harde botsing tegen een hindernis (...), en ook met de versie van de heer H., te weten het voortstuwingssysteem heeft een onder water drijvend voorwerp of een ondiepe plaats geraakt (...); dat de schade te dezen geen andere oorzaak kan hebben; dat het gebrek van de Samber, dat tot die schade heeft geleid, is aangetoond';

«Dat uit die overwegingen volgt dat het arrest in feite vaststelt, op grond van de aan het hof van beroep voorgelegde gegevens, dat de waterweg een gebrek vertoont dat de schade heeft veroorzaakt;

«Dat het onderdeel feitelijke grondslag mist;

«Wat betreft het derde onderdeel:

«Overwegende dat het gebrek van de zaak waarvoor hij, die de zaak onder zijn bewaring heeft, krachtens artikel 1384, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, aansprakelijk is, niet per se een intrinsiek kenmerk van de zaak behoeft te zijn;

«Dat het onderdeel faalt naar recht».

(Voorzitter: de h. Sace – Rapporteur: mevr. Charlier – Openbaar ministerie: de h. Piret – Advocaat: mr. Van Ommeslaghe – In de zaak: Dienst voor de Scheepvaart t/ S.)

NOOT – Zie Cass., 13 mei 1993, *R.W.*, 1994-95, 1325, met noot.

Hof van Cassatie (1e Kamer), 13 juni 1996

Wegverkeer – Snelheid – Dubbele voorzichtigheid – Rijgedrag van een kind – Kan onvoorzienbare hindernis vormen

Het bestreden arrest (Hof Brussel, 3 januari 1994), dat oordeelt dat «een volwassene in zijn legitieme verwachtingen enkel verschalkt kan worden door het gedrag van een andere volwassene, maar niet door dat van een onvolwassen kind, waartegenover de dubbele voorzichtigheidsplicht geldt» (in casu een fietser), wordt wegens schending van de artt. 10.1, 1° en 3°, en 40.2 Wegverkeersreglement op de volgende gronden vernietigd.

«Overwegende dat niet uitgesloten is dat een weggebruiker in zijn legitieme verwachtingen wordt verschalkt door het gedrag van een kind tegenover wie een dubbele voorzichtigheidsplicht geldt;

«Dat het arrest dat zulks uitsluit, de in het onderdeel aangewezen wetbepalingen schendt.»

(Voorzitter: de h. Verougstraete – Rapporteur: de h. Boes – Openbaar ministerie: mevr. De Raeve – Advocaten: mrs. De Gryse en Bützler – In de zaak: Van E. t/ O. e.a.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 14 juni 1996

Rechten van de mens – Eerlijke behandeling van de zaak – Gezag van het strafrechtelijk gewijsde – Gelding tegenover derden – Behoudens tegenbewijs

Eisers middel tegen het bestreden arrest (Hof Bergen, 19 november 1992) wordt om de volgende redenen verworpen.

«Wat het eerste onderdeel betreft:

«Over het door verweerster aangevoerde middel van niet-ontvankelijkheid volgens hetwelk het onderdeel opkomt tegen een feitelijke beoordeling waarvoor de feitenrechter bevoegd is:

«Overwegende dat het arrest vaststelt dat het op 23 mei 1990 door de Politierechtbank te Bergen gewezen vonnis eiser vrijspreekt uit hoofde van de overtreding van artikel 8.3, tweede lid, van het Wegverkeersreglement; dat voornoemd vonnis vermeldt dat eiser 'beoogt het stuur scherp naar rechts te hebben moeten wenden teneinde een wagen te ontwijken die links uit de richting van Blaregnies kwam' en de telastlegging niet bewezen verklaart op grond 'dat uit de verklaring van (de verzekerde van verweerster) blijkt dat de versie van beklaagde heel geloofwaardig is';

«Overwegende dat het arrest nader toelicht dat eiser, tot staving van de tegen verweerster ingestelde vordering, beoogt 'dat definitief vaststaat (dat) hij geen schuld aan het ongeval heeft, (zodat) enkel nog hoeft te worden nagegaan of de verzekerde van verweerster een fout (heeft) begaan waarvoor hij aansprakelijk is'; dat het arrest dienaangaande beslist dat, aangezien noch de verzekerde van verweerster noch verweerster partij zijn geweest bij het vonnis van de politierechtbank, «het gezag van gewijsde van die strafrechtelijke beslissing niet aan verweerster kan worden tegengeworpen, omdat zij anders geen gelijke kansen zou krijgen om de door (eiser) geleverde bewijzen te weerleggen; dat derhalve alle feiten van de zaak moeten worden onderzocht, met inbegrip van de vraag naar de eventuele aansprakelijkheid van eiser';

«Overwegende dat het hof van beroep op grond van die vaststellingen en beschouwingen, door een feitelijke beoordeling heeft kunnen beslissen dat het gezag van gewijsde van het vonnis van 23 mei 1990 van de Politierechtbank te Bergen niet aan verweerster kon worden tegengeworpen;

«Dat het middel van niet-ontvankelijkheid gegrond is;

«Wat het tweede onderdeel betreft:

«Overwegende dat artikel 6, lid 1, van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden aan eenieder het recht toekent op een eerlijke behandeling van zijn zaak, bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen; dat zulks onder meer impliceert dat de partijen in een burgerlijk geding gelijke kansen moeten hebben om de door de overige partijen geleverde bewijzen te weerleggen;

«Overwegende dat het arrest op de in het antwoord op het eerste onderdeel weergegeven gronden vaststelt dat verweerster geen eerlijk proces zou krijgen, indien zij de mogelijkheid niet zou hebben om de feitelijke gegevens te betwisten waarop het vrijsprekend vonnis gegrond is;

«Dat het arrest aldus zijn beslissing naar recht verantwoordt;

«Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen.»

(Voorzitter: de h. Soce - Rapporteur: de h. Verheyden - Openbaar Ministerie: de h. Janssens de Bisthoven - advocaten: mrs. Gerard en De Bruyn - In de zaak: B.E./ N.V. A).

NOOT - Zie Cass., 15 februari 1991, *R.W.* 1991-92, 15 met conclusie van advocaat-generaal G. D'hoore, *R.C.J.B.*, 1992, 5, met noot van François Rigaux, Cass., 14 april 1994, *R.W.*, 1994-95, 829.

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid van de V.U.B; (coördinatie: prof. dr. M. van Damme)

Dit overzicht betreft de wetgeving bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van oktober 1996 en kwam tot stand met medewerking van G. Debersaques, V. De Saedeleer, P. Dufaux, R. Pascariello, G. Van Limberghen en L. Veny

Wijziging artikel 472 Sv.

Volgens artikel 472 van het Wetboek van Strafvordering moet binnen drie dagen na de uitspraak van een hof van assisen, bij weerspannigheid aan de wet, een uittreksel uit het veroordelend vonnis door de uitvoerder van de criminele vonnissen worden aangeplakt op een paal, die opgericht wordt in het midden van een openbaar plein van de hoofdplaats van het arrondissement waar de misdaad is gepleegd.

Daar die bepaling volkomen achterhaald is en het gebruik veeleer thuishoort bij de folklore dan dat het bijdraagt tot een degelijke rechtsbedeling, wordt zij door de wet van 4 augustus 1996 (*B.S.*, 1 oktober 1996) vervangen.

Het nieuwe artikel 472 van het Wetboek van Strafvordering bepaalt dat, binnen drie dagen na de uitspraak, een uittreksel uit het veroordelend vonnis door toedoen van de procureur-generaal of van zijn substituut, wordt gezonden aan de directeur van registratie en domeinen van de woonplaats van de weerspannige.

De wet van 4 augustus 1996 tot wijziging van artikel 472 van het Wetboek van Strafvordering is tien dagen na de dag van haar bekendmaking in het Belgisch Staatsblad in werking getreden.

V.D.S.

Arbeidsbescherming – Biologische agentia op het werk

Met het K.B. van 4 augustus 1996 (*B.S.*, 1 oktober 1996) betreffende de bescherming van de werknemers tegen de risico's bij blootstelling aan biologische agentia op het werk zorgt de overheid voor de (overigens zeer late) implementatie van een aantal richtlijnen van de Europese Gemeenschap betreffende deze materie. Richtlijn 90/679 diende uiterlijk op 28 november 1993 in ons recht te worden omgezet. De omzetting van de richtlijnen 93/88 en 95/30 diende respectievelijk tegen 30 april 1994 en 20 juli 1995 te zijn gebeurd.

De bepalingen van het besluit zijn van toepassing op de werkgevers en werknemers als bepaald in artikel 28 van het A.R.A.B. en slaan op alle werkzaamheden waarbij werknemers ten gevolge van het werk kunnen worden blootgesteld aan biologische agentia. Het besluit maakt onderscheid tussen vier gevaargroepen al naar gelang van het risico van infectie dat zij met zich brengen. De werkgevers dienen voor alle werkzaamheden waarbij zich een risico op blootstelling kan voordoen, de aard, de mate en de duur van de blootstelling te bepalen, teneinde elk risico te beoordelen en vast te stellen welke maatregelen dienen te worden genomen. De werkgever verricht de beoordeling in samenwerking met de arbeidsgeneesheer en de Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het werk.

Van de werknemers die bepaalde werkzaamheden verrichten waardoor ze kunnen worden blootgesteld aan biologische agentia, wordt door de werkgever een naamlijst bijgehouden. Deze lijst dient gedurende tien of in bepaalde gevallen zelfs gedurende dertig jaar te worden bijgehouden.

Een volgend hoofdstuk betreft de preventiemaatregelen. Indien het werk het toelaat, vervangt de werkgever het gebruik van gevaarlijke biologische agentia door een product dat niet of in ieder geval minder gevaarlijk is. Indien het niet mogelijk is blootstelling te voorkomen, dient de werkgever de risico's terug te brengen tot een zo laag mogelijk niveau als voor de bescherming van de gezondheid en de veiligheid van de werknemers noodzakelijk is. Het besluit somt daarenboven een groot aantal bijzondere preventiemaatregelen op die in bepaalde gevallen moeten worden nageleefd.

Daarenboven wordt in het besluit aandacht besteed aan de nodige hygiënische maatregelen. Zo moet de werkgever passende maatregelen nemen om te voorkomen dat wordt gegeten of gedronken in zones waar kans op besmetting met biologische agentia bestaat. Tevens dient hij te zorgen voor voldoende was- en toiletfaciliteiten, indien nodig uitgerust met oogdouches of huidantiseptica. Bovendien moet de werkgever de nodige persoonlijke beschermingsmiddelen aan de werknemers ter hand stellen.

Een volgend hoofdstuk handelt over de opleiding en voorlichting van de werknemers en van hun vertegenwoordigers. De werknemers en de leden van de Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het werk moeten de nodige opleiding krijgen betreffende mogelijke risico's voor de gezondheid, voorzorgsmaatregelen om blootstelling te voorkomen, hygiënische voorschriften, het dragen en gebruiken van beschermende kledij en de door de werknemers te nemen maatregelen ter voorkoming van incidenten.

Bovendien dient de werkgever schriftelijke instructies en zo nodig aanplakbiljetten te plaatsen waarop de procedure wordt vermeld, die moet worden gevolgd in geval van een ongeval. De werknemers die worden blootgesteld aan dergelijke stoffen, dienen zich aan een periodiek onderzoek te onderwerpen.

Het besluit behandelt voort de inenting die de werknemers moeten krijgen. De werkgever houdt in dat verband een naamlijst bij van werknemers die onderworpen zijn aan verplichte inenting. Het K.B. geeft vervolgens een opsomming van verplichte inenting (zo o.m. de inenting tegen tetanus, de inenting tegen tuberculose en de tuberculine-test en de niet-verplichte inenting tegen hepatitis B). Artikel 66 van het besluit geeft een opsomming van de taken van de arbeidsgeneesheer in het kader van deze inenting.

Ten slotte legt het besluit aan de werkgever de verplichting op om, indien er een risico bestaat voor de gezondheid of de veiligheid, alle relevante gegevens schriftelijk aan de met het toezicht belaste ambtenaar mee te delen.

P.N.D.

Bewaring van bepaalde titels aan toonder

In het Belgisch Staatsblad van 3 oktober 1996 werd het koninklijk besluit van 20 augustus 1996 tot wijziging van de regels inzake bewaring van bepaalde titels aan toonder bekendgemaakt. Dat besluit wijzigt, wat betreft het in open bewaarneming geven door de notaris van titels en effecten in geval van o.m. de afwezigheid van een akkoord tussen cliën-

ten of lasthebbers, het koninklijk besluit van 14 december 1935 betreffende de organisatie en de controle van de boekhouding van notarissen. Daarnaast wordt het koninklijk besluit van 2 augustus 1990 houdende het algemeen reglement op de gemeentelijke comptabiliteit gewijzigd op het vlak van het in open bewaarneming geven van niet-converteerbare effecten aan toonder.

Het koninklijk besluit van 20 augustus 1996 is op 1 december 1996 in werking getreden.

M.V.D.

Hoge Raad voor de Werkgelegenheid

Ter uitvoering van de wet van 22 december 1995 houdende de maatregelen tot uitvoering van het meerjarenplan voor werkgelegenheid wordt overgegaan tot de oprichting van een Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (K.B. van 24 september 1996, B.S., 4 oktober 1996). De Hoge Raad voor de Werkgelegenheid heeft tot taak alle relevante gegevens betreffende de werkgelegenheid, de arbeidsmarkt en de werkloosheid te verzamelen. Een vraag om advies kan bij de Raad aanhangig worden gemaakt door de minister van Tewerkstelling en Arbeid of, via de voorzitter, door een andere minister. De Raad kan ook op eigen initiatief beraadslagen over aangelegenheden die verband houden met de werkgelegenheid.

De Raad, die onder het voorzitterschap staat van de minister van Tewerkstelling en Arbeid, of een door deze minister aangewezen vice-voorzitter, bestaat uit 14 leden. Acht leden worden aangewezen bij in ministerraad overlegd besluit, op basis van hun bijzondere onderlegdheid en ervaring op het gebied van de werkgelegenheid. Zes leden worden aangewezen door de regeringen van de gewesten. Deze personen dienen aan dezelfde voorwaarden te beantwoorden.

De leden van de Raad mogen geen parlementsleden zijn, geen bestendig afgevaardigde of geen ambt van burgemeester of schepen van een gemeente van meer dan 30.000 inwoners uitoefenen. Ze mogen evenmin als kabinetslid bij een minister werken. Hun mandaat duurt vijf jaar en is hernieuwbaar.

De Hoge Raad voor de Werkgelegenheid stelt zelf een huishoudelijk reglement op waarin onder meer in een regeling wordt voorzien betreffende het aanwezigheidsquorum, de wijze van samenroeping, de wijze van beraadslaging, het eventueel toekennen van onkostenvergoedingen en het opstellen en bijhouden van de verslagen.

Het besluit is in werking getreden op 4 oktober 1996.

P.N.D.

Vreemdelingenwetgeving

Met het oog op de beheersing en de reglementering van de migratie (*Gedr. St., Senaat*, 1995-96, nr. 310/6,6) ondergaat de vreemdelingenwetgeving een aantal fundamentele wijzigingen door de wet van 15 juli 1996 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (*B.S.*, 5 oktober 1996, uitgestelde inwerkingtreding (zie art.

70) en overgangsbepalingen (zie de artt. 68-69)) en door de wet van 10 juli 1996 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (*B.S.*, 5 oktober 1996, uitgestelde inwerkingtreding (art. 9) met een overgangsbepaling (art. 8)).

De fundamentele doelstellingen van beide wijzigende wetten zijn, zoals ze worden aangegeven in de memorie van toelichting (*Gedr. St., Kamer*, 1995-96, nr. 364/1, 2 e.v.):

- het aanpassen van de interne regelgeving aan internationale verdragen en Europese normen, te weten inzonderheid enerzijds de Overeenkomst tot uitvoering van het Akkoord van Schengen van 14 juni 1985 tussen de Regeringen van de Staten van de Benelux Economische Unie, de Bondsrepubliek Duitsland en de Franse Republiek, betreffende de geleidelijke afschaffing van de controles aan de gemeenschappelijke grenzen, ondertekend te Schengen op 19 juni 1990 en goedgekeurd bij wet van 18 maart 1993 (*B.S.*, 15 oktober 1993, in werking getreden op 26 maart 1995) en anderzijds de Overeenkomst van Dublin van 15 juni 1990 betreffende de vaststelling van de Staat die verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielerzoek dat bij één van de lidstaten van de Europese Gemeenschappen wordt ingediend, goedgekeurd bij wet van 11 mei 1995 (*B.S.*, 30 september 1995);

- de versterking van de controle op de immigratie, zoals o.m. de uitbreiding van de mogelijkheid om de vreemdeling de toegang tot het grondgebied te ontfagen (artt. 6 en 11 van de wet van 15 juli 1996 wat de mogelijkheden van de teruggrijping en het bevel om het grondgebied te verlaten betreft), aanpassing van de detentieduur (zie evenwel artikel 69, § 3, wat het overgangsrecht betreft);

- de aanpassing van de asielprocedure o.m. m.b.t. het taalgebruik bij de behandeling van de asielaanvraag (art. 51/4 (nieuw), ingevoegd bij wet van 10 juli 1996), dat o.m. de taalkeuze conditioneert bij een later beroep bij de Raad van State;

- een wijziging van de reglementering betreffende de verwijdering van studenten (zie de artt. 49 e.v. van de wet van 15 juli 1996);

- een aantal technische aanpassingen aan de voornoemde wet van 15 december 1980;

- een wijziging en hertekening van de verplichtingen van het O.C.M.W., zoals inzonderheid de beperking van zijn taak tot het verlenen van dringende medische hulp indien het gaat om een vreemdeling die illegaal in het Rijk verblijft (art. 57, § 2 (nieuw) van de O.C.M.W.-wet),...

De bepalingen van beide wetten treden in werking op een door de Koning vast te stellen datum en uiterlijk op 1 mei 1997. In dit verband moet worden gewezen op de koninklijke besluiten van 25 september 1996 (*B.S.*, 12 oktober 1996) die de inwerkingtreding van sommige bepalingen van beide voornoemde wetten bepalen op 22 oktober 1996.

Behoudens die fundamentele wijzigingen, werden in het *Belgisch Staatsblad* van 12 oktober 1996 nog twee besluiten met betrekking tot de vreemdelingenwetgeving bekend gemaakt:

- het koninklijk besluit van 27 september 1996 tot wijziging van het koninklijk besluit van 19 mei 1993 tot regeling van de werking van en de rechtspleging voor de Vaste Beroepscommissie (inwerkingtreding op 22 oktober 1996) dat de procedure bij de Vaste Beroepscommissie voor vluchte-

lingen aanpast aan het nieuwe artikel 51/4, ingevoegd bij wet van 10 juli 1996, betreffende het taalgebruik. Artikel 5 van dit besluit bevat een overgangsregeling;

- het ministerieel besluit van 7 oktober 1996 tot wijziging van het ministerieel besluit van 17 mei 1995 houdende delegatie van bevoegdheid van de minister, inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (inwerkingtreding op 22 oktober 1996).

G.D.

Beurswetgeving – Informatieplicht van emittenten

In het Belgisch Staatsblad van 6 juli 1996 werden twee koninklijke besluiten betreffende de verplichtingen inzake de informatie van emittenten bekendgemaakt (zie deze kroniek, *R.W.*, 1996-97, 686). Eén van die besluiten wordt gewijzigd door het koninklijk besluit van 19 september 1996 (*B.S.*, 5 oktober 1996). Het betreft het koninklijk besluit van 3 juli 1996 over de verplichtingen inzake periodieke informatie van emittenten waarvan de financiële instrumenten zijn opgenomen in de eerste markt van een effectenbeurs. Met de wijziging van dat besluit wordt beoogd het de Commissie voor het Bank- en Financieelwezen mogelijk te maken niet alleen de emittenten, maar ook de commissarissen-revisoren te ondervragen teneinde de doeltreffendheid van de controle, de kwaliteit van de informatie en de bescherming van de beleggers te verzekeren.

Het koninklijk besluit van 19 september 1996 is in werking getreden op de dag waarop het is bekendgemaakt, zijnde 5 oktober 1996.

M.V.D.

Pan-Europese aandelenmarkt – EASDAQ

In het Belgisch Staatsblad van 2 juli 1996 werd het koninklijk besluit van 10 juni 1996 bekendgemaakt houdende de oprichting en organisatie van EASDAQ, wat staat voor European Association of Securities Dealers Automated Quotation (zie deze kroniek, *R.W.*, 1996-97, 685). In de loop van de maand oktober 1996 werden een aantal besluiten bekendgemaakt welke een gevolg zijn van de oprichting van EASDAQ. Hierna volgt een overzicht van die besluiten.

1. Het ministerieel besluit van 27 september 1996 (*B.S.*, 5 oktober 1996) keurt de statuten goed van de EASDAQ N.V., welke is erkend bij het koninklijk besluit van 30 juni 1996 (*B.S.*, 6 juli 1996, zie deze kroniek, *R.W.*, 1996-97, 686).

2. De melding van de transacties in financiële instrumenten toegelaten tot de verhandeling op EASDAQ dient te gebeuren aan de marktautoriteit van EASDAQ. Deze verplichting diende te worden geregeld voor de bemiddelaars naar Belgisch recht en de in België gevestigde bijkantoren van bemiddelaars naar het recht van landen die niet behoren tot de Europese Gemeenschap. Daartoe brengt het koninklijk besluit van 8 oktober 1996 (*B.S.*, 26 oktober 1996) een aantal wijzigingen aan in het koninklijk besluit van 25 februari 1996 over de melding van transacties in financiële instrumenten en over de bewaring van gegevens.

3. Twee ministeriële besluiten van 15 oktober 1996 (*B.S.*, 26 oktober 1996) keuren respectievelijk het reglement en het marktreglement van EASDAQ goed.

4. Het ministerieel besluit van 18 oktober 1996 (*B.S.*, 26 oktober 1996) vult de in artikel 1 van het ministerieel besluit van 3 mei 1996 vervatte lijst van de Belgische gereglementeerde markten aan met de vermelding van de EASDAQ. Dit besluit is, zoals de overige op 26 oktober 1996 bekendgemaakte maatregelen met betrekking tot EASDAQ, in werking getreden op de dag van die bekendmaking.

M.V.D.

Export Vlaanderen

Het decreet van 24 juli 1996 (*B.S.*, 5 oktober 1996) wijzigd een aantal bepalingen van het decreet van 23 januari 1991 tot oprichting van de Vlaamse Dienst voor de Buitenlandse Handel. Het opschrift van het decreet van 23 januari 1991 wordt vervangen door «Decreet tot oprichting van Export Vlaanderen». De openbare instelling met rechtspersoonlijkheid die is opgericht, draagt de naam «Export Vlaanderen». Haar opdracht bestaat erin de export vanuit Vlaanderen te bevorderen. Daartoe zal zij aan de ondernemingen kwalitatief hoogstaande diensten aanbieden om hen in hun exportactiviteiten te begeleiden, te ondersteunen en te stimuleren.

Het programma van de acties die een instelling in het buitenland organiseert, dient vooraf door de Vlaamse regering te worden goedgekeurd. De raad van bestuur bestaat uit twaalf leden die worden benoemd en ontslagen door de Vlaamse regering. De Vlaamse regering benoemt tevens de voorzitter en de ondervoorzitter onder de leden van de raad van bestuur. De Vlaamse overheid en de Vlaamse particuliere sector worden in de raad van bestuur vertegenwoordigd door telkens zes leden. De leden van de raad van bestuur die de particuliere sector vertegenwoordigen, worden benoemd voor vijf jaar. Evenwel neemt het mandaat van de leden die de Vlaamse overheid vertegenwoordigen, een einde bij het ontslag van de Vlaamse regering.

De algemeen directeur wordt, lastens de begroting van de instelling en na advies van de raad van bestuur, door de Vlaamse regering op contractuele basis aangeworven en ontslagen. Hij is bevoegd voor alle aangelegenheden die niet door dit decreet zijn opgedragen aan de raad van bestuur, alsook voor het dagelijks bestuur van de instelling. Tevens is hij belast met de voorbereiding en de uitvoering van de beslissingen van de raad van bestuur. Met raadgevende stem neemt hij deel aan de vergaderingen van de raad van bestuur.

Binnen de perken van de kredieten ingeschreven op de begroting van de Vlaamse Gemeenschap worden op de begroting van de instelling gelden ingeschreven die de Vlaamse regering of de instelling kan aanwenden ter ondersteuning van de activiteiten van ondernemingen die bijdragen tot de bevordering van de uitvoer.

De Vlaamse regering dient de datum te bepalen waarop de onderscheiden bepalingen van het decreet van 24 juli 1996 in werking treden.

R.P.

Instellingen voor schuldbemiddeling

Het decreet van 24 juli 1996 (*B.S.*, 5 oktober 1996) bevat de regeling tot erkenning, in de Vlaamse Gemeenschap, van

de instellingen voor schuldbemiddeling, als bepaald in artikel 1, 13°, van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet. Terwijl de federale overheid in de aangehaalde wet een aantal minimumnormen in materies van consumentenkrediet heeft vastgesteld, behoort het verlenen van machtiging aan instellingen voor schuldbemiddeling tot de bevoegdheid van de Gemeenschappen (vgl. *Gedr. St.*, *VI. Parl.*, *B.Z.*, 1995, nr. 73/1, 2).

Voor erkenning komen enkel die instellingen in aanmerking die ten behoeve van de schuldbemiddeling, eensdeels een maatschappelijk werker ter beschikking hebben, die daartoe een gespecialiseerde opleiding heeft gevolgd of nuttige ervaring kan voorleggen, en, anderdeels, het bewijs leveren hetzij een doctor of licentiaat in de rechten, met dezelfde bijkomende kwalificaties als de maatschappelijk werker, in dienst te hebben, hetzij een overeenkomst met een dergelijke persoon of de Orde van Advocaten van de balie te hebben gesloten (artikel 5), krachtens artikel 6 komen bovendien voor erkenning in aanmerking de O.C.M.W. en de door de Vlaamse regering erkende instellingen voor algemeen welzijnswerk. Onder de strikte voorwaarden in artikel 8 vermeld, kan de Vlaamse regering de erkenning weigeren, niettegenstaande de decretale voorwaarden door een instelling worden vervuld. De erkenning wordt initieel toegekend voor een periode van drie jaar en is vervolgens hernieuwbaar voor periodes van zes jaar.

Opdat de instellingen hun erkenning behouden, maken zij in hun briefwisseling melding van hun erkenning als schuldbemiddelaar en het erkenningsnummer, stellen zij de Vlaamse regering onverwijld in kennis van statutaire wijzigingen, de stopzetting van de schuldbemiddelingsactiviteiten of het niet meer vervullen van de erkenningsvoorwaarden, maken zij in het eerste trimester volgend op het einde van het boekjaar een jaarverslag en onderwerpen zij zich aan het uitgeoefende toezicht (artikel 9); in de uitvoering van hun activiteiten gebruiken zij de door de Vlaamse regering ontworpen modelovereenkomsten. Uiteraard kan, overeenkomstig de regels van artikel 10, de erkenning onmiddellijk worden ingetrokken, indien de bepalingen van het decreet niet worden nageleefd.

De nadere regels betreffende de procedure voor de aanvraag tot erkenning en de hernieuwing ervan, alsook voor de bekendmaking van beide, worden bij besluit van de Vlaamse regering vastgesteld (artikel 3); er wordt tevens in een beroepsprocedure voorzien.

Het decreet treedt in werking op de door de Vlaamse regering te bepalen datum.

L.V.

Alternierende tewerkstelling/opleiding jongeren

De wet van 4 augustus 1996 (*B.S.*, 9 oktober 1996) sluit de mogelijkheid uit voor werkgevers die in aanmerking komen voor de verminderde socialezekerheidsbijdragen om, bijkomend op de voordelen bepaald in het K.B. nr. 495 van 31 december 1986, vermindering van socialezekerheidsbijdragen voor dezelfde werknemers te krijgen met toepassing van artikel 35 van de wet van 29 juni 1981 houdende algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers.

Het K.B. nr. 495 kent aan de werkgever die de bedoelde jongeren tewerkstelt en die aan de overige voorwaarden van het K.B. beantwoordt, vrijstelling van socialezekerheidsbij-

dragen toe. Artikel 35 van de wet van 29 juni 1981 voorziet in eenzelfde mogelijkheid. De besproken wet van 4 augustus 1996 bepaalt dat de toekenning van een dergelijk voordeel voor dezelfde werknemers slechts één keer kan gebeuren.

De wet treedt in werking op 1 januari 1997.

P.N.D.

Beroepsziekten – Administratieve procedure

De wijze waarop de aanvragen om schadeloosstelling of om herziening van reeds toegekende vergoedingen bij het Fonds voor de Beroepsziekten worden ingediend en onderzocht, wordt met ingang van 1 oktober 1996 vastgesteld bij koninklijk besluit van 26 september 1996 (*B.S.*, 9 oktober 1996). Het voorheen geldende K.B. van 15 juni 1971 wordt opgeheven.

Om ontvankelijk te zijn moet een aanvraag om schadeloosstelling of om herziening ontvankelijk bij het fonds worden ingediend door middel van een daartoe gratis ter beschikking gesteld formulier, vergezeld zijn van de gevraagde bewijsstukken en door de getroffene worden gewaarmerkt, gedateerd en ondertekend. Wanneer een arbeidsgeneesheer aangifte doet van een geval van een op de lijst voorkomende beroepsziekte, nodigt het Fonds de betrokken werknemer uit om een aanvraag in te dienen. De aanvraag, ingediend door sommige personeelsleden van de provinciale en plaatselijke overheidsdiensten geldt als aanvraag in de werknemersregeling.

Op advies van het hoofd van zijn medische dienst stelt het Fonds de datum vast waarop de getroffene zich in geval van tijdelijke arbeidsongeschiktheid opnieuw dient aan te melden voor een medisch onderzoek.

Betreft de aanvraag een beroepsziekte die niet op de lijst voorkomt, dan wordt zij onderzocht door een daartoe opgerichte «Commissie open systeem».

Het Fonds maakt gebruik van het Rijksregister van de natuurlijke personen en treft voor het overige alle nodige maatregelen om de vereiste informatie in te winnen.

Zodra het Fonds het onderzoek heeft beëindigd, neemt het een beslissing waarbij het enkel rekening houdt met de gegevens die hem uiterlijk op de dag van het laatste medisch onderzoek ter kennis zijn gebracht. De beslissing is gemotiveerd en wordt per aangetekend schrijven ter kennis gebracht van de getroffene of zijn rechthebbenden.

Een beslissing die aanleiding geeft tot een vermindering van tevoren toegekende vergoedingen, heeft ten vroegste uitwerking op de daartoe vastgestelde datum.

G.VL.

Landinrichting

Ter uitvoering van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij, stelt het besluit van de Vlaamse regering van 6 juni 1996 (*B.S.*, 16 oktober 1996) een aantal nadere regels vast betreffende de landinrichting. Die regels moeten, blijkens de considerans van het besluit, de Vlaamse regering in staat stellen «experimentele landinrichtingsprojecten uit te voeren waarvan de evaluatie het mogelijk moet maken een definitieve regeling inzake de landinrichting tot stand te brengen».

Daartoe voorziet het besluit in de oprichting van een aantal adviesorganen en wordt een procedure uitgewerkt inzake het opmaken van het landinrichtingsplan, bestaande uit een richtplan en een of meer inrichtingsplannen, en inzake het uitvoeren van de daarin vervatte maatregelen.

Het overeenkomstige besluit van 26 april 1990 wordt opgeheven. De landinrichtingsprojecten, aangevat op grond van dat besluit, worden afgewerkt volgens de bepalingen van het nieuwe besluit. De goedkeuring van de landinrichtingsprojecten Leie en Schelde en Grote Netegebied en de goedkeuring van de richtplannen betreffende de landinrichtingsprojecten Noordoost-Limburg en De Westhoek worden geacht in overeenstemming te zijn met de bepalingen van het nieuwe besluit.

Het besluit van 6 juni 1996 is in werking getreden op de tiende dag na die van de bekendmaking ervan in het Belgisch Staatsblad.

V.D.S.

Sociaal statuut zelfstandigen – Bijdrageregeling voor bijberoepen en gepensioneerden

Personen die hun zelfstandig beroep als bijberoep of als gepensioneerde uitoefenen, krijgen een bijdragevrijstelling of vermindering wanneer hun zelfstandige bedrijfsinkomsten een bepaalde grens niet te boven gaan. De beroepsbezigheid van de zelfstandige wordt geacht een bijberoep uit te maken, indien hij daarnaast gewoonlijk en hoofdzakelijk een beroepsactiviteit in een andere hoedanigheid verricht of, wanneer daaraan een einde is gekomen, hij een sociale zekerheidsuitkering geniet die het bedrag van het pensioen van een alleenstaande zelfstandige bereikt. Het K.B. van 10 juli 1996 (*B.S.*, 17 oktober 1996) bevat een nieuwe versie van deze regeling die uitwerking heeft met ingang van 1 januari 1995, en die specificeert dat het gaat om het minimumpensioen van een zelfstandige.

In geval van begin van bezigheid mocht het RSVZ de betrokkenen op hun verzoek een voorlopige toelating verlenen om geen of verminderde voorlopige bijdragen te betalen. Voor aanvragen die vanaf 1 juli 1996 worden ingediend, wordt die bevoegdheid overgedragen aan de socialeverzekeringskas waarbij zij zijn aangesloten.

G.VL.

Sociaal statuut zelfstandigen – Achterstallige bijdragen

De jaarlijkse socialezekerheidsbijdragen voor zelfstandigen zijn bij vierden verschuldigd voor ieder kalenderkwartaal waarin de zelfstandige zijn beroepsactiviteit uitoefent of aanvangt. Elke kwartaalbijdrage moet worden betaald uiterlijk de laatste dag van het kwartaal waarop zij betrekking heeft op straffe van een verhoging met drie procent per kwartaal. Vanaf het kwartaal waarin de betrokkene wordt gedagvaard tot betaling van bijdragen, wordt die verhoging niet meer toegepast.

Ingeval de zelfstandige op het einde van een kalenderjaar bijdragen die in de loop van dat jaar voor het eerst van hem werden gevorderd, niet of niet volledig heeft betaald, wordt op 1 januari van het daaropvolgende kalenderjaar voortaan tevens een eenmalige bijkomende verhoging van zeven procent toegepast op het niet-betaalde gedeelte der

bijdragen, ook al is de betrokkene gedagvaard (K.B. 10 juli 1996, *B.S.*, 17 oktober 1996).

Bijzondere modaliteiten zijn uitgewerkt voor de gevallen waarin de zelfstandige zijn bezigheid aanvangt of hervat.

De nieuwe verhoging wordt voor de eerste maal toegepast met betrekking tot bijdragen die in de loop van 1996 voor het eerst zijn opgevorderd. Het RSVZ kan beslissen af te zien van de betaling ervan.

G.VL.

Overheidsopdrachten – Uitvoeringsbepalingen

De wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten en sommige opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten (*B.S.*, 22 januari 1994, hierna te noemen de Overheidsopdrachtenwet), heeft als doel het opzetten van een doorzichtige en coherente reglementering voor de gunning van overheidsopdrachten en sommige andere opdrachten (advies van de Raad van State, afdeling wetgeving, *B.S.*, 18 oktober 1996, 26855). Zij onderscheidt daartoe drie verschillende gunningssystemen:

1° de algemene reglementering inzake de «klassieke» overheidsopdrachten voor werken, leveringen en diensten en de concessies van openbare werken (boek I, titels II en III van de wet);

2° de algemene reglementering inzake de nutssectoren (water en energie, vervoer, telecomunicaties) die betrekking heeft op de overheidsopdrachten uitgaande van overheidsinstellingen en overheidsbedrijven in deze sectoren (boek I, titel IV van de wet);

3° de bijzondere reglementering inzake dezelfde nutssectoren, die betrekking heeft op bepaalde opdrachten uitgaande van privé-ondernemingen met bijzondere of exclusieve rechten en van overheidsbedrijven bij hun taken die niet van openbare dienst zijn (boek II van de wet).

Ter verdere uitvoering van deze nieuwe regeling, verschenen in het *Belgisch Staatsblad* van respectievelijk 18 en 24 oktober 1996 twee uitvoeringsbesluiten.

1° Het koninklijk besluit van 26 september 1996 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten en van de concessies voor openbare werken (*B.S.*, 18 oktober 1996, inwerkingtreding op een dag te bepalen door de Koning) geeft uitvoering aan artikel 1, § 1, tweede lid, van de Overheidsopdrachtenwet en betreft derhalve enkel de overheidsopdrachten bedoeld in boek I van de wet en dus niet de andere opdrachten welke het voorwerp uitmaken van boek II ervan (advies Raad van State, afdeling wetgeving, *B.S.*, 18 oktober 1996, 26855). Het koninklijk besluit werd grotendeels overgeschreven van de vroegere besluiten, nl. het koninklijk besluit van 22 april 1977 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten (*B.S.*, 26 juli 1977), het koninklijk besluit van 14 november 1979 betreffende de algemene voorwaarden van gunning van overheidsopdrachten bij wege van concessie van bouwwerken (*B.S.*, 17 november 1979) en het koninklijk besluit van 18 mei 1981 betreffende de algemene voorwaarden van gunning van overheidsopdrachten bij wege van promotieovereenkomst van werken en leveringen (*B.S.*, 16 juni 1981). De bijlage is de herschikte transcriptie van het ministerieel besluit van 10 augustus 1977 houdende vaststelling van de algemene aannemingsvoorwaarden van de over-

heidsopdrachten van werken, leveringen en diensten (*B.S.*, 8 september 1977).

Dit besluit van 26 september 1996 bevat (verslag aan de Koning, *B.S.*, 18 oktober 1996, 26831) een geheel van voorschriften over vier titels verdeeld, respectievelijk handelend over de algemene bepalingen voor alle overheidsopdrachten, aanvullende bepalingen voor de overheidsopdrachten voor aanneming van werken en leveringen bij wege van een promotieovereenkomst, aanvullende bepalingen voor de concessies voor openbare werken en de slotbepalingen. Het verslag aan de Koning en het reeds aangehaalde advies van de Raad van State, afdeling wetgeving, laten een eerste analyse van deze bepalingen toe (*B.S.*, 18 oktober 1996, 26830-26867);

2° Het koninklijk besluit van 14 oktober 1996 betreffende het voorafgaand toezicht en de overdracht van bevoegdheid inzake de gunning en de uitvoering van overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten en inzake de toekenning van concessies voor openbare werken op federaal niveau (*B.S.*, 24 oktober 1996, inwerkingtreding op een door de Koning te bepalen datum) geeft uitvoering aan artikel 6, derde lid, en artikel 13, tweede lid, van de Overheidsopdrachtenwet. De nieuwe regeling komt in de plaats van die van het koninklijk besluit van 13 december 1977 betreffende het overdragen van bevoegdheid inzake de gunning en de uitvoering van de overheidsopdrachten voor aannemingen van werken, leveringen en diensten (*B.S.*, 21 december 1977), dat wordt opgeheven (art. 12).

Het koninklijk besluit van 14 oktober 1996 omvat twee delen:

- hoofdstuk II bevat, ter uitvoering van het genoemde artikel 6, derde lid, van de Overheidsopdrachtenwet, een regeling van voorafgaand toezicht op de overheidsopdrachten en sommige opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten en de gunning van opdrachten voor rekening van instellingen welke, op federaal niveau, onder het hiërarchisch gezag van een minister staan. In essentie wordt aangesloten bij de bepalingen van de artikelen 51 en 52 van het hiervoor genoemd koninklijk besluit van 22 april 1977;

- het derde hoofdstuk bevat de voorwaarden waaronder de bevoegdheden inzake de gunning en de uitvoering van overheidsopdrachten en van concessies voor openbare werken kunnen worden overgedragen. De nieuwe regeling sluit nauw aan bij en neemt een aantal bepalingen over van het voornoemde, op te heffen koninklijk besluit van 13 december 1977.

Voor een eerste analyse wordt de lezer andermaal verwezen naar het (omstandige) verslag aan de Koning en het advies van de Raad van State, afdeling wetgeving, in het *Belgisch Staatsblad*, 24 oktober 1996, 27281-27288.

G.D.

Beurswetgeving – Eerste markt

Het koninklijk besluit van 7 oktober 1996 (*B.S.*, 19 oktober 1996) wijzigd het koninklijk besluit van 22 december 1995 betreffende de opneming van financiële instrumenten in de eerste markt van een effectenbeurs. De wijzigingen strekken er in essentie toe de financiële gevolgen van de opneming in de eerste markt van de Effectenbeurs van Brussel aan te passen teneinde haar aantrekkelijker te maken voor de uitgevende instellingen van obligaties en van certificaten

gecreëerd ter vertegenwoordiging of als tegenwaarde van obligaties, alsmede voor de kleine en middelgrote ondernemingen. Op die wijze wordt tevens naar een verbetering van de concurrentiële positie ten opzichte van buitenlandse beurzen gestreefd.

Het koninklijk besluit van 7 oktober 1996 heeft reeds uitwerking gekregen met ingang van 1 januari 1996.

M.V.D.

Vlaamse begroting

Het decreet van 8 juli 1996 houdende bepalingen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 1996 (*B.S.*, 19 oktober 1996) brengt op verschillende maatschappelijke domeinen wijzigingen aan in de geldende wetgeving; het decreet volgt hierbij de klassieke indeling van soortgelijke begeleidende maatregelen die in het verleden werden genomen.

Inzake leefmilieu bevatten de artikelen 1 tot en met 3 wijzigingen van de wet van 26 maart 1971 op de bescherming van oppervlaktewateren tegen verontreiniging; het betreft inzonderheid nadere regels m.b.t. de technische kwaliteitsbewaking en de kleinschalige rioolwaterzuiveringsinstallaties. Op het vlak van het gewestelijk milieuplan bepaalt artikel 4 van het decreet tot wijziging van artikel 2.1.9, § 4, van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, de termijn en de gevolgen van het niet-naleven van de termijn tot indienen van het met redenen omkleed advies door de gemeenteraad.

Met uitzondering van de nominatim opgesomde instellingen voeren alle publiekrechtelijke instellingen die afhangen van de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest een geïntegreerde budgettaire en economische begroting (artikel 5); de Vlaamse regering legt hiertoe de regels en het plan vast en beschikt uiterlijk op 15 maart volgend op het begrotingsjaar over de overeenstemmende jaarrekening.

Artikel 9 vervangt het omvangrijke artikel 80 van de Huisvestingscode; hierdoor moet de financiering van infrastructuurwerken en socialewoningbouwprojecten mogelijk worden gemaakt via de BEVAK-formule, rekening houdend met de gewijzigde vraag naar woningen en flats met serviceleuning (*Gedr. St., VI. Parl.*, 1995-96, nr. 300/1, 6).

Met betrekking tot het stedelijk beleid wordt artikel 39, § 1, tweede lid, van het decreet van 22 december 1995 tot begeleiding van de begroting 1996, houdende de vaststelling van de verschuldigde sommen bij wanbetaling gewijzigd. Bovendien vult artikel 11 van het decreet artikel 40 van het decreet van 22 december 1995 met een zesde paragraaf aan, luidens welke de ambtenaren die belast zijn met de uitvoerbaarverklaring van de heffing, onder bepaalde voorwaarden en in bepaalde omstandigheden hiervan ontheffing kunnen verlenen.

Wat de culturele sector ten slotte betreft, wordt artikel 7, § 1, 3, van het decreet van 19 juni 1978 betreffende het Nederlandstalig openbaar bibliotheekwerk, voor het huidige begrotingsjaar opgeschort, terwijl artikel 10, § 1, 2, van het decreet van 24 juli 1991 betreffende de erkenning en subsidiëring van de Nederlandstalige culturele centra, de nieuwe diplomavooraanvoorwaarden voor de cultuurfunctionarissen vaststelt.

Tenzij anders bepaald, zijn de bepalingen van het decreet in werking getreden op 1 juli 1996.

L.V.

Beslag, delegatie en overdracht van loon – Bericht

Het K.B. van 10 oktober 1996 (*B.S.*, 22 oktober 1996) stelt het model vast van het bericht van beslag, het bericht van delegatie en het bericht van overdracht van loon. Zo wordt bijvoorbeeld het bericht van beslag opgemaakt in drievoud op wit papier van 12,2 cm bij 20 cm. Het eerste exemplaar is gekartonneerd en is gemerkt «A», het tweede «B» en het derde «C». De schikking van alle betrokken modellen moet gebeuren overeenkomstig het model dat gevoegd is bij het besluit.

Het K.B. van 5 oktober 1982 tot vastlegging van het model van bericht van beslag, gewijzigd bij het K.B. van 11 mei 1983, wordt opgeheven. Het K.B. van 10 oktober 1996 treedt in werking de eerste dag van de derde maand volgend op die gedurende welke het in het Belgisch Staatsblad is bekendgemaakt.

V.D.S.

Grond- en pandenbeleid

In het Belgisch Staatsblad van 25 oktober 1996 werd het besluit van de Vlaamse regering van 24 juli 1996 bekendgemaakt houdende de tegemoetkoming van het Vlaamse Gewest voor maatregelen in het kader van het grond- en pandenbeleid.

Binnen de perken van de daartoe op de begroting van de Vlaamse Gemeenschap beschikbare kredieten kunnen tegemoetkomingen worden toegekend voor maatregelen in het kader van een grond- en pandenbeleid. Om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming moet het project een voorbeeldfunctie voor de inrichting van het gemeentelijk grondgebied hebben en leiden tot ingrepen die bijdragen tot de uitvoering van een goedgekeurd bijzonder plan van aanleg dat een functionele verwevenheid beoogt.

De initiatiefnemer kan tevens een tegemoetkoming krijgen voor de verwerving in eigendom indien dergelijke verwerving vereist is om het project uit te voeren. De tegemoetkoming voor verwerving bedraagt hetzij 50%, hetzij 70%.

Er kan een tegemoetkoming worden toegekend voor het actualiseren en het jaarlijks bijwerken van de gemeentelijke inventaris van ongebouwde percelen. Een gemeente kan eveneens een tegemoetkoming krijgen voor een herverkavelingsinitiatief als deze herverkaveling effectief bijdraagt tot de uitvoering van een bijzonder plan van aanleg.

Indien Vlaamse provincies samenwerken om een eenvoudige methode te ontwikkelen voor de registratie van gegevens met het oog op de uitbouw van een grond- en pandenbank, kunnen deze provincies gezamenlijk een tegemoetkoming van 500.000 frank krijgen voor de ontwikkeling van die methode.

Het besluit van 24 juli 1996 bevat geen specifieke bepaling van inwerkingtreding.

R.P.

Vierde Wereldvrouwenconferentie – Controle op de toepassing van resoluties

De wet van 6 maart 1996 (*B.S.*, 31 oktober 1996) schrijft voor dat de Regering jaarlijks aan de federale kamers verslag uitbrengt over het beleid gevoerd overeenkomstig de doelstellingen van de vierde Wereldvrouwenconferentie die

in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad. Bij de redactie van dat verslag moet zoveel mogelijk rekening worden gehouden met de besluiten die werden geformuleerd door het Forum van de niet-gouvernementele organisaties, dat gelijktijdig met de Wereldvrouwenconferentie in China werd gehouden.

Verder moet zowel de minister of staatssecretaris die bevoegd is voor het gelijke-kansenbeleid voor mannen en vrouwen, als die welke bevoegd is voor ontwikkelingssamenwerking, de federale kamers jaarlijks een specifiek verslag bezorgen over hun departement. Deze verslagen houden een evaluatie in van de maatregelen die werden genomen.

R.P.

Stedenbouw en ruimtelijke ordening – Vlaamse Commissie Ruimtelijke Ordening

Bij besluit van de Vlaamse regering van 15 oktober 1996 houdende instelling en werking van de Vlaamse Commissie Ruimtelijke Ordening (*B.S.*, 31 oktober 1996, onmiddellijke inwerkingtreding) wordt een Vlaamse Commissie voor Ruimtelijke Ordening opgericht, belast met het verstrekken van advies aan de Vlaamse regering of de Vlaamse minister bevoegd voor de ruimtelijke ordening, in de gevallen (zie de artt. 8, §§ 2 tot 4, en art. 9) bepaald door het decreet houdende de ruimtelijke planning (*B.S.*, 27 juli 1996, zie «Wetgeving in kort bestek», *R.W.*, 1996-97, 689).

Het vroegere besluit van 26 oktober 1983 (*B.S.*, 1 februari 1984), tijdelijk opgeschort bij besluit van 6 juli 1994 (*B.S.*, 24 september 1994) tot 1 maart 1995, wordt opgeheven.

G.D.

BOEKEN

N. VERHEIJ en H.G. LUBBERDINK, *Algemene wet bestuursrecht (derde tranche)*, W.E.J. Tjeenk Willink, Zwolle, 1996, IX-182 pp.

In de serie «Studiepockets staats- en bestuursrecht» verscheen onder nummer 29 een commentaar op de derde tranche van de Nederlandse Algemene Wet Bestuursrecht (afgekort «Awb»). Deze derde tranche werd op 6 februari 1996 door de Tweede Kamer aangenomen en zal in 1997 in werking treden. Het hier besproken boek betreft derhalve komend recht. Dat verklaart waarom de auteurs ervoor geopteerd hebben uit te gaan van de vermoedelijke definitieve nummering van de artikelen van de derde tranche. Achteraan in het boek is wel een transponeringstabel gevoegd met daarin de «oude» nummering, zoals die in de parlementaire stukken is gebruikt (door de auteurs de «hotelkamernummering» genoemd) en de «nieuwe», zij het op het ogenblik van publicatie van het boek nog officiële nummering.

In hun voorwoord menen de auteurs een aantal waarschuwingen te moeten richten tot de lezer omdat zij vinden «dat de lezer moet weten uit welke hoek de wind waait». Zo wijzen ze erop dat het boek niet pretendeert een diepgaande behandeling van alle onderwerpen van de derde tranche te bevatten. Uiteraard is dat niet zo aangezien aan elk van die onderwerpen apart een uitgebreide studie valt te wijden. Dat neemt nochtans niet weg dat de auteurs de onderscheiden onderwerpen op een systematische en daardoor overzichtelijke wijze behandelen en dat zij zich daarbij niet beperken tot louter het weergeven van de in de derde tranche opgenomen regeling, maar dat zij die regeling tevens inpassen in de literatuur en de jurisprudentie daarover. Dat maakt dat het consulteren van dit boek

een dubbel voordeel heeft: eensdeels wordt de lezer op een duidelijke manier op de hoogte gebracht van de inhoud van de derde tranche, anderdeels krijgt hij een goed overzicht van de Nederlandse rechtspraak en rechtsleer met betrekking tot de in de derde tranche aan bod komende onderwerpen.

De auteurs waarschuwen de lezer voorts voor het feit dat zij, als secretarissen van de Commissie Scheltema, nauw betrokken zijn geweest bij het tot stand komen van het wetsvoorstel dat tot de derde tranche heeft geleid en dat bijgevolg hun kijk op de zaak «onvermijdelijk gekleurd» is. De betrokkenheid van de auteurs bij het tot stand komen van de derde tranche is volgens recensent nochtans eerder een voordeel dan een nadeel, zeker in een werk als het voorliggende dat een eerste commentaar beoogt te geven op nieuwe wetgeving en waarbij het van groot nut kan zijn gemakkelijk op de hoogte te geraken van de betekenis welke de wetgever heeft willen hechten aan bepaalde onderdelen van de nieuwe normering.

De auteurs beperken zich tot de derde tranche van de Awb. Zij doen dat echter niet zonder een voorafgaand overzicht te geven van de diverse stadia van de totstandkoming van de Awb, waarvan de eerste en de tweede tranche reeds op 1 januari 1994 in werking zijn getreden. Op zich is dat al een positief punt, ermee rekening houdend dat het wetgevingsproces met betrekking tot de Awb een toch wel gecompliceerd verloop heeft gekend. Men zal weliswaar in het boek niet lezen om welke reden men het nodig heeft geacht de verschillende gedeelten van de Awb als «tranches» te bestempelen, maar wel – en dat is belangrijker – zal men vernemen hoe die tranches zich tot elkaar verhouden en wat het opzet ervan is.

De inhoud van het boek is, zoals de derde tranche, vrij verscheiden van aard. Zo worden, om redenen die verband houden met de systematiek van de Awb, de subsidies en de beleidsregels bestudeerd en wordt aandacht besteed aan de handhaving van het bestuursrecht, zijnde een aangelegenheid waarvoor reeds vroeger een hoofdstuk was voorbehouden in de Awb. Een gedeelte van de derde tranche vindt zijn oorsprong in commentaren op de eerste tranche volgens welke in die tranche onvoldoende aandacht zou zijn besteed aan de verhouding tussen bestuursorganen onderling. Gevolg daarvan is dat wij in het hier besproken boek worden geconfronteerd met lezenswaardige stukken over rechtsfiguren als het mandaat en de delegatie, alsmede over de goedkeuring, de schorsing en de vernietiging van besluiten.

Het boek bevat, naast de reeds vermelde transponeringstabel, nog een jurisprudentie- en wetsartikelenregister, waarna nog een trefwoordenregister volgt. Een en ander bevestigt het feit dat het hier besproken werk oneer zou worden aangedaan indien het zou worden bestempeld als louter een eerste, te weinig diepgaande commentaar op de derde tranche van de Awb.

Marnix van Damme

M. SCHREUDER-VLASBLOM, *De algemene wet bestuursrecht. Het bestuursprocesrecht*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1996, 259 pp.

Het hier besproken boek is de vierde editie van de bespreking van het nieuwe Nederlandse bestuursprocesrecht in de reeks studiepockets staats- en bestuursrecht. Terwijl de vorige edities werden verzorgd door prof. A.Q.C. Tak, wordt deze vierde editie verzorgd door mr. M. Schreuder-Vlasblom, hoofd onderzoek van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Nederlandse Raad van State en raadsheer-plaatsvervanger in de Centrale Raad van Beroep.

Mr. M. Schreuder-Vlasblom heeft de structuur van de vorige uitgaven grotendeels behouden. Wel behandelt zij de voorlopige voorziening en de «kortsluiting» in een apart hoofdstuk. Bovendien heeft zij het hoofdstuk betreffende de overgangsbepalingen achterwege gelaten, daar deze bepalingen ondertussen elk praktisch nut hebben verloren.

Nieuw in deze editie is ook dat afwisselend grote en kleine druk worden gebruikt naargelang de aangebrachte informatie hoofdlijnen dan wel detailinformatie inhoudt. Dit draagt er in elk geval toe bij dat de niet in de materie ingewijde lezer tussen de bomen het bos niet verliest.

Het boek bevat een beschrijving van het geldende bestuursprocesrecht volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Het betreft dat deel van het bestuursrecht dat regelt wanneer welke bestuursrechtelijke procedures openstaan tegen het optreden van be-

stuursorganen of daarop betrekking hebbende uitspraken van bestuursrechters, wie die procedures onder welke voorwaarden ahangig kunnen maken, hoe ze verlopen en wat de uitkomst ervan kan zijn. De regeling van de primaire besluitvorming valt buiten de opzet van het boek.

Het beknopte karakter van deze studiepocket brengt met zich dat uitsluitend kan worden ingegaan op de in de Awb geregelde, gangbare procedures, namelijk het bezwaar, het administratief beroep en het beroep op de bestuursrechter en op de tegen diens uitspraken openstaande rechtsmiddelen. In bijzondere regelingen voorkomende klacht-, verzoek- en ombudsmanprocedures komen niet aan de orde.

In een eerste hoofdstuk wordt een eerste verkenning gedaan van de behandelde materie. De verschillende procedures van de Awb worden er in hun historische en actuele context geplaatst.

Allereerst wordt geschetst hoe binnen een historisch gegroeide verdeeldheid en verbroekeling van de rechtspraak, een totaalherziening van de rechterlijke organisatie werd ondernomen. Deze zou in drie fasen gebeuren, waarbij de eerste en de tweede fase reeds werden afgerond. Voor het bestuursprocesrecht zijn in het bijzonder de eerste en de derde fase van belang. Tijdens de eerste fase van de gerechtelijke hervorming werden immers bestuursrechters in het leven geroepen en werd een nieuw, uniform bestuursrecht gecreëerd. Deze nieuwe structuur zou worden bijgeschaafd en afgewerkt tijdens de in het vooruitzicht gestelde derde fase van de hervorming.

Wat het bestuursrecht betreft bleef de hervorming niet beperkt tot het bestuursprocesrecht. Er werd evenwel een algemene hervorming van het bestuursrecht doorgevoerd, waarbij de volledige procedure van totstandkoming van administratieve overheidshandelingen onder handen werden genomen.

Uitgangspunten bij de hervorming van het bestuursrecht, en in het bijzonder van het bestuursprocesrecht, zijn dat zowel voorzieningen bij het bestuur als bij de rechter worden geboden om op te komen tegen een bestuurshandeling, en dat bij dit alles de eerste doelstelling niet meer de handhaving van het objectief recht is, maar wel de rechtsbescherming van de burger.

Na deze inleidende verkenning wordt in een tweede hoofdstuk dieper ingegaan op de toegang tot het algemeen stelsel van bestuursrechtelijke rechtsbescherming.

De toegang tot het in de Awb neergelegde stelsel van rechtsbescherming kan het best worden bepaald vanuit de centrale bepaling over de bevoegdheid van rechtbanken, namelijk artikel 8:1 Awb. Luidens deze bepaling kan een belanghebbende tegen een besluit beroep instellen bij de rechtbank. Zij wordt in dit hoofdstuk nader toegelicht.

Allereerst wordt dieper ingegaan op de terminologie. Aandacht wordt besteed aan de begrippen «besluit», «bestuursorgaan» en «belanghebbende», zoals ze worden gedefinieerd in hoofdstuk 1 Awb. Vervolgens wordt dieper ingegaan op de bevoegdheid *ratione materiae* van de bestuursrechter en wordt met name uiteengedaan tegen welke besluiten op grond van de Awb een beroep kan worden ingesteld. De territoriale bevoegdheid van de bestuursrechter wordt in het derde onderdeel van het tweede hoofdstuk behandeld.

In een vierde en vijfde paragraaf worden de ontvankelijkheidsvoorwaarden behandeld. Veel aandacht wordt besteed aan de verplicht te volgen bestuurlijke voorprocedures (bezwaar of administratief beroep), het verzoekschrift en de termijn voor indiening van het beroep. De nochtans belangrijke ontvankelijkheidsvoorwaarde van het procesbelang wordt helaas slechts zeer summier behandeld.

Ten slotte wordt nog even ingegaan op de verplichting voor de overheid om in een beslissing melding te maken van de beroepsmogelijkheden die ertegen openstaan en op de doorzending die geldt voor het geval een beroep bij een onbevoegd orgaan wordt ingediend. Ook de gevolgen van het niet of te laat opkomen tegen een besluit worden even aangekaart.

Het korte, derde hoofdstuk is gewijd aan het bezwaar en het administratief beroep. Naast enkele algemeenheden betreffende de aard en de gevolgen van deze administratieve beroepsgangen, worden de procedureregels voor het bezwaar en het administratief beroep kort behandeld. Daarbij wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de hoorplicht en aan de motiveringsverplichting die op de overheid rust bij het nemen van een besluit op bezwaar of administratief beroep.

In het vierde hoofdstuk wordt vervolgens een beschrijving gegeven van het recht dat de procedure voor de bestuursrechter in eerste en in enige aanleg beheerst. Het vormt meteen de hoofdbrok van het boek. Dit eigenlijke bestuursprocesrecht blijkt aanzienlijk gedetailleerder en formalistischer te zijn dan het bezwaar en het administratief beroep, wat een uitgebreidere behandeling van de materie verantwoordt.

Na een korte inleiding komen allereerst de algemene aspecten van de rechterlijke procedure aan bod. Daarbij wordt eerst uitgebreid aandacht besteed aan de omvang van het geding.

Aangezien in het bestuursprocesrecht niet de handhaving van het objectief recht centraal staat, maar wel de rechtsbescherming, is het in beginsel de indiener van het beroep die de grenzen van het geding bepaalt. De rechter onderwerpt het beroepen besluit niet aan een volledige rechtmatigheidstoetsing, doch beperkt zijn onderzoek in beginsel tot de bezwaren die door de beroeper worden aangevoerd. Aan de rechter wordt wel de taak gegeven om de rechtsgronden aan te vullen, waarmee dan wordt bedoeld dat hij de bezwaren die door de beroeper worden aangevoerd, dient te vertalen in rechtsgronden. Hij kan immers slechts toetsen aan het recht. Deze taak moet echter worden uitgeoefend binnen de grenzen van het geding en geeft de rechter niet de mogelijkheid om over te gaan tot ambtshalve toetsing. Op deze onmogelijkheid van ambtshalve toetsing wordt slechts uitzondering gemaakt voor de handhaving van regels inzake bevoegdheid en ontvankelijkheid, aangezien deze van openbare orde zijn en derhalve niet ter vrije beschikking van de partijen staan.

In de paragraaf betreffende de omvang van het geding wordt ook nog even ingegaan op de grenzen aan de beroepsgronden en op wat gebeurt ingeval hangende het beroep nadere besluiten worden genomen. Ook de mogelijkheid van voeging en splitsing van zaken door de rechter wordt even aangehaald.

De derde paragraaf van dit hoofdstuk is gewijd aan de rechter. In het bijzonder komen aan bod de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechter, zijn positie in het geding, de vraag of hij alleen zitting neemt dan wel in een meervoudige kamer, en de onderzoeksbevoegdheden van de rechter.

In de vierde paragraaf wordt aandacht besteed aan de partijen, waarmee worden bedoeld degenen die met gebruikmaking van de daartoe geregelde bevoegdheden actief mogen deelnemen aan het inhoudelijk debat voor de rechter, en tussen wie uitspraak wordt gedaan. Er wordt dieper ingegaan op de afbakening van de kring van de partijen, de vertegenwoordiging, de rechtsopvolging en de rechten en plichten van partijen.

De vijfde en zesde paragraaf betreffen de regels inzake getuigen, deskundigen en tolken resp. inzake de griffier.

De eigenlijke procedure komt pas aan bod in de zevende en achtste paragraaf van het vierde hoofdstuk.

In de zevende paragraaf wordt de eigenlijke procesgang kort beschreven, waarbij onder meer aandacht wordt besteed aan de versnelde en de vereenvoudigde behandeling, en aan de mogelijkheid van een afzonderlijke kostenprocedure, die kan worden gevoerd ingeval het beroep wordt ingetrokken omdat het bestuursorgaan (geheel) aan de indiener van het beroep is tegemoetgekomen.

De achtste paragraaf betreft de uitspraak. Naast de technische aspecten in verband met de uitspraak – termijn, vorm, bekendmaking, tenuitvoerlegging, e.d.m. – wordt ook de mogelijke inhoud ervan behandeld. Daarbij kan men vaststellen dat de Nederlandse bestuursrechter heel wat meer bevoegdheden heeft dan zijn Belgische tegenhanger.

Zo biedt de Awb de mogelijkheid aan de rechter om besluiten die in strijd met de vormvoorschriften zijn genomen, toch in stand te houden indien zou blijken dat de belanghebbenden er niet door worden geschaad. De filosofie achter deze bepaling is dat de uitspraak zo mogelijk steeds de rechtsstrijd tussen partijen definitief moet beslechten, door duidelijk uitsluitsel te geven, zodat de aan iedere procedure eigen onzekerheid zo kort mogelijk wordt gehouden. Zo ook biedt de Awb de bevoegdheid aan de rechter om bij vernietiging de overheid op te dragen een nieuw besluit te nemen of een andere handeling te verrichten met inachtneming van zijn uitspraak. De rechter kan bovendien ingeval hij tot vernietiging beslist, bepalen dat zijn uitspraak in de plaats komt van het vernietigde besluit, zelfs indien de bevoegdheid van de overheid nochtans niet gebonden was. Typisch voor het nieuwe bestuursprocesrecht is

bovendien ook de mogelijkheid voor de bestuursrechter om de overheid te veroordelen tot schadevergoeding.

Het vijfde hoofdstuk is gewijd aan de zogenaamde voorlopige voorziening, te vergelijken met onze procedure in kort geding. Indien onverwijld spoed, gelet op de betrokken belangen, dat vereist, kan de president van het bevoegde rechtscollege op verzoek van de beroeper een voorlopige voorziening treffen. Aldus kan op korte termijn een rechterlijke beslissing worden verkregen over de in geschil zijnde feitelijke of rechtstoestand, zoals deze moet (blijven) bestaan in afwachting van de beslissing over de hoofdvordering. Aandacht wordt besteed aan de bevoegdheid van de president, de ontvankelijkheid van het verzoek, de omvang van het geding, de beoordeling van het verzoek, de eigenlijke procedureregeling en de uitspraak. Ten slotte wordt dieper ingegaan op de zogenaamde «kortsluiting», waarmee wordt bedoeld de mogelijkheid voor de president om, indien hangende een beroep een verzoek om voorlopige voorziening wordt ingediend, en de president van oordeel is dat na de in verband met dat onderzoek gehouden zitting, nader onderzoek redelijkerwijs niet kan bijdragen aan de beoordeling van de zaak, reeds bij de uitspraak over de voorlopige voorziening onmiddellijk uitspraak te doen in de hoofdzaak.

In het zesde en laatste hoofdstuk van het werk worden de rechtsmiddelen besproken. Nadat enkele algemeenheden daarover worden behandeld, gaat de auteur achtereenvolgens dieper in op het hoger beroep, het verzet, de herziening en het beroep in cassatie. De behandeling van deze rechtsmiddelen is vrij summier. Uitgebreide behandeling is immers overbodig aangezien de procedure-regels die in eerste aanleg gelden, ook hier grotendeels van overeenkomstige toepassing werden verklaard. De auteur heeft zich dan ook redelijkerwijze beperkt tot de bespreking van die procedure-regels die afwijken van hetgeen voor de procedure in eerste aanleg geldt.

Besluitend kan worden gesteld dat het hier besproken boek een goed basiswerk uitmaakt. Het biedt een duidelijk overzicht van het nieuwe Nederlandse bestuursprocesrecht, waarbij bovendien voldoende aandacht wordt besteed aan de context waarin dit nieuwe recht tot stand is gebracht. De structuur van het boek is logisch opgebouwd en de toegang tot het boek wordt nog extra vergemakkelijkt door een relatief uitgebreid trefwoordenregister. Een meer in de materie ingewijd lezer zal misschien vaak op zijn honger blijven zitten wanneer hij op zoek gaat naar detailinformatie. Dat hangt dan ook samen met de opzet van het boek, dat een inleiding tot het Nederlandse bestuursprocesrecht beoogt te zijn eerder dan een detailistische bespreking ervan. Het boek is evenwel een aanrader voor wie snel een duidelijk overzicht wil krijgen over het Nederlandse bestuursprocesrecht, en er de basisbeginselen van onder de knie wil krijgen. Het komt dan ook volledig tegemoet aan zijn opzet.

Sabien Lust

T. DUFFHUES, O. MOORMAN VAN KAPPEN en J. ROES, Verleden in het Land van Maas en Waal, Zwolle, W.E. Tjeenk Willink, 1993, 176 pp.

Ter gelegenheid van 125 jaar notariaat Roes, wordt de geschiedenis van het notariaat Roes beschreven in het licht van de veranderingen die deze beroeps cultuur heeft ondergaan.

Jan Roes hangt een beeld op van de interactie tussen een streek in volle ontwikkeling en het ambt van notaris dat zich uitstrekt over vier generaties binnen één familie. Het is niet alleen een biografie van juristen, maar ook een stuk sociale geschiedenis.

Ton Duffhues, die gespecialiseerd is in de geschiedschrijving van de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond, situeert de rol van het notarisambt in de boerenbeweging en gebruikt de notariële bronnen om de sociaal-economische ontwikkeling te belichten.

O. Moorman van Kappen ten slotte sprokkelt interessante gegevens uit oude notariële dossiers en plaatst deze in een rechtshistorisch kader. Hij pleit voor het behoud van de notariële dossiers wegens hun historisch belang. Aan de hand van de dossiers kan niet alleen de familie-, rechts- of bedrijfs geschiedenis worden gereconstrueerd, maar zelfs een hele streek geschiedenis.

Luidens artikel 69a van de Wet op het Notarisambt dienen de protocollen – de minuutakten en de daarbij als noodzakelijke toegangen behorende registers en repertoria – binnen een tijdvak van 10 jaar nadat zij 75 jaar oud zijn geworden naar een rijksarchiefbe-

waarplaats te worden overgebracht. Maar de overige notariële archiefbescheiden – de correspondentie, boedelbeschrijvingen, raadplegingen, nota's – dienen niet te worden overgedragen aan de zorgplicht aan het rijksarchief en dreigen te worden opgeruimd.

De geschiedenis van dit notariskantoor levert het bewijs dat de beroeps cultuur uitstraalt over de omgeving en mede de ontwikkeling van de hele streek bepaalt. Het werk is vlot leesbaar, leerzaam voor de sociaal-economische geschiedenis en bovendien verhelderend voor wie enige interesse heeft voor het notarisambt.

A. Vandeplas

MEDEDELINGEN

Studienamiddag: Internationale verkoop van goederen

Het Verbond van Belgische Ondernemingen organiseert op 19 maart 1997 om 14.30 u. een informatienamiddag over het Verdrag van Wenen betreffende de internationale verkoop van goederen dat onlangs werd goedgekeurd door het parlement.

Inlichtingen en inschrijvingen: VBO, Anja Verbruggen of Sandrine Godart, tel. 02/515.08.16 en fax.: 02/515.09.99.

Studiedag: De aansprakelijkheid van de milieuadviseur

Op 25 maart 1997 organiseert ESHER een studiedag over de aansprakelijkheid van de milieuadviseur, aandachtspunten van civiel en strafrecht.

Het verstrekken van foute adviezen of het uitvoeren van ondeskundige onderzoeken omtrent milieuproblemen kan aanleiding geven tot verschillende vormen van schade. Door de professoren Bocken en Van Oevelen, en met medewerking van verschillende praktijkjuristen, wordt een duidelijk inzicht gegeven in de positie van de milieuadviseur, zijn opdrachtgevers en derden.

Inlichtingen: ESHER, mevr. Christel Vandenhouten, tel. 09/265.86.86 en fax. 09/265.86.87.

Informatiesessie: De overschakeling naar de Euro vanaf 1999

Het Juridisch en Fiscaal Departement van Fabrimetal organiseert op 26 maart 1997 een informatiesessie over de Euro. Deze richt zich tot elkeen die in de praktijk vroeg of laat met de Euro zal geconfronteerd worden en daarover meer concrete en nuttige informatie wenst te verkrijgen. Specialisten ter zake zullen de materie vanuit verschillende invalshoeken bespreken, zoals de gevolgen op de boekhouding en op de lopende contracten.

Simultane vertaling wordt voorzien.
Inlichtingen en inschrijvingen: mevr. N. Seghers, tel. 02/510.25.43 en fax. 02/510.23.06.

Statistisch Jaarboek van de Sociale Zekerheid 1993-1994

Het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu publiceerde in de loop van februari 1997 het Statistisch Jaarboek van de Sociale Zekerheid 1993-1994. Dit jaarboek bevat een synthetisch statistisch overzicht van de evolutie van de sociale zekerheid in de periode 1991 tot 1994.

Het Statistisch Jaarboek kan verkregen worden door storting van 300 frank op P.C.R. 000-2005866-03 van het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, Dienst voor Publicaties, Zwarte Lievevrouwstraat 3C, 1000 Brussel, met de vermelding «Statistisch Jaarboek van de Sociale Zekerheid».

Het EVRM in Hoofdpijnen - Deel I

Serie In Hoofdpijnen

**J. Vande Lanotte / Y. Haeck /
B. Tobback / M. Van De Putte**

Omvang: ca. 260 pag.
ISBN 90 6215 555 3
Prijs: ca. BEF 1.950

Deel I: Algemene beginselen

In dit deel wordt hoofdzakelijk aandacht besteed aan de organen die voor de effectuering van het EVRM werden gecreëerd, aan de procedure die moet worden gevolgd en aan een aantal basisredeneringen die essentieel zijn voor een correcte toepassing van het EVRM. Het boek heeft de ambitie een bruikbare leidraad te zijn bij het interpreteren en gebruiken van het EVRM. Dit verdrag heeft immers niet alleen eigen instellingen, maar ook eigen interpretatie- en redeneerregels. Te vaak worden de arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens geïnterpreteerd zonder daarbij rekening te houden met deze eigen regels. Wie bijvoorbeeld onvoldoende rekening houdt met het casuïstisch karakter van de rechtspraak van het Hof zal al vlug geneigd zijn overhaaste conclusies te trekken.

NIEUWE UITGAVE

MAKLU Uitgevers n.v.

Somersstraat 13/15, 2018 Antwerpen – Tel.: 03/231.29.00 – Fax 03/233.26.59

Vraag onze catalogus 1997 aan !

The Fifteenth Annual Summer Program in United States Law and Legal Institutions

July 14, 1997 - August 15, 1997

The Fifteenth Annual Summer Program in United States Law and Legal Institutions is intended to give lawyers and advanced law students from other countries both a basic understanding of the United States legal system and profession and an in depth exposure to specific areas of law that affect a broad range of commercial, investment, and personal activities. It is designed to serve as a low-cost alternative to a full-year's program or as a preface to advanced formal training in the United States.

The lectures of the Fifteenth Annual Summer Program will be held each morning, Monday-Friday, on the lakeshore campus of the University of Wisconsin-Madison. In addition to the regular morning sessions, there will be opportunities for the participants to learn about legal research and attend special lectures and discussions. The participants also will be able to meet with practicing lawyers and members of the judiciary and socialize with practicing lawyers and legal scholars from around the world.

For more detailed information regarding the Program,
contact:

**Theresa Dougherty, Office of the Dean
University of Wisconsin Law School
Madison, Wisconsin 53706
U.S.A.
Fax - 608-262-5485**